

148028

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

BAĞIMSIZLIĞINDAN GÜNÜMÜZE MAKEDONYA
CUMHURİYETİ'NİN GÜVENLİK POLİTİKASI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

ERGİN AHMED

NO: U2003615

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. GÖKSEL İŞYAR

BURSA – 2004

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KONUYA İLİŞKİN GENEL YAKLAŞIM.....	3
1.1. Hipotez.....	3
1.2. Çalışmanın Amacı.....	4
1.3. Tezin Bilimsel Olarak Tanımlanması.....	5
1.1.1. Güvenlik-Strateji.....	5
1.1.2. Güvenlik Tanımı.....	5
1.1.3. Güvenlik Olayları.....	7
1.1.4. Güvenlik Durumu.....	7
1.1.5. Güvenliğin Hukuki Boyutları.....	8
1.1.6. Güvenlik Politikası.....	9
1.1.7. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenlik Durumu Modelleri.....	10
1.1.8. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenliği.....	13
1.4. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenlik Politikası'nın Açıklanmasında Kullanılacak Teori : Realizm.....	11

İKİNCİ BÖLÜM

2. Makedonya Cumhuriyeti Hakkında Genel Bilgiler.....	18
2.1. Makedonya'nın Demografik Yapısı.....	18
2.2. Makedonya Tarihine Kısa Bir Bakış.....	19
2.3. Balkanların Siyasi ve Güvenlik Durumu.....	22
2.4. Yugoslavya'nın Dağılması ve Makedonya'nın o Dönemdeki Durumu.....	25
2.5. Makedonya Cumhuriyeti'nin Bağımsızlık Mücadelesi Verdiği Dönemdeki Güvenlik Politikası.....	26

2.5.1. Yugoslavya İç Savaşının Başlaması ve Makedonya'nın Sergilediği Tutum.....	27
2.5.2. Yugoslavya Ordusunun Çekilmesi.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Referandumdan – 1998 İktidar Değişikliğine Kadar Makedonya Cumhuriyetinin Güvenlik Politikası.....	32
3.1. Bağımsızlığa Giden Yol.....	32
3.1.1. Cumhuriyet'in Temel Organlarının Kurulması.....	32
3.1.1.1. Seçimler ve Parlamentonun Kurulması.....	33
3.1.1.2. Cumhurbaşkanı Seçimleri.....	33
3.1.1.3. Teknokrat Hükümetinin Kurulması ve Sona Ermesi.....	35
3.1.2. Bağımsızlık Referandumu'nun Düzenlenmesi.....	36
3.2. Yeni Anayasanın Yürürlüğe Girmesi ve Devlet Yapısının Belirlenmesi.....	38
3.2.1. Yeni Anayasanın Yapılması.....	38
3.2.2. Değerler Sisteminde Değişiklik.....	41
3.2.3. Makedonya'da Yaşayan Azınlıklar ve Güvenlik Politikası.....	42
3.2.4. Makedonya'nın Dış Politikada Komşulara Yönelik "Eşit Mesafe" Yaklaşımını Benimsenmesi.....	44
3.3. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenliği.....	46
3.3.1. İç Güvenlik.....	46
3.3.1.1. Arnavut Sorunu.....	46
3.3.1.2. Cumhurbaşkanı Gligorov'a Düzenlenen Suikast.....	49
3.3.1.3. Organize Suçlar.....	51
3.3.2. Dış Güvenlik.....	51
3.3.2.1. Komşu Ülkelerin Sebep Oldukları Güvensizlik Ortamı.....	51
3.3.2.1.1. Bulgaristan'ın Tutumu.....	52
3.3.2.1.2. Sırbistan'ın Tutumu.....	55
3.3.2.1.3. Yunanistan'ın Tutumu.....	57

3.3.2.1.4. Arnavutluk'un Tutumu.....	61
3.3.2.2. Birleşmiş Milletlere Üyelik.....	63
3.3.2.3. Birleşmiş Milletler'in Barış Misyonları.....	66
3.3.2.4. Makedonya – NATO İlişkileri.....	68
3.3.2.5. Barış İçin Ortaklık Mekanizmasına Dahil Olması.....	70
3.3.2.6. Makedonya – AGİT İşbirliği Süreci.....	71
3.3.2.7. Makedonya – Avrupa Birliği İlişkileri.....	73
3.3.2.8. Makedonya – ABD İlişkileri.....	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. 1998 İktidar Değişikliğinden Sonra Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenlik Politikası.....	76
4.1. Seçimler ve İktidar Değişikliği.....	76
4.2. Yeni Hükümetin Uyguladığı Politikalar.....	77
4.2.1. İç Politika.....	77
4.2.2. Dış Politika.....	78
4.3. Makedonya'nın Tayvan'ın Tanınması ve Ardından Yaşanan Kriz.....	79
4.4. Kosova Savaşı ve Bunun Makedonya'ya Olan Etkileri.....	80
4.4.1. Kosova Savaşı'ndan Sonra Makedonya – NATO ilişkileri.....	84
4.4.1.1. Güneydoğu Avrupa Çok Uluslu Barış Gücü – MPFSEE.....	85
4.4.1.2. Royamount Süreci ve Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi.....	86
4.4.2. ABD, Makedonya, Hırvatistan ve Arnavutluk Arasındaki Bölgesel İşbirliği Antlaşması (Adriyatik Grubu).....	88

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Makedonya'da Yaşanan 2001 Krizi.....	89
5.1. Krizin İlk Kıvılcımları.....	89
5.2. Krizin Nedenleri.....	91
5.2.1. Arnavut Saldırılarının Olası Nedenleri.....	91

5.2.2. Uluslararası Ortamın Etkileri.....	93
5.2.3. Devlet Kurumlarının Özellikle Savunma ve Güvenlik Kurumlarının Zayıf Olmasının Sonuçları.....	95
5.3. Çatışmaların Sona Ermesi ve “Çerçeve Anlaşması”nın İmzalanması.....	97
5.4. Kriz Sonrası Barış Misyonları.....	99
5.4.1. “Esas Hasat” Operasyonu.....	99
5.4.2. “Kehribar Tilki” Misyonu.....	100
5.4.3. “Konkordiya” Misyonu.....	101
5.4.4. “Proksima” Misyonu.....	102
5.5. “Çerçeve Anlaşması”ndan Sonra Makedonya’nın Güvenlik Durumu.....	103
5.5.1. Sınırların Geçirgenliği.....	103
5.5.2. Organize Suçlar.....	105
5.5.3. Büyük Miktarda Silahın Bulunması.....	106
5.5.4. Makedonya Parlamentosu’nun Başlatığı Reformlar.....	108
5.5.5. Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski’nin Uçak Kazasında Hayatını Kaybetmesi.....	110
SONUÇ.....	113
EKLER.....	116
KAYNAKÇA.....	118

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	:Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGİK	:Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
ANA	:Arnavut Halk Ordusu
APC	:Zırhlı Personel Taşıyıcıları
ARM	:Makedonya Ordusu
BAB	:Batı Avrupa Birliği
BBC	:British Broadcasting Corporation
BIO	:Barış İçin Ortaklık
BM	:Birleşmiş Milletler
CIA	:Merkezi Haberalma Teşkilatı
DA	:Demokrasi Alternativi
DPA	:Arnavut Demokratik Partisi
DUI	:Demokratik Bütünleşme Birliği
IMF	:Uluslararası Para Fonu
KFOR	:Kosova Güçleri
MAAK	:Bütün Makedonya İçin Eylem Hareketi
MPFSEE	:Güneydoğu Avrupa Çok Uluslu Barış Gücü
MSC	:Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti
NATO	:Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü
PDP	:Demokratik Refah Partisi
PDP-NDP	:Demokratik Refah Partisi-Halkın Demokratik Partisi
SAA	:İstikrar ve Ortaklık Anlaşması
SDSM	:Makedonya Sosyal Demokratlar Birliği
SECI	:Güneydoğu Avrupa Bölgesel İşbirliği
SFOR	:Bosna- Hersek İstikrar Güçleri
SKM-PDP	:Makedonya Komünistler Birliği-Demokratik Yenileşme Partisi
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

UÇK	:Kosova Kurtuluş Ordusu
UNDP	:Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNMIK	:Birleşmiş Milletler Kosova Barış Misyonu
UNPROFOR	:Birleşmiş Milletler Barış Gücü Askerleri
VMRO-DPMNE	:Dahili Makedonya Devrimci Örgütü-Makedonya Ulusal Birliği
Demokratik Partisi	
YSFC	:Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti

GİRİŞ

Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenlik Politikası'nın incelendiği bu çalışma, bağımsızlığından-günümüze kadar yaklaşık 13 yıllık bir periyodu kapsamaktadır. Bu süre içinde genellikle Makedon güvenliği açısından atılan adımlar ve Makedon güvenliğini etkileyen olaylar ele alınacaktır. Bunun yanı sıra, Balkanların yeni devletleri arasında yer alan Makedonya'nın, bu olaylar karşısında sergilediği tutum ve uluslararası kuruluşların etkisi de incelenecektir.

Birinci bölümde, güvenlik kavramı ve güvenlik politikası kavramları incelenip, Makedonya'nın güvenlik sorunları, güvenlik durumu, güvenlik durumu modelleri üzerinde durulacaktır. Ayrıca, çalışmanın amacı, hipotez ve çalışmada kullanılan teori de bu bölümde ortaya konacaktır.

İkinci bölümde, Makedonya'nın coğrafi konumu, demografik yapısı gibi genel bilgiler, Balkanların siyasi ve güvenlik durumu hakkında bilgiler, Yugoslavya'nın dağılma süreci ve bu süreçte Makedonya'nın durumu ele alınacaktır. Ayrıca, Makedonya'nın bağımsızlık mücadelesi verdiği bu dönemde karşılaştığı sorunlar ve güvenlik politikası üzerinde durulacak, özellikle Sırbistan'la yaşanan sorunlar incelenecektir.

Üçüncü bölümde, Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlık referandumundan başlayarak 1998 seçimlerine kadar geçen dönem incelenecektir. Makedonya'nın referandumdan sonra devlet olma yolunda attığı ilk adımlar olan seçimlerin yapılması, hükümet, cumhurbaşkanlığı gibi temel organların kurulması, ilk anayasanın oluşturulması konusu ele alınacaktır. Bunun yanı sıra, devletin değerler sisteminde ve iç ve dış politikada belirlediği yeni stratejiler, ülkenin iç ve dış güvenlik sorunları, Makedonya'nın uluslararası kuruluşlara üyeliği ve bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa Birliği (AB) ve Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü (NATO)yla ilişkileri incelenecektir.

Dördüncü bölümde, 1998 yılında yapılan seçimler ve bu seçimler sonucu gerçekleşen iktidar değişikliğinden sonra Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenlik politikası analiz edilecektir. Bu dönemde, Makedonya'nın iç ve dış politikada sergilediği tutum ve yaşadığı olaylar incelenecek, sırasıyla Tayvan'ın tanınmasıyla yaşanan kriz ve Kosova Savaşı'nın Makedonya güvenliğine olan etkileri açıklanacaktır. Ayrıca bu

dönemde Makedonya-NATO ilişkileri ele alınacak, Makedonya'nın NATO kapsamında kurulan bölgesel itifaklara üyeliği üzerinde durulacaktır.

Beşinci ve son bölümde, Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenliği açısından en talihsiz olay olan 2001 krizi üzerinde durulacak, krizin iç ve dış nedenleri açıklanmaya çalışılacaktır. Krizin barışçıl bir şekilde sona ermesi ve 'Çerçeve Anlaşması'nın imzalanmasıyla sona eren bu dönem incelendikten sonra, Makedonya'nın barış anlaşmasından sonra attığı adımlar, Makedonya'da görev yapan barış misyonları ve günümüzde Makedonya'nın temel güvenlik sorunları analiz edilecektir.

1. KONUYA İLİŞKİN GENEL YAKLAŞIM

1.1. Hipotez

Son yıllarda Balkan yarımadası, bütün Avrupa'nın, hatta tüm dünyanın dikkatini üzerine çeken, medyanın ilgi odağı olan, birçok gazetecinin kariyer konusu haline getirdiği bir bölge haline gelmiştir. Sosyalist sistemin çöküşü, bu sisteme bağlı olan Balkan ülkelerini krize sürüklemiştir. Bazı devletler bu süreci diyalog yoluyla halledip, bağımsızlıklarını ilan ederken, Yugoslavya, Miloseviç/Belgrad yönetiminin sert tutumu sayesinde savaşa sürüklenmiştir. Burada Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti, Yugoslavya Federasyonu'ndan savaşız ayrılan ve bağımsızlığını ilan eden tek devlet olmuştur.

Bağımsızlığını ilan ettiği günlerde ve izleyen aylarda Makedonya Cumhuriyeti ciddi güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya gelmiştir. Yugoslavya ordusunun çekilme sorunu ilk önemli güvenlik sorunu olarak belirtilebilir.

Makedonya'nın komşu devletler ile uzun bir dönemden beri devam eden sorunlu ilişkileri mevcuttur. Sözkonusu devletlerin (Sırbistan, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yunanistan) Makedonya'ya karşı olan ilgileri bu dönemde artarak devam etmiştir. Bulgaristan, Makedonya devletini tanımış, fakat Makedon milletini tanımayı reddetmiştir (iki devlet bir millet ilkesi). Sırbistan, tarihte Makedonya'yı hep 'Güney Sırbistan' olarak görmüştür. Yunanistan, tartışmalı 'isim' sorununu gündeme getirerek, Makedonya devletini tanımamış, hatta bu kadarla da kalmayıp uluslararası alanda (özellikle Avrupa Birliği nezdinde) Makedonya'nın tanınmasını engellemiştir. Radikal Arnavutlar'ın 'Büyük Arnavutluk' kurma idealleri, Makedonya güvenliğini sarsan diğer bir konu olarak gösterilebilir.

İlk yıllarında, siyasi, ekonomik ve güvenlik alanında önemli ilerlemeler kaydeden Makedonya Cumhuriyeti, 1995 yılında Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov'a karşı düzenlenen suikasten sonra ciddi şekilde düşüşe geçmiştir. Bu olay Makedonya Cumhuriyeti için negatif anlamda bir dönüm noktası olmuştur.

Makedonya'da yaşayan etnik Arnavutlar, 'Kosova Devleti'ne giden yolda önemli adımlar atıldıktan sonra, Makedonya devletine karşı gerilla saldırıları başlatarak, anayasanın değişmesini ve Arnavutların ikinci ulus olarak tanınmasını sağlamışlardır.

Makedonya Cumhuriyeti, 8. ve 10. koridorun kesiştiği, petrol boru hatları açısından stratejik önem taşıyan bir konuma sahip olması nedeniyle, büyük çıkarlar peşinde koşan devletlerin de ilgi alanına girmektedir. Bu ve buna benzer sebepler nedeniyle, yukarıda adı geçen devletler Makedonya devletinin geleceğini belirlemek ve burada nüfuz sahibi olmak için rekabete girmektedirler.

1.2. Bu Çalışmanın Amacı

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması sonucu Balkanlarda devletini kuramayan tek millet Makedonlardır. Makedon milletinin yaşadığı ülke Bulgaristan, Sırbistan, Arnavutluk ve Yunanistan devletleri tarafından paylaşılmıştır. Bu olay Balkanlar'ın yüz yıl istikrarsızlığına mal olabilecek bir nitelik taşımaktadır. Balkanların güvenliği ve Balkan ülkelerinin güvenlik politikası fenomenleri bu çerçevede incelenebilir.

Makedonya, asırlarca devletini kurmak için çabaladıktan sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesi ile birlikte, Yugoslavya Federasyonu içinde bir federe devlet olarak diğer federe devletlerle eşit bir statü kazanmıştır. Fakat elli yıllık bir istikrar döneminin ardından, iç ve dış nedenlerden dolayı Yugoslavya Federasyonu dağılma sürecine girmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak ise, Makedonya bir referandum düzenleyerek, bağımsızlığını ilan etmiştir.

Bu çalışmada, Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenlik politikası analiz edilecektir. Son yıllarda istikrarsızlığın simgesi olan Balkanların en karmaşık bölgelerinden biri olarak nitelendirebileceğimiz Makedonya, doğal olarak Balkanlar'daki gelişmelerin dışında kalmamış, bunlardan doğrudan etkilenmiştir. Bağımsızlığından bu yana geçen oniki yıl içinde Makedonya devletinin güvenliği dalgalı bir seyir izlemiştir.

İçsel bir sorun olarak ortaya çıkan Arnavut sorunu, yıllarca Makedonya Parlamentosu'nda çözülmeyi bekledikten ve herhangi bir sonuca ulaşamadıktan sonra, radikal Arnavutların haklarını kazanma uğruna devlete karşı militan saldırılar gerçekleştirmesine kadar vardı. Bu gelişmeler Makedonya güvenliğini ciddi şekilde zedelemiş; olağanüstü halin ilan edilmemesine rağmen, olayların bir iç savaş görüntüsünü aratmadığını söyleyebiliriz.

Dış güvenlik bakımından Makedonya Cumhuriyeti kurulduğu günden bu yana ciddi sıkıntılar çekmektedir. Komşu devletlerin Makedonya aleyhine topraklarını genişletme istekleri gündemden hiç düşmeyen konular arasında gösterilebilir.

Makedonya Cumhuriyeti kurulduğu günden itibaren rotasını Avrupa Birliği ve NATO'ya yöneltmiştir. Bu yönde ciddi çalışmalar yürüten hükümet, NATO ve Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvuruları yapmıştır.

Bir devletin varlığını sürdürebilmesi için karşılaşılabileceği bütün tehlikelere karşı bir savunma mekanizması inşa etmesi gerekmektedir. Bu da güvenlik politikasının geliştirilmesi ile mümkündür. Bu noktada Makedonya gibi bir ülke için kalıplaşmış bir güvenlik politikası modelinden bahsetmemiz mümkün değildir. Zira her devlet, kendi özel konumu, iç yapısı, dış tehlikelerin varlığı ve boyutuna göre güvenlik politikasını geliştirmektedir.

Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenlik Politikası'nın incelenmesinde amacımız *Balkanların içinde ayrı bir Balkanlar¹* olarak niteleyebileceğimiz bu ülkenin, kısa tarihi içinde çok yoğun güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya gelmesinin nedenlerini analiz etmektir.

1.3. Tezin Bilimsel Olarak Tanımlanması

1.3.1. Güvenlik - Strateji

Günlük konuşmamızda güvenlik kelimesini kullandığımız zaman, genelde aklımıza maddi veya manevi bir değer ya da insanın cismani olarak korunması gelir. İnsan toplumsal bir varlık olarak güven içinde olmadan, kesinlikle çalışamaz, üretmez ve en önemlisi hayatta kalma mücadelesi veremez. İnsanın kendisi ve ürettikleri, sürekli başkaları tarafından, doğadan ve toplumun negatif yönlerinden zarar görmektedir. Bundan dolayıdır ki insan, kendi güvenliği için, devlet güvenliği için, toplum güvenliği için, ulaşımın, yapıların, alanın ve belgelerin güvenliği için çaba sarfetmelidir. Güvenlik, doğru tanımlanması ve pratikte gerçekleşmesi zor bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenli yaşamak demek, olası bütün kötülüklerden korunmuş olmak

¹ İlhan Uzgel, "Balkanlar'da Yeni Gelişmeler ve Makedonya Sorunu", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Nisan 1992, Sayı: 142, Cilt: XVI, s.26.

demektir. Peki bu mümkün mü? Nasıl, hangi güçlerle ve hangi kaynaklarla? Bu ve bu gibi sorulara kesin bir cevap vermek zordur. İnsan için de diğer değerler için de mutlak bir güvenlik yoktur ve olamaz. Buna göre pratikte gerçekleştirilebilir güvenlik, maksimum ve minimum olmayan, insanlara 'normal' bir yaşama düzeyi sunan, toplumsal değerlere 'normal' bir koruma sağlayan 'normal' bir güvenlik düzeyidir. Güvenlik sabit bir değer değildir; güvenlik 'minimumdan' 'maksimuma' doğru veya tersine hareket eden bir durumdur. Buna göre güvenlik artabilir veya azalabilir, daha doğrusu güçlenebilir veya zayıflayabilir.²

1.3.2. Güvenliğin Tanımı

Güvenliğin tanımlanmasına gelince, literatürde güvenliğe ilişkin tek bir tanım yoktur, güvenlik kelimesi birçok açıdan incelenip tanımlanmıştır. Kelime hem teorik anlamda hem de pratikte çok farklı anlamlar taşımaktadır. Literatürde kabul edilebilir tanımlardan biri güvenliği şöyle tanımlıyor: *Güvenlik, devletlerin savaş müdahalesi, ekonomik zorlama veya siyasi zorunluluk olmayacağına dair bir düşünme halidir.*³ Diğer bir tanıma göre ise: *Güvenlik, korunma ya da korkudan, güvensizlikten, belirsizlikten sıyrılma ve tehlikeye maruz kalmama durumudur.*⁴ Sosyolojik anlamda güvenliğin tanımına gelince: *Güvenlik, insanlara üretim sürecini gerçekleştirmesini, daha doğrusu onların maddi ve toplumsal değerler üretmesini ya da onlara pratik faaliyetlerini kesintisiz sürdürmelerini sağlayan, toplumun bünvesinde var olan dinamik ilişkiler ve süreçlerdir.*⁵

Evrimsel gelişimine bakarsak, güvenlik, organizmanın yaşama ve zor koşullara ayak uydurma istemine bir biyolojik mekanizma gibi yerleşmiştir. Biyolojik açıdan o temel yaşam fonksiyonlarının (bireyin bütünlüğünün korunması, türün devamı) faaliyete

² Jordan Spaseski ve Pere Aslimoski, *Bezbednost, Odbrana, Mir* (Güvenlik, Savunma, Barış), Ohrid: Institut za Istrajuvanje na Turizmot Pri Fakultetot za Turizam i Ugostitelstvo, 2000, s.15-16.

³ Dietrich Fiher (ad), "Nonmilitary Aspects of Security: A Systems Approach UNDIR", 1993, s.10.

⁴ Webster S: *New International Dictionari*, II.izdanie, cit, spored T. Stojanovski, "Funkcija na Policijata vo Demokratskoto Opštstvo" (Demokratik Toplumda Polisin Fonksiyonu), *Bezbednost*, Sayı: 4, Üsküp:1992.

⁵ D. Draškoviç, *Osnovi na Metodologijata na Istrajuvanje na Bezbednosnite Pojavi* (Güvenlik Belirtilerini Araştırma Metodolojisinin Temelleri), Univerzitet "Kiril i Metodij" -Üsküp, 1984, s.92.

geçmesi için destek vermektedir. Bu durum, gelişmek ve harekete geçmek için destek vererek güvenlik durumunu yeniden sağlar.⁶

1.3.3. Güvenlik Olayları

İçinde güvenlik olaylarını da içeren toplumsal olaylar, sosyologlar tarafından genel ve özel metodlar kullanılarak incelenmektedir. Böylece, toplumsal olayları inceleyen genel metodoloji dışında, güvenlik olaylarını inceleyen özel metodlar oluşturulmuştur.

Yarattıkları etkiye göre güvenlik olayları üç farklı grupta incelenmektedirler:⁷

1. Birinci grup olaylar, güvenliği pozitif yönde etkileyen, güvenliği artıran veya geliştiren, daha doğrusu istikrarı sağlayan *yapıcı (constructive)* olaylardır.
2. İkinci grup olaylar, güvenliği negatif yönde etkileyen, güvenliği azaltan veya bozan, daha doğrusu istikrarsızlık yaratan *yıkıcı (destructive)* olaylardır.
3. Üçüncü grup olaylar, güvenliği pozitif veya negatif yönde etkilemeyen, güvenliği artırmayan veya azaltmayan *kayıtsız (indifferent)* olaylardır.

1.3.4. Güvenlik Durumu

Belirli bir toplumsal alanda yaşayan ve çalışan bireyler, çalışmaları ve diğer eylemleri itibarıyla toplumsal durumları yaratsalar dahi, belirli bir toplumsal mekanda veya zamanda, belirli bir toplumsal durumun nasıl olduğuna dair objektif bilgilerden otomatik olarak haberdar olmayabilirler. Güvenlik durumunun nasıl olduğunu anlamaları için, global güvenlik durumunu veya kısımlarını değerlendirebilecekleri belirli bilgi ve kanıtlara sahip olmaları gerekir.

Güvenlik durumunun tespiti için gereken süreç zor ve karmaşıktır. Subjektif insan yaşantısından ve etkisinden ayıklanmış, gerçek temeller üzerine, yani güvenlik olayları ve kanıtlarına dayanmalıdır. Buna karşılık, güvenlik olaylarının belirlenmesi için, objektif

⁶ Zoran Nacev, Radko Naçevski, *Vojna, Mir, Bezbednost* (Savaş, Barış ve Güvenlik), Kumanovo: Makedonska Riznica, 2000, s.379.

⁷ Spaseski ve Aslimoski, op.cit., s.26.

gerçeklerin tanımlanmasında bilimsel metodlar uygulanmalıdır; bu ise, belirli süreçlerin kullanılması ve güvenlik kanıtlarının öğrenilmesi ile mümkündür

Tanım: Güvenlik durumu, doğal ve toplumsal güçler tarafından zarar gören toplumsal değerlerin derecesi ile ilgili objektif toplumsal gerçekliğin bir bölümü, güvenlik sisteminin gelişmesi ve organize olması ve onun (güvenlik sisteminin) zarar veren ve istikrarsızlığa yol açan güçlere karşı koyma yeterliliğidir.

Türleri: Güvenlik olaylarının konusu ile ilgili analizler yapıldıktan sonra, somut güvenlik durumu belirlenebilir ve istikrarlı, karmaşık, istikrarsız ve belirsiz olarak değerlendirilebilir:

1. İstikrarlı güvenlik durumu, anayasayla belirlenmiş, ekonomik, toplumsal ve politik sistemlerin normal ve sorunsuz işlediği bir durumdur.
2. Karmaşık güvenlik durumu, toplumda dış müdahale ve iç sorunlar dolayısıyla bazı problemlerin başgösterdiği durumdur.
3. İstikrarsız güvenlik durumu, temel toplumsal değerlerin zarar gördüğü ve anayasayla belirlenmiş toplumsal sistemin işleyişinin sorun olarak ortaya çıktığı durumdur (sabotajlar, terörist saldırılar, vb.)
4. Belirsiz güvenlik durumu, güvenliğin hukuki boyutunun belirlenmesine ilişkin bilginin olmadığı, fakat toplumsal değerlerin güvende olmadıklarına ilişkin unsurların varolduğu bir durumdur.⁸

1.3.5. Güvenliğin Hukuki Boyutu

Hukuk güvenliğin temelidir, çünkü demokrasinin işlemesi için hukukun uygulanması ve hukuka karşı saygılı olunması gerekir. Anayasa ile hangi kurumların güvenliği tesis edecekleri belirlenmiştir; aynı şekilde ceza hukuku da kanunlarla düzenlenmiştir. Kanunlarla, suç işlemenin ne olduğu, hangi yaptırımların uygulandığı ve bu yaptırımları kimin uyguladığına dair düzenlemeler getirilmiştir. Diğer kurullarla da (tüzük, yönetmelik) güvenlik ve korunma ile ilgili konularda düzenlemelere

⁸ İbid., s.29-32.

gidilmektedir. Uluslararası kurallarla ise (örneğin, Birleşmiş Milletlerin getirdiği) terörizm, esrar kaçakçılığı vb. alanlar ile ilgili düzenlemeler getirilmektedir.⁹

1.3.6. Güvenlik Politikası

Anayasaya göre devletlerin en genel ve en temel değerleri bağımsızlık, egemenlik ve ülkenin bölünmez bütünlüğüdür. Bu değerlerin korunması için, genel bir strateji belirlenir; bu strateji milli strateji olarak adlandırılır. Milli strateji bütün vatandaşların çıkarlarını koruyarak milli güvenliği sağlamaktadır. Belirlenen milli güvenlik stratejisi üzerine, yetkili kurumlar güvenlik politikasını belirlerler (Cumhurbaşkanı, meclis,...vb). Yetkili yürütme birimleri ise bu politikaları uygulamaktadırlar (hükümet, içişleri yetkilileri, müfettişler, mahkemeler ve vatandaşlar).

Güvenlik politikası, iç politika (devlet) ve dış politika (bölge, kıta veya dünya) düzeylerinde ayrı ayrı ele alınmaktadır. Dış güvenlik politikası milli stratejiye uygun olarak belirlenir; pratikte ise, devlet, bölge, kıta veya dünya üzerine yapılan belirlemelere göre uygulanır.

Güvenlik politikası, genel politikanın bir parçası olarak güvenlik değerlendirmelerinde ulaşılan değerlerin zarar görme derecesiyle ilgili olgulara dayanarak, alınacak önlemleri ve kullanılacak araçları belirleyerek, yurt içinde ve yurtdışında düzenin ve barışın korunması gibi belirli güvenlik amaçlarının tutturulmasını hedeflemektedir.

Bir devletin güvenlik politikasının niteliği, temel insan hak ve özgürlüklerini direkt olarak etkilemektedir. Güvenlik politikası, demokratik parlamenter sistemlerde parlamento ve cumhurbaşkanının yetkisi dahilinde belirlenmektedir. Diğer kurumlar ise parlamento ve cumhurbaşkanının belirledikleri güvenlik politikasını uygulamakla sorumlu ve mükelleftirler.

Modern güvenlik politikası nasıl bir karakterde olmalıdır? Güvenlik politikası, önleyicilik ve hümanizme dayanmak şeklinde iki dominant prensip üzerine dayanmalıdır. Önleyicilik, toplumsal, bireysel ve diğer özel durumların, güvenliği bozmasının, ağır toplumsal sonuçlar doğurmasının ve vatandaşların zarar görmesinin durdurulması veya

---

⁹ İbid., s 32.

önlenmesidir. Hūmanizme dayanma boyutu ise, kötülük karşıtı, iyilik yanlısı temel insan değerlere bağlılığı ifade eder. Hūmanizme göre, güvenlik politikasını yürüten veya başka bir ifadeyle, onu uygulayanlar, hūmanizm prensiplerine göre hareket ederlerse, her zaman için kötülüğün önüne geçilebilecektir, daha doğrusu büyük kötülükler doğabilecek en küçük kötülüklerle ikame edilecektir. Demek ki, bu kurallara göre, güvenlik politikası ve onun uygulanma biçimi insanlara ve topluma zarar getirmemeli, aksine barışın, pozitif değerlerin ve genel ve bireysel iyiliklerin zenginleştirilmesinde, örneğin, demokrasinin ve temel insani hak ve özgürlüklerin uygulayıcısı olarak önemli rol oynamalıdır.

Güvenlik politikasının konusu nedir? Güvenlik politikasının içeriği genelde bir devletin reel hayatının bir sonucudur. Güvenlik politikası toplumun, devletin ve vatandaşların emrinde olmalı ve topluluk içindeki ilişkilerin güvenli bir şekilde gelişmesini sağlamalıdır.¹⁰

Güvenlik politikası, çok kapsamlı bir yaklaşım sergilemelidir. Çatışmaları daha başlamadan, askeri bir boyut kazanmadan durduracak önlemlerin hayata geçirilmesini öngörmelidir.¹¹

1.3.7. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenlik Durumu Modelleri

Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenlik durumunu belirlerken başlangıç noktası olarak anayasal konumunu göz önüne almamız gerekmektedir. Böylelikle, güvenlik durumuna ilişkin doğru ve objektif bir değerlendirme yapabiliriz. İncelememiz gereken konular: Makedonya Cumhuriyeti'nin jeostratejik konumu; Dış (yabancı) faktörlerin güvenlik durumuna etkisi; İç faktörlerin-toplumsal sorunların-etkisi; dış düşmanların etkisi ve diğer negatif unsurlar olarak sıralanabilir.¹²

¹⁰ İbid., s.33-36.

¹¹ "Zakon Za Odbrana Na Republika Makedoniya" (Makedonya Cumhuriyeti'nin Savunma Kanunu), Üsküp: 30/05/2001, <http://www.president.gov.mk/nato/mak/vest.asp?id=30>, (03/08/2003).

¹² Spaseski ve Aslimoski, op.cit., s.107-108.

1. Makedonya Cumhuriyeti'nin jeostratejik konumu ve dış faktörlerin güvenlik durumuna olan etkileri:

- Makedonya Cumhuriyeti, Balkan Yarımadası'nın içinde, sınır ülkeleri olan Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ, Yunanistan ve Arnavutluk'un 'çıkarlarının' karşı karşıya geldiği bir coğrafya içinde bulunmaktadır. Komşu devletlerin politikaları, Makedonya Cumhuriyeti'nin varlığını Makedon ulusunun var olduğunu ve bu devletlerin bugünkü sınırları içerisinde Makedon milletinin yaşadığını kabullenen reel, objektif tutumdan uzun zamandır yoksundur. Bu politikalardan dolayı Makedonya Cumhuriyeti ile ilgili devletler arasındaki ilişkiler istikrarsız bir şekilde seyretmektedir.
- Avrupa'da ve dünyada var olan ekonomik ilişkiler ve Makedonya Cumhuriyeti'nin bu bölgelerle olan ilişkileri, ülkenin güvenlik durumunu etkilemektedir. Bu çerçevede analiz edilecek ve değerlendirilecek faktörler: ithalat ve ihracattaki sınırlamalar, uygun olmayan krediler, ekonomik ambargo, teknik ve teknolojik bağımlılık ve bu ülkelerde meydana gelebilecek ekonomik krizlerin Makedonya Cumhuriyeti'ne getireceği negatif etkiler olarak gösterilebilir.
- Makedonya Cumhuriyeti'ne karşı dostane tutumları olmayan bazı devletler, gizli servislerini ve yer altı örgütlerini kullanarak, organize bir şekilde, ülkenin güvenlik durumunu istikrarsızlığa sürüklemeye, dolayısıyla kendi çıkarlarını gerçekleştirebilecekleri uygun alanlar yaratmaya çalışmaktadırlar. Makedonya Cumhuriyeti'nin yurtdışında geçici işçi olarak çalışan veya son 30-40 yılda ülke dışına göç etmiş vatandaşları üzerinde etkili bir beyin yıkama politikası uygulanmaktadır. Bu konuda sağlıklı bir değerlendirme yapabilmemiz için, bu vatandaşların hangi devletler tarafından organize edildikleri ve ne tür destek gördükleri, hangi kişilere ve ne gibi propagandalar yapıldığı ve Makedonya Cumhuriyeti'nin karışık bir güvensizlik durumu ile karşı karşıya

kaldığında hangi güçlerin buyruğu altına girebilecekleri araştırılıp, analiz edilmelidir.

- Makedonya Cumhuriyeti'ne yönelik çıkarlarını gerçekleştirmek isteyen komşu devletlerin uyguladıkları propaganda sürekli bir şekilde izlenerek, propagandanın yönü ve amaçları belirlenmelidir. Böylece, hangi değerlere karşı saldırıldığı ve iç ve dış politikada birliğin ve güvenin hangi platform üzerinde kurulmaya çalışıldığı öğrenilmelidir.

2. İç faktörlerin güvenlik durumuna etkisi:

- Negatif bir toplumsal durum olan kriminalitenin yaygınlaşması, toplumun böyle durumlara karşı koymak için iyi organize olmadığını göstermektedir. Diğer taraftan kriminalite, toplumsal değerler üzerindeki tahripkarlığı ile güvenlik durumunu negatif yönde etkilemektedir; hatta belirli durumlarda istikrarsızlığa ve kriz ortamının oluşmasına neden olabilir. Rüşvet, yolsuzluklar ve benzeri kriminal faaliyetler Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenliğini sarsmaktadır.
- Toplumsal hayat içerisinde görülebilecek iç karışıklıklar ülkenin ekonomik durumunu etkileyen diğer unsurlardır. Kaynakların eşit olarak paylaşılmaması ve eşitsiz iş imkanları sonucu ortaya çıkan sosyal uçurumlar, bölgelerarası farklı örf ve adetlerin varlığı, farklı dini inançlar ve bunların yarattığı sonuçlar, eşitsiz kültür ve eğitim düzeyleri, sistemin işleyişindeki aksaklıklar gibi sorunlar Makedonya Cumhuriyeti'nin iç güvenliğini önemli ölçüde etkilemektedir.
- Sosyopatolojik belirtilerin yoğunluğu (uyuşturucu bağımlılığı, alkolizm, intiharlar, fuhuş...) aynı şekilde insanlararası ve toplumun bütünündeki ilişkileri negatif yönde etkilediği için, güvenlik durumunun zedelenmesine yol açmaktadır.
- Doğal afetler (deprem, su baskını, sel, yangın, toprak kayması, vb.) doğru bir şekilde tespit edilip, doğabilecek bütün zararların önlemi önceden alınırsa, zararlar minimuma indirilebilir.

1.3.8. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenliği

Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenliğinin bir değerlendirmesini yapabilmemiz için, Makedonya'nın güvenliğine etki eden bazı faktörleri göz önünde bulundurmamız gerekmektedir.¹³

1. Makedonya Cumhuriyeti çok önemli bir stratejik konuma sahiptir. Savaş ortamında önemli olabilecek kuzey-güney ve doğu-batı yol güzergahlarına sahip olması ülkenin konumunu birçok devlet ve bölgenin geneli için çekici kılmaktadır.
2. Makedonya Cumhuriyeti, ekonomik, coğrafi ve demografik açıdan küçük bir devlettir; fakat, sahip olduğu kültürel miras, dünya kültürü ve medeniyeti açısından çok büyük önemdedir.
3. Makedonya Cumhuriyeti çok uluslu bir yapı içerisinde, farklı dini yapıların ve farklı geleneklerin iii geçtiği bir ülkedir.
4. Makedonya Cumhuriyeti'nde son zamanlarda çok karmaşık süreçler (demografik değişimler gibi) gözlemlenmektedir. Batı Makedonya'da yaşayan Makedon ulusuna dahil vatandaşların büyük bir bölümü bu bölgeyi terk edip, Makedonların yoğun olarak yaşadıkları bölgelere göç etmektedirler.
5. Doğum oranlarında da büyük farklılıklar mevcuttur. Makedonlarda doğum oranı, Makedon vatandaşı Arnavutların doğum oranına nazaran çok düşüktür. Bu dengesizlik 'normal' çerçeveye oturtulmazsa, kaçınılmaz olan negatif sonuçlara neden olacağı apaçık ortadadır.
6. Bir kriz bölgesi olan Kosova'daki durum, bölge ülkeleri ve hatta bütün kıta için tehlike arz etmektedir. Radikal Arnavutlar ve Sırp hükümeti tarafından gerçekleştirilen karşılıklı terörist saldırılar mevcuttur. Bu çatışmalara kısa sürede çözüm bulunamazsa, daha geniş boyutlu bir savaş durumunun ortaya çıkabileceğine dair birçok neden bulunmaktadır.
7. Kosova'nın durumu ve Makedonya'da faaliyet gösteren radikal Arnavut gruplar, Makedon ve Arnavut kökenli vatandaşlar arasında tensiyonun yükselmesine ve istenmeyen şiddet olaylarına (terörizm, i karışıklılar, cinayetler,...vb.) kadar

¹³ İbid., s. 115-117.

varabilecek tehlikeli sonuçların doğmasına yol açabilirler. Bu süreçler Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü zedeleyecek niteliktedirler.

8. Komşu ülkelerin Makedonya devletine yönelik bazı negatif 'talepleri' mevcuttur, daha doğrusu kendi çıkarları doğrultusunda Makedon devletinin istikrarını ve güvenliğini karmaşık bir hale getirerek, onun Avrupa ve dünya strüktürü içinde politik, ekonomik, mali, kültürel, diplomatik ve güvenlikle ilgili entegrasyonunu engellemek istemektedirler. Sırbistan, sınır sorununun çözülmesi ve sınır şeridinin belirlenmesini sürekli erteleyerek bu konuda çözüme yanaşmamaktadır; Bulgaristan, Makedon milletini ve Makedon dilini tanımamakta ısrar etmektedir; Yunanistan, Makedonya devletinin anayasal ismini tanımamaktadır; bir dönem, Arnavut milliyetçileri 'Büyük Arnavutluk' kurma idealini ortaya atıp Makedonya Cumhuriyeti'nin aleyhine genişleme isteklerini ortaya atmaktaydılar, aynı zamanda Makedonya'nın federalizasyonu gibi komplo teorileri de gündemi meşgul etmektedir.
9. Makedon devletinin temelleri olan uluslararası anlaşmalar, anayasa ve kanunlar inşa edilen demokratik-vatandaş toplumunun garantisidir. Kuşkusuz, vatandaş hak ve özgürlükleri, etnik ve kolektif hakların çerçevesini aşacak nitelikte olmalıdır. Makedon devletinin standartları sadece kağıt üzerinde değil, aynı zamanda pratikte de Avrupa standartları seviyesinde olmalıdır. Bu ise birlikte yaşamının, eşit hak ve özgürlüklerden yararlanmanın, demokratik bir toplum yaratmanın koşulu sayılmaktadır.

1.4. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenlik Politikası'nın Açıklanmasında Kullanılacak Teori: Realizm

Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenlik politikasının analizinde uluslararası ilişkilerde kullanılan bir teori olarak Realizm yaklaşımı esas alınacaktır. Nitekim, bağımsızlığını ilan ettikten günümüze kadar 'güvenlik' konusu Makedonya için en öncelikli konu olmuştur. Realist paradigmanın özüne uygun olarak askeri ve güvenlik konuları, Makedon dış politikasında ana gündem maddelerini oluşturmaktadır. Bu

doğrultuda, Makedon güvenlik politikasında 1995-96'ya kadar Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan faktörleri ön plandayken, sonraki süreçte bunlara içsel boyutta Arnavut sorunu ve her iki boyutta da organize suçlar eklenmiştir. Dolayısıyla Makedon güvenlik politikasında realist unsurların daha yoğun olarak etkili olduğu söylenebilir.

Realizmde küçük devletler güvenliklerini içsel ve dışsal dengeleme politikalarıyla sağlamaktadır. İçsel dengeleme boyutunda silahlı kuvvetlerin modernize edilmesi ve her türlü tehdide karşı hazır durumda olması sözkonusuyken; dışsal dengeleme boyutunda kolektif savunma mekanizmalarına katılım ve 'Bandwagoning' etkisi sözkonusudur. Bu durum Makedonya'yla örtüşmektedir. Zira, Makedonya Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kurum ve örgütlere aktif olarak angaje olarak, güvenliğini bu kuruluşlar sayesinde garantiye almak için çaba sarfetmektedir.

Realizm uluslararası ilişkilerde olup bitenleri teorik düzlemde açıklamış olan en sistematik ve akademik anlamda en uzun süre hakimiyetini korumuş olan, alternatif teori okullarının varlığına rağmen bu baskınlığını halen sürdüren, bir düşünce okuludur. En ünlüleri Antik çağlarda Çinli filozof Sun Tzu ve Yunan filozofu Thucydides, orta çağlarda Niccolo Machiavelli, Thomas Hobbes gibi isimler olan realist yazarlar tarih boyunca savaş, çıkar, güç, diplomasi gibi ortak kavramlara vurguda bulundular. 20. yüzyıla gelindiğinde ise Hans J. Morgenthau, 'Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace' adlı çalışmasında realizmin prensiplerini tutarlı ve sistematik bir şekilde ortaya koymuştu.¹⁴

Realizm, devleti uluslararası ilişkilerin temel aktörü olarak kabul ederek, uluslararası ilişkiler ve uluslararası politikayı devletler arası mücadele süreci olarak görmektedir. Devletin yekpare ve bütüncül bir aktör olduğunu varsayan realistler devlet içi dinamikleri gözardı etmektedirler. Konular arasında hiyerarşi gözeterek askeri ve güvenlik konularına öncelik veren realist teoriler için güç uluslararası ilişkileri anlamada en temel kavramdır. Uluslararası istikrarın sağlanması ve anlaşmazlıkların çözülmesi de gücün kullanımıyla ilişkilendirilmektedir.¹⁵

¹⁴ Fatih Deniz, "Politik Realizm ve Uluslararası İlişkiler", 04/10/2003, <http://www.ittu.edu.tr/nesir/bpress/Archive/2003/ekim/04.htm>, (04/04/2004).

¹⁵ Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2002, s.164.

Realist paradigmaya göre, insan unsurunun uluslararası politikaya yönelik önemli sonuçları bulunmaktadır. Realistler insanın kötü, günahkar, çıkarıcı, saldırgan ve ilişkilerinde gücü ön plana alan olumsuz bir doğaya sahip olduğunu düşünmektedirler. Uluslararası politikayı insan doğasına bakışıyla uyumlu şekilde açıklayan Morgenthau ve Niebuhr'a göre, bireylerin ilişkilerinde gücü ön plana alması ve güç ile çıkara dayalı bir ilişkiyi benimsemesi gibi, devletler de dış politikada güç ve çıkar peşindedirler. Sürekli olarak kapasitelerini artırma güdüsüyle hareket eden devletler, olanakları ölçüsünde diğerlerini egemenlikleri altına almaya çalışırlar. Dolayısıyla böyle bir yapıda savaş ve çatışma olağan hale gelmektedir.¹⁶

Morgenthau'ya göre uluslararası ilişkiler, uluslar yani devletler arasındaki siyasi ilişkileri inceleyen ve bunu yaparken ulusal güç ve çıkar kavramlarını temel alan bir disiplindir. Yani, ulus-devletler temel aktördür. Uluslararası sistem, egemen ulus-devletlerden oluşan ademi-merkeziyetçi ve anarşik bir yapıdır. Realistlerin çözümlemelerinde çözümleme düzeyi değişse bile çözümleme birimi yani temel aktör ulus-devlet olarak kalmaktadır.¹⁷

Realistlere göre, uluslararası ilişkilerin ana gündemini ulusal güvenlik konuları oluşturmaktadır. Güvenlikle ilgili ve askeri konuları en önemli konular olarak gören realistlere göre devletler ulusal çıkarı maksimum kılmak için çaba gösterirler. Realistler tarafından devletin varlığını sürdürmeye ilişkin olan ulusal güvenlik konusu yüksek politika (high politics) olarak; ticari, mali, parasal ve sağlıkla ilgili konular ise alçak politika (low politics) olarak nitelenmektedir. Realistlere göre, devletlerin amaçlarına ulaşmak ve çıkarlarını gerçekleştirmek için kullanacakları temel unsur güçtür. Bu nedenle, genelde realistler için güç mücadelesi uluslararası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır.¹⁸

Realizmin diğer önemli bir varsayımı ise devletlerin tek tek güvenliğini sağlayacak bir merkezi otoritenin olmadığı uluslararası yapının anarşik olduğudur. Realistler bu yapı içinde her bir devletin kendi güvenliğini kendisi sağlamak zorunda olduğunu varsayarak, diğer devletlerin de aynı şekilde davranacağını ve dolayısıyla her

¹⁶ İbid.

¹⁷ A.Nuri. Yurdusev, "Uluslararası İlişkiler Öncesi", Atila Eralp(der), *Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996, s.76-78.

¹⁸ Arı, op. cit., s.167.

bir devletin kendi çıkarları doğrultusunda hareket edeceğini ileri sürmektedirler. Realistlere göre, uluslararası yapıdaki istikrarsızlıklar devletlerin güvenliği için tehdit oluşturmakta olup, devletler olası tehditlere karşı destek sağlamak için ittifak antlaşmaları imzalayabilirler. Ancak devletler güvenlikleri için bunlara çok fazla güvenmezler ve kendi güvenliklerini kendileri sağlayabilecek bir güce erişmeye çalışırlar.¹⁹

Her biri kendi kendisinin kralı (egemeni) olan ve her biri ulusal çıkarlarını (ilk akla gelmesi gerekeni hayatta kalmaktır) gerçekleştirmek için güç peşinde koşan ve diğerlerinin niyetlerine de güvenemeyen ulus-devletlerin oluşturduğu anarşik uluslararası ortamda savaş nasıl engellenebilir? Realizmin cevap aradığı temel soru budur. Bu soruya verilen klasik yanıt ise, gücün dengelenmesidir.²⁰ Morgenthau, güç dengesinin uluslararası sistemde barışın korunması bakımından etkin bir teknik olduğu üzerinde durmaktadır. Ancak Morgenthau'ya göre uluslararası barışı koruyan, güç dengesinin kendisi olmayıp; esas önemli olan bu konuda devletler arasında bir konsensüsün bulunmasıdır. Çünkü güç dengesinin kurallarına uyulması için öncelikle devletler arasında güç dengesinin korunması konusunda ortak bir anlayışın bulunması gereklidir.²¹

---

¹⁹ İbid.

²⁰ Deniz, loc. cit.

²¹ Arı, op. cit., s.191.

2. MAKEDONYA CUMHURİYETİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Makedonya'nın Demografik Yapısı

Makedonya bölgesi, kuzeyde Skopska Crna Gora ve Şar Planina dağları; doğuda Rila ve Rodop dağları; güneyde, Selanik, Olimpos dağı ve Pindus dağları boyunca Ege kıyısı ve batıda Ohrid ve Prespa gölleri ile çevrili ve toplam yüzölçümü 67.000 km²'yi bulan coğrafi bölgedir. Balkan Savaşları'nın ardından Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan arasında paylaşılan Makedonya'nın bugünkü sınırları, Sırbistan'ın payına düşen bölgenin sınırlarıdır. Buna göre, Makedonya Cumhuriyeti'nin yüzölçümü 25.333 km²'dir.

İkinci Balkan Savaşı'ndan sonra 1913 Bükreş Anlaşması'yla Makedonya paylaşılmış, Yunanistan %51.1'ini, Sırbistan %39.5'ini, Bulgaristan da %10.4'ünü elde etmiştir.²² Makedonya tarih boyunca karmaşıklığın simgesi olmuştur. Hatta, Fransızcaya, her türlü sebzenin bulunduğu 'Makedonya Salatası' deyimiyile girmiştir. Makedonya'nın Sırbistan sınırları içinde kalan bölümüne Vardar Makedonyası, Bulgaristan'da kalanına buradaki dağlardan ötürü Pirin Makedonyası ve Yunanistan'da kalan kısmına da Ege Makedonyası adı verilmiştir.²³

Makedonya'nın nüfus oranına gelince, Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti'nin (SRM) nüfusu 1981 nüfus sayımına göre 1.912.257 idi. Aynı nüfus sayımına göre cumhuriyette 1 281.195 Makedon, 377.726 Arnavut, 86.691 Türk, 44.613 Sırp, 47.223 Roman, 39.555 Müslüman (Torbeş) ve 7190 Ulah vardı. Geri kalanlar başka etnik gruplardan oluşuyordu. 1984 yılına kadar bu oranlar kaydedildi.²⁴

Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ardından 1994 yılında yapılan sayıma göre toplam nüfus 2.054.800 iken, bunların %66.6'sı Makedon, %22.7'si Arnavut, %4'ü Türk, %2.2'si Roman, %2.1'i Sırp, %0.36'sı Ulah ve %1.64'ü diğerlerinden oluşuyordu.²⁵

²² Heinz Jürgen Axt, "Doğu-Batı İtifakının sona Ermesiyle Balkanlarda Soyutlanan Yunanistan'ın Dış Politikasına İlişkin Durumu", (çev. İbrahim S. Canbolat), *Dış Politika Dergisi*, 1995, ss.144-159, s.149.

²³ Uzgel, op. cit., s.26-28,

²⁴ Hugh Poulton, *Balkanlar, Çatışan Azınlıklar, Çatışan Devletler*, İstanbul: Sarmal Yayınevi, Nisan 1993, s.57.

²⁵ Southeast European Times, "Ülke Bilgisi-Makedonya", http://www.balkan-info.com/html2/turkish/country_info_macedonia.htm, (25/08/2003).

2002 nüfus sayımı sonuçlarına göre Makedonya'nın toplam nüfusu 2.022.547'dir. Bu sayının yüzde 64,18'ini etnik Makedonlar, yüzde 25,17'sini ise etnik Arnavutlar oluşturuyor. Etnik yapıda yüzde 3,85 oranında Türk, yüzde 2,66 oranında da Roman bulunurken, etnik Sırp toplumu nüfusun yüzde 1,78'ini oluşturuyor. Sonuçlara göre 1994 yılında yapılan son sayımdan bu yana etnik Makedon sayısında 2.017 kişilik bir artış yaşanırken etnik Arnavut sayısındaki artış 67.979 kişi olarak gerçekleşmiştir.²⁶

2.2. Makedonya Tarihine Kısa Bir Bakış

Araştırmacılar, Antik Makedonya'nın Tunç Devri Miken Yunan uygarlığının (İ.Ö. 1400-1100) kültürel ve etnik sınırlarının ötesine uzandığına inanmaktadırlar. Antik Makedonya, pek çok kavim ve millete yurt oldu. Eski Makedonyalılar'ın, Trakyalılar ve Frigyalılarla akraba olduğu, ancak Yunanlarla hiçbir bağı olmadığına inanılmaktaydı. Yunanlı mülteciler, Küçük Asya, İtalya, Fransa, İspanya, Ukrayna ve Rusya'da yerleşim olanağı bulamayınca, Makedonya, Trakya ve İskitya'ya geldiler; ancak, Makedonya'yı yerleşim için pek çekici bulmadılar. Makedonyalılar da onları İtalyan ve İskitlerin karşıladıkları gibi açık kalplilikle karşılamadılar. İ.Ö. 4. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, Yunanlı yerleşikler, Makedonya şehirlerinden kovuldular.

Eski Makedonyalılar, Yunanlıları soydaş olarak değil, potansiyel olarak tehlikeli komşular olarak gördüler. Yunanlılar da kendilerinin dışındaki ulusları gördükleri gibi, Makedonyalılara 'Barbarlar' damgasını vurduklar. Yunanlı devlet adamı ve hatip Demosthenes'in Makedon kralı II. Philip'i de bu şekilde tanımlayarak, onun "Ne Yunanlı" ne de "Yunanlılara mensup" olduğunu belirtmişti.

Makedonyalı 'Barbar' kral, Yunanistan'ı Chaeronea Savaşı'nda, İ.Ö. Ağustos 338'de yendi ve kendini 'Yunanlıların Komutanı' ilan etti. Bu muharebeyle Yunanistan üzerindeki Makedon hegemonyası başladı. Bu tarih, Yunan tarihinin sonu ve Makedon çağının başlangıcı olarak kabul edilir. Bu tarihten itibaren, İ.S. 1827 yılına kadar İonya bağımsızlığına hiç kavuşmadı.

²⁶ Mariya Lazarova, "Makedon Nüfus Sayımından Etnik Arnavut Sayısında Artış Çıktı", 15/12/2003, www.balkan-info.com/html2/turkish/031215-MARIJA-001.htm, (12/03/2003).

Makedonya sorunu bir siyasal sorun olarak, 1870'lerde uluslararası politika sahnesinde yer almaya başladı. Bu dönemde, ulusçuluk hareketlerinin Balkanlar'da giderek daha yaygın hale gelmesine tanık oluyoruz.²⁷

Exerchante (Ortodoks Piskoposluğu) Kilisesi'nin 1870'de kurulması Makedonya'daki Yunanlıları Bulgarlara karşı kıskırttı ve Ayastefanos (San Stefano) Antlaşması'nın Berlin Antlaşması ile iptal edilen kısa ömrü 'Büyük Bulgaristan'ı yani Bulgaristan devletini sürekli olarak revizyonist ve rövanşist hale getirdi.

1855'te Bulgaristan tarafından yenilgiye uğratılan Sırbistan, Makedonya'ya Güney Sırbistan diyerek ve Slav asıllı Makedonyalılar'ın Sırp olduklarını iddia ederek bu bölgeye yönelik yayılcı bir politikayı aktif olarak izledi. 1886'da özellikle Makedonya'da Sırbistan ulusçuluğunu geliştirmek için Saint Sava derneği kuruldu. 1890'ların ortasında Sırbistan, Makedonya'da Bulgaristan'ın, çoğu Exerchante Kilisesi'nin himayesi altında olan 600 ila 700 okuluna karşılık 100 kadar Sırp okulu talep etti. Grekler de Sırplarınkine benzer bir dernek kurdular. Etniki Eteryaya adını taşıyan bu dernek, Osmanlı İmparatorluğu içinde bulunan bütün Yunanlıları, Makedonya'da yaşayanlardan başlayarak ve Slavofon Yunanlı dedikleri Slavca konuşan nüfusu da kapsayacak şekilde, birleştirmeyi amaçlıyordu. Bu dernek Yunan subaylarının dörtte üçü tarafından desteklendi. İçlerinde çok zengin kişiler de vardı. 1895'te Yunanlılar Makedonya'da 1.400 okul talep ettiler ve Makedonya'da sürdürdükleri eğitim faaliyetleri için oransal olarak daha fazla harcama yaptılar. O sırada Makedonya Osmanlı İmparatorluğu içinde bulunmaktaydı.

Bizzat Makedonya'da, 1893'te Makedonya'nın bölünmesine karşı çıkan ve Sırp, Makedonlar ve Bulgarlar'dan oluşan bir Güney Slavları Federasyonu fikrini destekleyen *Dahili Makedonya Devrimci Örgütü* (VMRO) kuruldu. Bu örgüt geniş destek sağladı ve silahlı ayaklanma için planlar hazırladı. Ne var ki, çok büyük sayılarda Makedonyalı, Ayastefanos Antlaşması'nın öngördüğü 'Büyük Bulgaristan'ın başarısızlığa uğramasının ardından Bulgaristan'a kaçmıştı. 1903'te Sofya nüfusunun neredeyse yarıya yakını Makedonyalı sürgün ve göçmenlerden oluşuyordu ve bu sürgünler kitlesine, Bulgaristan'ı yıllarca istikrarsızlaştırmalarının yanı sıra, 1895'te Sofya'da kurulan, VMRO'ya rakip bir örgüte, yani, 'Dış örgüt' ya da 'Üstünlükçülere'

²⁷ Uzgel, op. cit., s.27.

katılma izni verildi. Örgütün amacı Makedonya'nın Bulgaristan'a katılması, yani 'Büyük Bulgaristan'ın gerçekleştirilmesi idi. Nitekim, kuruluşundan itibaren VMRO kendi hedefleri bakımından Makedonya'nın Bulgaristan'a katılmasını isteyenler ile bir federasyon biçiminde yada bağımsız olarak, ayrı bir Makedonya devleti isteyenler arasında, tehlikeli bir biçimde bölündü.²⁸

Damien Gruev ve Goce Delçev tarafından 1893 yılında Selanik'te kurulan VMRO, 2 Ağustos 1903'te büyük bir ayaklanma başlattı. 'İlinden ayaklanması' olarak anılan bu ayaklanma Osmanlı yönetimi tarafından bastırıldı. Goce Delçev ise ayaklanma başlamadan önce öldürüldü. Bugün Goce Delçev Makedonlar'ın ulusal kahramanıdır; ayaklanmanın başladığı tarih ise Makedonya Cumhuriyeti'nin ulusal bayramlarından biridir.

Makedonya'da birbiriyle rekabet içinde bulunan güçler arasındaki mücadelenin nihai sonucu bölgede yaşayan insanların felaketi oldu. Köylüler, Balkan Savaşları'na, yani Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'dan nihai ayrılışına kadar, Osmanlı yetkilileri yanısıra VMRO gruplarının, Sırp'ların, Bulgarların ve Yunanlıların oluşturdukları silahlı çetelerin sürekli müdahale ve saldırılarına maruz kaldılar.

Makedonya bölgesi, Bulgaristan tarafından işgal edildiği iki dünya savaşı dönemi dışında, önce Sırbistan'a, daha sonra Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'na, nihayet Aralık 1918'de kurulan Yugoslavya Krallığı'na dahil olmuştur. Makedonlar'ın Güney Slav olduklarını iddia eden Sırp'lar, o dönemlerden başlayarak asimilasyon politikalarına hız vermişlerdir. Bu sırada, resmi dil olarak kabul edilen Sırpça gerek okullarda gerekse kamu hayatında zorunlu hale getirildi. Bu politika nüfusu yabancılaştırdı ve tepkisel olarak Bulgar yanlısı duyguların yayılmasına yol açtı.

II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası ile ittifak kuran Bulgaristan, Makedonya'nın büyük kısmını işgal etti. Hitler Bulgaristan'ın bu bölgeleri resmen ilhak etmesine izin vermemiş olsa da, Bulgar hükümeti böyle bir müsadeyi almış gibi davrandı. Bölgeye Bulgar memurlar gönderildi. Mevcut öğretmenler Bulgar olanlarla değiştirildi ve Temmuz 1942'de çıkarılan Yurttaşlık Yasası ile pek çok Sırp'ın Sırbistan'a göç etmesi sözkonusu oldu. Ancak, kurtuluş taraftarlarının yanısıra pek çok kişi tarafından hoşnutsuzlukla karşılanan Bulgarlar'ın bu tavrı, kısa süre içinde, Vardar Makedonyasında

²⁸ Poulton, op. cit., s.57-59.

yaşayan nüfusun düş kırıklığına uğramasına yol açtı. Bulgar yanlısı duygular, partizanların yani, Tito önderliğindeki *Yugoslav Komünist Direniş Hareketi*'nin, Makedonya içlerinde başlangıçta çok az ilerleyebilmesine yol açmıştı. Ancak bu durum Tito'nun yardımcısı Vukmanoviç-Tempo'nun Üsküp'ü ziyaretinden sonra değişti ve 1943 yılının sonunda, partizanlar bölgedeki insanların gözünde gittikçe daha popüler hale gelmeye başladılar.

1944'te Bulgar askerleri kaçarak partizanlara katılmaya başladılar ve Eylül 1944'te Bulgaristan saf değiştirdi ve müttefiklere katıldı. 1941-1944 yılları arasında yaşanan Bulgar işgali, Makedonyalılar'ın bir kısmını düş kırıklığına uğratmışsa da, Bulgar yanlısı bir duygu yaşamaya devam etmiştir.²⁹

II. Dünya Savaşı sırasında Tito önderliğindeki partizanlar yeni bir Federal Yugoslavya içinde bir Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti (MSC) oluşturmaya karar verdiler. Bu cumhuriyetin Yugoslavya ile Bulgaristan arasında bir köprü oluşturacağı düşünülürdü. Yugoslavya ile Bulgaristan, savaştan sonra komünistlerin denetimi altına giren Arnavutluk ve komünist olanlarla olmayanlar arasında bir iç savaşın sürmekte olduğu Yunanistan'ı da kapsayabilecek bir Balkan Federasyonu içinde birleşeceklerdi. Ana ve babası Makedonya'dan gelmiş olan Bulgaristan lideri Georgi Dimitrov, Tito'nun Yugoslavya'daki Vardar Makedonyasını Bulgaristan'daki Pirin Makedonyası ile birleştirme planlarını onaylıyordu, fakat Temmuz 1949'da Dimitrov'un ölmesiyle Tito ile Stalin'in aralarının açılması, Yugoslavya-Bulgaristan işbirliğini kısa ömürlü bir girişim haline getirdi. O zamanlardan beri yeni Makedonya Cumhuriyeti ile Bulgaristan arasındaki ilişkiler gerginleşti ve bu durum günümüze kadar sürdü.³⁰

2.3. Balkanlar'ın Siyasi ve Güvenlik Durumu

Balkanlar, Avrupa'nın güneyinde, Akdeniz'e uzanan üç yarımadadan en doğuda kalanını ifade eder. Balkan ülkeleri kavramı ise, aynı zamanda, bu yarımada ve yarımadaya komşu coğrafyalarda yaşayan ülkeler için kullanılır. Bu ülkeler Türkiye, Makedonya, Yunanistan, Arnavutluk, Kosova, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Karadağ,

²⁹ İbid., s. 59-60.

³⁰ İbid., s. 60-61.

Hırvatistan ve Slovenya'dır. Dolayısıyla, Balkanların siyasal coğrafyası, fiziksel coğrafyasından daha geniş ve nüfus olarak daha kalabalıktır.³¹

Avrupa, Akdeniz ve Asya arasında stratejik önemi büyük bir bölgeyi oluşturan ve 14. yüzyıldan itibaren uzun süre Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunan Balkanlar, çok uluslu, çok kültürlü bir etnik yapı arz etmiş ve dinsel çeşitliliğin de etkisiyle diğer büyük devletlerin ilgi odağı olmuştur.³² Bu özellikleri nedeniyle, tarih boyunca bunalımlardan ve istikrarsızlıklardan kurtulamamıştır.³³ Balkanlar'da Müslümanların, Hıristiyan ve Yahudilerin kültürel miraslarını yan yana görmek olasıdır.

Jeopolitik ve jeokültürel bir önem taşıyan Balkanlar, 20. yüzyıl boyunca uluslararası ilişkilerin temel bunalım bölgelerinden birisi olmuştur. Yüzyılın başında Birinci ve İkinci Dünya Savaşları bu bölgede atılan bir kurşunla başlamış, yüzyılın sonunda ise Soğuk Savaş'ın bitişi ile yaşanan en yoğun çatışmalar da bu bölgede görülmüştür. Bölgenin hassas jeokültürel ve jeopolitik ayırım hatları uluslararası ilişkilerde yaşanan bunalımların bölgeye doğrudan ve en sert şekilde yansımaları sonucunu doğurmuştur.³⁴

Balkan Yarımadası'nın bulunduğu herhangi bir haritaya bakılacak olursak, Balkanların hem geçmişte, hem de günümüzde göç, ulaşım ve ticaret yollarının geçiş güzergahı üzerinde olduğu görülür. Bölge, Batı ve Orta Avrupa ile Orta Doğu arasında bir köprü durumundadır. Batı Asya ile Orta Avrupa, Kuzey Afrika ile Orta ve Kuzey Avrupa arasında, ulaşım ve taşımacılık açısından oldukça önemli bir bölgedir.³⁵

Soğuk Savaş sonrası dönemde Yugoslavya'nın bölünmesi sonucu yaşanan Bosna Savaşı ve 1999'da yaşanan Kosova Savaşı ile yeni bir boyut kazanan Balkanlar bölgesel nitelikli bir çatışma olmaktan çıkarak uluslararası sistemin ve bu sistemin merkezindeki güçlerin kader ibresi olma sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu çerçevede Balkanlar, hem II.Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmış uluslararası örgütlerin, hem de yeni dönemin

³¹ İhsan Gürkan, *Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye*, İstanbul : Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı Yayınları, 1997, s.261-264.

³² İbrahim S. Canbolat, *Yeni Dünya ve Türkiye (Aşkın Olma Zamanı)*, Bursa: Erzi Kitabevi Yayınları, 2000, s.56.

³³ Suat İlhan, *Balkanlar'ın Gelişen Jeopolitiği*, Ankara : Türk Kültürü Yayınları, Şubat 1999, s.430.

³⁴ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, İstanbul : Küre Yayınları, 2001, s.21.

³⁵ Gürkan, loc. cit.

güç merkezlerinin sınanma alanı olmaktadır.³⁶ Bu durum özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Soğuk Savaş'ın getirdiği statik denge dolayısıyla, yaklaşık yarım asır fiili çatışma görmemiş Avrupa kıtasını derinden etkiledi. Doğu Avrupa ülkeleri bu bunalımlı geçiş dönemini küçük çatışmalar ve rızaya dayalı bölünmelerle daha az sıkıntı ile atlattırken, etnik ve dini farklılaşmalara ve karmaşık bir jeokültürel yapılanmaya sahip olan Balkanlar paramiliter çatışmaların odağı haline geldi³⁷.

Balkanlar, gerek geçmişte gerek günümüzde Avrupa'nın güvenliği ile doğrudan ilgili bir coğrafya niteliğine sahip olmuştur. Geçmişte doğudan gelen akınları ve istilaları karşılama açısından, günümüzde ise, daha çok içerdiği istikrarsızlık ve krizler nedeniyle, Avrupa'nın güvenliğini yakından etkilemiştir. Yer altı kaynakları yönünden de zengin olan Balkanlar, Avrupa'nın güvenliği ve bütünleşmesi bakımından önem arz eden stratejik bir işleve sahiptir. Bu nedenle, Balkanların bütünüyle veya büyük ölçüde, güçlü bir devletin kontrolüne girmesi, o devlete bu sayılan coğrafyalarda etkili olma imkanı verecektir.³⁸

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde Balkanlarda ve Balkan devletlerinin büyük bölümünde, hayatın tüm alanlarında büyük toplumsal değişimler meydana geldi. Balkanlarda büyük izler bırakan temel olaylardan biri sosyalizmin çöküşü ve bu çerçevede Yugoslavya'nın dağılma süreci ve yeni devletlerin kurulması olarak gösterilebilir. Bilindiği gibi, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC), Balkanlar'da dominant devlet ve toplumsal organizasyon biçimini temsil eden ve diğer Balkan devletleriyle kalıplaşmış ekonomik, siyasi ve diğer pek çok türden ilişkileri kurmuş bir devlettir. Sosyalist sistemin ve Yugoslavya'nın dağılması, ardında iç ve dış nedenlerden dolayı çıkan ve büyük ekonomik, siyasi, moral ve güvenlik sonuçları olan bir iç savaş beraberinde getirdi. Balkanlarda istikrarın kaybolması ve savaşın yarattığı sonuçlar, Balkan ulusları ve vatandaşlarına oldukça zor günler yaşattır ve yaşatmaya da devam etmektedir.

³⁶ Davutoğlu, op.cit., s.292.

³⁷ İbid., s.291.

³⁸ Gürkan, loc. cit.

2.4. Yugoslavya'nın Dağılması ve Makedonya'nın O Dönemdeki Durumu

Güney Avrupa'da yer alan ve altı cumhuriyet ile iki özerk bölgeden oluşan Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC), 1945 yılında, Yosip Broz Tito önderliğinde kurulmuştu. İlk yıllarında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) yanlısı bir imaj veren Yugoslavya, daha sonraları Bağlantısızlar hareketine öncülük ederek, çift kutuplu sistemin dışında kalmayı tercih etti. 1980 yılında Tito'nun ölümüyle birlikte, artan bir şekilde yükselen milliyetçilik duyguları, Yugoslavya'nın parçalanmasına neden oldu.

Yugoslavya'daki etnik ve siyasi hoşnutsuzluklar ile bunların tabii sonuçları olarak patlak veren iç karışıklıklar ve savaşlar aniden başlamadı. Aksine somut bir tarihi süreci takip ederek önce birbirleriyle paralel gelişme gösterdiler. Fakat daha sonra bunlar 1980'li yıllarda iyice belirginleşerek, 1990'ların hemen başında belirginleşen ve sonuçları itibarıyla halihazırdaki korkunç tabloyu hazırlayan iç savaşlara neden oldular. Bu son aşama ise, dikey gelişme olarak tanımlanabilir.³⁹

Yugoslavya'yı oluşturan devletler, federal yapıdan ayrılarak siyasi bağımsızlığı kazanmak, politik olarak da, totaliter komünist rejimden kurtularak demokratik-parlamentar bir sistem kurmak amacını gütmektedirler.⁴⁰

Bu isteklerin yatay görüntüden dikey hale gelmesi Yugoslavya Devlet Başkanı Tito'nun ölümünden sonra bu göreve getirilen Slobodan Milošević dönemine rastlar. Milošević, Tito'dan çok farklı bir Yugoslavya hayaliyle yaşıyordu. Rus bayramı olarak bilinen Milošević, Rusya'nın çıkarları doğrultusunda Ortodoks inancına, komünizme ve Sırp ırkçılığına dayanan bir sentezle sistem içerisinde kalarak değişik bir yapılanma arzuluyordu. Milošević'in bu niyetinin kısa süre içinde sezinlenmesi ise, dağılma sürecinin başlamasına neden oldu⁴¹.

Milošević ile başlayan dağılma sürecinin ilk ayağını, Kosova'daki hoşnutsuzluklar oluşturdu. Bunu sırasıyla Slovenya, Hırvatistan, Makedonya ve Bosna-Hersek takip etmiştir.

³⁹ Necmettin Alkan, *Dağılan Yugoslavya Mozaikinde Bosna*, İstanbul: Beyan Yayınları, 1995, s.25.

⁴⁰ İbid.

⁴¹ İbid., s.26.

Slovenya, Yugoslavya'nın en batısında yer alan ve Orta Avrupa sınırında bulunan bir ülkedir. Bu coğrafi konumun kendisine sağladığı bazı faydaları vardı. Bunlardan biri, ülkede özgürlükçü ve demokratik isteklerin çok çabuk gelişerek, tabanda yer bulması ve eylem haline gelmesiydi. Nitekim Yugoslavya'dan ayrılarak bağımsızlığını kazanan ilk devlet olması tesadüf olmasa gerek⁴².

25 Mayıs 1992'de yeni oluşturulan Sloven Parlamentosu, Yugoslavya'dan ayrılma kararı aldı. Belgrat'ın Slovenya'nın bağımsızlık kararına tepkisi ise, tahmin edileceği gibi oldukça sert oldu. Federal ordu bunu engellemek istedi. Ama karşısında çok iyi organize olmuş bir Sloven ordusu bulunca, geri çekilme kararı aldı.

İç savaşın devam ettiği günlerde, 25 Haziran 1991'de Hırvat Hükümeti de Yugoslavya'dan ayrıldığını resmen ilan etti. Bağımsızlık kararını takip eden günlerde, Federal Ordu'nun tavrında somut bir değişiklik görüldü. 140.000 kişiden oluşan Federal Ordu, bağımsızlık kararına kadar iç savaşta tarafsız olduğunu açıklamıştı. Fakat bağımsızlık ilanıyla birlikte Federal Ordu askerleri bütün silahlarıyla Sırp tarafına geçerek onlarla birlikte Hırvatlara karşı savaşmaya başladılar⁴³.

8 Eylül 1991 tarihinde, Yugoslavya'da iç savaş sürerken, Makedonya Meclisi referandum kararı aldı. Yapılan referandum sonucunda Makedonya bağımsızlığını ilan etti. Diğer Federe Devletlere nazaran, Yugoslavya'dan savaşız, barışçıl yollarla ayrılan tek Cumhuriyet Makedonya oldu. Makedonya bu başarısını büyük ölçüde, o dönemin Cumhurbaşkanı olan Kiro Gligorov'a borçludur.

Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlık mücadeleleri devam ettiği sırada, Bosna-Hersek'teki eylemler de siyasi bir harekete dönüşmüştü. 29 Şubat 1992'de yapılan halk oylamasında %99'luk oyla bağımsızlık kararı alındı. 1 Mart 1992'de Müslüman-Sırp iç savaşı başladı, savaş, Dayton Anlaşması'nın imzalandığı Kasım 1995'e kadar devam etti.

---

⁴² İbid., s.31.

⁴³ İbid., s.41.

2.5. Makedonya Cumhuriyeti'nin Bağımsızlık Mücadelesi Verdiği Dönemdeki Güvenlik Politikası

Bilindiği üzere, 8 Eylül 1991 tarihinde, Makedonya'da düzenlenen bir referandum neticesinde bağımsızlık kararı alındı. Bağımsızlığın kazanılması ile birlikte, uluslararası ilişkilerde Makedonya Cumhuriyeti yeni bir devletler hukuku süjesi olarak ortaya çıktı. Makedonya Cumhuriyeti'nin sahneye çıkması, o zamana kadar Balkanlarda var olan jeopolitik dengeleri değiştirerek, bölgedeki güç dengelerine yeni bir boyut kazandırdı.⁴⁴

2.5.1. Yugoslavya İç Savaşı'nın Başlaması ve Makedonya'nın Sergilediği Tutum

Bağımsızlığını kazandığı andan itibaren, Makedonya Cumhuriyeti hem içte (federal devlet içinde), hem de uluslararası alanda birçok zorluk ve engelle karşılaştı.

Tarihte Makedonya'nın dış güçlerce birçok defa parçalanmış olması ve Yugoslavya'yı oluşturan devletlerle olan tarihi bağları göz önüne alınırsa, Makedonya'nın bağımsızlık hayalinin kolay bir hedef olduğu söylenemez; fakat, bu şartlarda Makedonya devletinin yapması gereken tek şey, bu karışık ortamdan savaşız kurtulmaktır.

1991 yılı hiçbir zaman hatıralardan silinmeyecektir. Bütün Yugoslav kamuoyu günden güne şiddetlenen çatışmalardan dolayı kaygı içindeydi. Kosova'da Şubat ayına kadar Makedon polisleri görev yapmaktaydılar. Hırvatistan'da, Plitviçe Göllerinde ve Vukovar'daki çatışmalar uzun süredir devam ediyordu. Kuşkusuz bu olaylar, birçok nedenden dolayı, Makedonya'yı yakından ilgilendiriyordu. Zira, kriz bölgelerinde birçok Makedon vatandaşı yaşamaktaydı. Bunların arasında karışık evlilikler yapanlar ile diğer etnik gruplarla akrabalık ilişkileri içinde olanlar da bulunmaktaydı. Fakat en önemlisi, bu kanlı çatışmalarda Makedon askerlerinin ve askeri yetkililerinin de yer almasıydı. Split'teki çatışmalarda Makedon askeri Sašo Gešovski'nin öldürülme sahnesinin

⁴⁴ İvan Katarciiev, "İstoriskoto İskusvo na Makedonskiot Narod-Znaçæn Faktor vo Gradenyeto Strategiya za Odnosite so Sosedita" (Makedon Milleti'nin Tarihi Tecrübeleri-Komşularla İlişkileri Geliştirme Stratejisinde önemli Bir Faktördür), Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya-Pande Lazarevski, Slavko Milosavleski, Todor Atanasovski, İvan Katarciiev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev-Üsküp: İnstitut za Sociološki i Političko-Pravni İstrajuvanya, 2001, s. 284.

medyaya yansması ve metal tabutların Makedonya'ya ulaşması halkı derinden etkilemiştir.⁴⁵

Artık, savaşın kıvılcımları Makedonya'ya da sıçramış vaziyetteydi. Makedonya'ya bazı gerilla gruplarının girdiğine, hatta, Jelko Rajnatoviç-Arkan'ın⁴⁶ Makedonya'da bulunduğu ve bazı gruplarla ilişki kurduğuna dair haberler medyanın gündemindeydi. Makedonya devletinin bu gibi gruplara karşı koyacak gücü ve silahı neredeyse yoktu. Devletin elindeki silah miktarı, İçişleri Bakanlığı'nın sahip olduğu, genelde eskimiş ve çoğu da kullanılamayacak halde olan 300-400 tüfekten ibaretti. Üçüncü Ordu komutanı, Makedonya topraklarının korunmasına yönelik elde bulundurulan ve Makedonya bütçesiyle satın alınmış olan silahları depolara kilitleyerek bunların kullanılmasını önlemişti.⁴⁷

Büyük Sırp milliyetçiliğinin dayandığı ve uğruna savaşılan, 'Bütün Sırp bir devlette' ve 'Sırp Devletleri Birliği' türünden tezler kapsamında Makedonya, Yugoslavya Federasyonu'nun 'Ortak devlet içindeki Sırp Mirası' olarak görülmekteydi.⁴⁸

Bazı Sırp liderlerin bu dönemde yapmış oldukları açıklamalar insanı ister istemez düşünmeye sevk ediyordu. *Sırbistan Sırp Yenilenme Hareketi*'nin lideri Vuk Draškoviç bir konuşmasında, Makedonya sorununun 1912 Balkan Savaşları sırasında çözüme kavuştuğunu ve Makedonya 'Birleşmiş Sırbistan' yapısı içerisine girmezse, Sırbistan'ın müdahale edeceğini hatırlatıyordu. Bunun yanısıra, Sırp basınında anti-Makedon propagandası da günden güne artmaktaydı. Sırp ve Yunan yetkililer arasında açık ve gizli olarak yapılan görüşmeler yoğunluk kazanmıştı. Makedonya basınında çıkan haberlere göre Sırp lider Slobodan Miloseviç ve Savunma Bakanı Veljko Kadieviç, Yunanistan'dan Makedonya'ya müdahale etmesini istemişlerdi. Bu arada referandumdan önce Yunanlılar Makedonya sınırında, 'Filipos' adında büyük bir askeri tatbikat yapmışlardı.⁴⁹

⁴⁵ Kiro Gligorov, *Makedoniya E Se Što İmame* (Makedonya Bizim Herşeyimizdir), Üsküp: İzdavacki Centar TRİ, 2001, s.177-178.

⁴⁶ Jelko Rajnatoviç-Arkan ve Arkan'ın Kaplanları olarak bilinen çetesi, Yugoslavya iç savaşı sırasında Bosna ve Hersek'te Müslümanlara katliamlar yapmış bir Sırp milliyetçisidir.

⁴⁷ Gligorov, op.cit., s. 178.

⁴⁸ Todor Atanasovski, "Odbrana na Republika Makedoniya i Neyziniot Razvoy" (Makedonya Cumhuriyeti'nin Savunması ve Kalkınması), *Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya-Pande Lazarevski, Slavko Milosavleski, Todor Atanasovski, İvan Katarciiev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev-Üsküp: Institut za Sociološki i Političko-Pravni İstrajuvanya*, 2001, s. 130.

⁴⁹ Gligorov, op.cit., s.179.

Bu gibi olaylar, Makedonya siyasi çevrelerinde ve kamuoyunda, ülke içi istikrarın korunması yolunda büyük çabaların sarfedilmesi gerektiği görüşünü hakim kılıyordu. En büyük tehlikelerden birisi de Yugoslavya ordusunun Makedonya sınırları içinde varlığının devam etmesiydi. Ordunun varlığı, diğer cumhuriyetlerde olduğu gibi, küçük bir kıvılcım ile beraber büyük trajedilere yol açabilirdi.

Yugoslavya'da iç savaşın Slovenya ve Hırvatistan cephelerinde devam etmesi nedeniyle, ordunun asker ihtiyacı artmıştı. Makedonya'nın hala bir Yugoslav Cumhuriyeti olarak kabul edilmesi ve ordunun da Makedonya'dan çekilmemiş olması nedeniyle, ülkeden her geçen gün yeni askerler savaş bölgelerine yollanıyordu.

Savaşta hayatını kaybeden ilk Makedonya askeri olan Sašo Gešovski'den sonra, her iki-üç günde asker cenazeleri ülkeye gelmeye başlamıştı. Ölen askerlerin sayısı 30'a yükselmişti. Kamuoyunun her kesimi ve özellikle de cephelerde savaşan askerlerin anneleri ve kızkardeşleri hükümete karşı seslerini yükseltmeye başladılar. Bunu takiben, kadın sivil toplum kuruluşları Makedonya Meclisi önünde protesto gösterisi düzenlediler. Makedonya'nın her yanından gelen üç-dört bin civarındaki kadın 'Evladlarınızı Geri Getirin' sloganıyla tek bir ses olmuştu.⁵⁰

Annelerin protestosu bir gerçeği gözler önüne seriyordu: Makedonya vatandaşları, parçalanma sürecine giren Yugoslavya Federasyonu'nun varlığının korunması uğruna savaşmayacaklarını, yüzyıllardır hayaliyle yaşadıkları bağımsız Makedonya Devleti'ni kurarak, kendi vatanlarında yaşamak istediklerini ve artık bunun zamanının geldiğini açıkça ortaya koymaktaydılar.

Makedonya Güvenlik Konseyi'nin aldığı bir karara göre, artık Makedonya'dan Yugoslavya Halk Ordusu'na (YNA) yeni asker gönderilmeyecekti. YNA asker adaylarını göreve çağırıyordu; fakat hiçkimse bu taleplere cevap vermiyordu. Artık YNA'nın çekilme zamanının geldiği mesajı açık bir şekilde verilmekteydi.⁵¹

⁵⁰ İbid, s.182-183.

⁵¹ İbid, s.185.

2.5.2. Yugoslavya Ordusunun Çekilmesi

Yugoslavya Federal Devleti'nin dağılması nedeniyle kaynakları Yugoslavya ve Balkan kazanından acısız çıkmak için Yugoslavya ordusunun Makedonya'dan çekilmesi gerekiyordu. Gerçi her geçen gün Yugoslavya ordusu, Makedonya'da bulunan cephaneyi, askeri araçları, savaşın devam ettiği Hırvatistan ve Slovenya'ya naklediyordu, fakat bu durum ordunun Makedonya'dan çekildiği anlamına gelmiyordu. Makedonya Hükümeti, askeri yetkililerle masaya oturup bu konunun görüşülmesi ve çözüme kavuşturulmasının yollarını aramaktaydı.

Yugoslavya Ulusal Güvenlik Sekreteri General Blagoe Aciç'in, Makedon yetkililerle bir durum değerlendirmesi yapmak ve mümkünse bir anlaşmaya varmak üzere Üsküp'e gelmesiyle karşılıklı görüşmeler başlamıştır. Cumhurbaşkanı Gligorov, Başbakan Kljusev ve Savunma Bakanı Gotsevski'nin katıldıkları görüşmede, uzun süren tartışmalar sonucunda, her iki tarafın da tavizler vermesiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Sonuç her iki tarafı da memnun etmekteydi. Makedon tarafı, YNA'nın Makedonya'da bulunan bütün askeri malzemelerinin, askeri araçlarının ve cephanesinin (askeri hastanenin ilaç rezervleri ve havaalanı radarları hariç) Makedonya'dan götürmesini kabul etmiş, buna karşın Yugoslav ordusu sakince Makedonya'dan çekilme sözü vermişti.⁵²

Böylece, Makedonya Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov, büyük bir stratejik ustalıklarla, Yugoslavya Ulusal Güvenlik Sekreteri General Aciç ile 02 Şubat 1992 tarihinde anlaşma imzalayarak, 15 Nisan 1992 tarihinde ordunun ülkeden tamamen çekilmesini sağlamıştır. Bunu takiben 11 Mart 1992 tarihinde, uluslararası platformda tanınmış olan Makedonya Devletinin sınırlarına Makedon güvenlik güçleri yerleştirilmeye başlanmıştır.⁵³

Bosna'da savaş kötü yüzünü göstermeye başlamıştı. Makedonya'da ise, şans eseri, bir tek kurşun bile patlamadan Makedonya'nın bağımsızlığı ile birlikte ülkede barış ve istikrar sağlanmıştı.⁵⁴

Peki, Makedonya bunu nasıl başardı? Bu sorunun cevabı henüz tam anlamıyla açıklık kazanmadı. Sırpların (daha doğrusu Yugoslavya Ordusu'nun) aynı anda üç cephede savaşmak zorunda olması bu nedenlerden biri olabilir. Sırpların bunu göze

⁵² İbid, s.189.

⁵³ Katarciev, op. cit., s. 285.

⁵⁴ Gligorov, op.cit., s. 190.

almaları o an için imkansız gibi görünüyordu. Slovenya meselesi çözüme kavuşmadan, Hırvatistan'ın da bağımsızlığını ilan etmesi, 'sözde' Yugoslavya'nın bütünlüğünün korunması uğruna savaşı Sırları çileden çıkarmıştı. Bunun yanında bir de Bosna - Hersek'in federasyondan ayrılma kararı çıkınca, 'Büyük Sırbistan' hayalleri peşinde koşan Sırlar, Yugoslavya Ordusu'nun bütün imkanlarını kullanarak, ellerinden çıkan bu devletleri yeniden kazanma yoluna başvurdular.

Makedonya'nın bağımsızlığını ilan etmesi Sırlar için büyük bir handikapı. Sırların, Makedonya'dan kolay kolay vazgeçmeyeceği, elde etmek için her yolu deneyeceği kamuoyunda sıkça gündeme geliyordu. Fakat herhangi bir müdahale olmadı. Sırların müdahale etmeme nedenlerinden biri de şüphesiz, 'Makedonya nasıl olsa kendi başına uzun süre ayakta duramaz, yine Sırbistanla bütünlüşür' düşüncesi olabilir.

Cumhurbaşkanı Gligorov da Yugoslav Ordusu'nun Makedonya'dan çekilmeden önce, müdahale etme imkanı varken, bunu neden yapmadığını anlamakta zorluk çektiğini belirtmiştir. Hiç kuşkusuz Federal Ordu yetkilileri bir senaryo üreterek Makedon yönetiminin en yetkili isimleri olan, Cumhurbaşkanı Gligorov'u, Başbakan Kljusev'i ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Ljupço Georgievski'yi tutuklayarak, ordusuz ve polissiz bir Makedonya'yı kolayca ele geçirebilirdi.⁵⁵

Üstelik, o dönemde Makedonya'da halkın büyük çoğunluğu savaşı istemiyordu. Fakat, savaşı isteyenler de yok değildi. *Dahili Makedonya Devrimci Örgütü-Makedonya Ulusal Birliği Demokratik Partisi (VMRO-DPMNE)* yetkilileri, hiçbir devletin savaşı bir şekilde ve kan akıtmadan bağımsızlığını kazanmadığını, bir devletin bağımsızlığının ve özgürlüğünün bir başkası tarafından hediye edilemeyeceğini, bunun hakedilerek kazanılması gerektiğini savunmaktaydılar.⁵⁶

Makedonya'nın barış taraftarı Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov ise, bağımsızlığı barışçıl yollarla kazanarak, tersini düşünenlere en iyi cevabı vermiş; bunun bir hayal olmadığını kanıtlamıştır. Günümüzde Makedonya, hiçbir devletin müdahalesine maruz kalmamışsa, kuşkusuz ki bunun en büyük payı Kiro Gligorov'a aittir.

⁵⁵ İbid, s.180.

⁵⁶ İbid, s.190.

3. REFERANDUMDAN 1998 İKTİDAR DEĞİŞİKLİĞİNE KADAR MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN GÜVENLİK POLİTİKASI

3.1. Bağımsızlığa Giden Yol

3.1.1. Cumhuriyet'in Temel Organlarının Kurulması

Bağımsız Makedon devletine giden en önemli adımlardan biri Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti'nde 21 Eylül 1990 tarihinde yapılan anayasa değişikliği olmuştur. Bu değişikliğe göre, siyasal sistemde radikal değişikliklere gidildi: delege sistemi ve kendi kendine yönetim modeli kaldırılıp yerine bireysel demokrasi, milletvekili sistemi ve siyasi pluralizm (çok partili sisteme geçiş) getirildi, yürütme konseyi yerine hükümet modeli benimsendi, başkanlık konseyi yerine cumhurbaşkanlığı getirildi, komünist sistem ve ona bağlı bütün herşey değiştirildi.⁵⁷ Kısacası, bu dönemde bütün Yugoslavya köklü bir değişime doğru gidiyordu. Sosyalist, tek partili sistem terk edilip, bunun yerine parlamenter demokrasi ve çok partili sisteme doğru adımlar atıldı. Birçok siyasetçinin kafasındaki düşünce bağımsız devletlerden kurulu bir konfederasyon modeliydi; fakat maalesef herkes aynı fikirde değildi.

Bu dönemde Makedonya siyaset sahnesine birçok parti katılmıştır. Etnik temelli partilerin çokluğu özellikle dikkat çekiyordu. Türkler, Arnavutlar, Romanlar, Ulahlar ve Sırp'lar kendi partilerini kurdular. Makedonlara gelince, *Yugoslavya'nın dağılması durumunda onların ülke içindeki hakimiyetlerini önemli ölçüde kaybetmeleri muhtemeldi. Bu duruma gösterilen tepki ise, potansiyel zayıflığı saklamak için Makedon ulusçuluğunu daha saldırgan biçimde savunmak oldu.*⁵⁸ Bu çerçevede gerçekleştirilen ilk ulusçu girişim *Bütün Makedonya İçin Eylem Hareketi*'nin (MAAK) oluşturulması oldu. Hareketi başlatan kişi olan, Yazarlar Birliği başkanı, şair Ante Popovski Makedon entellektüelleri tarafından desteklendi.⁵⁹ İlinde bayramında parti mensupları 'bağımsız, özgür

⁵⁷ İbid., s.155-156

⁵⁸ Poulton, op.cit., s.64.

⁵⁹ İbid.

Makedonya devleti manifestosunu' okudular.⁶⁰ Haziran 1990'da, MAAK'dan daha radikal bir ulusçu parti kuruldu: *Dahili Makedonya Devrimci Örgütü-Makedonya Ulusal Birliği Demokratik Partisi* (VMRO-DPMNE). Seçilen isim anlamlıydı ve Lyupço Georgievski'nin önderlik ettiği VMRO-DPMNE, 1903 İlinden ayaklanmasının ilkelerini gerçekleştirmeye ve bir Makedonya devleti içinde *bütün özgür Makedonları birleştirme ideali için çalışmaya söz verdi.*⁶¹ Cumhurbaşkanı Gligorov, VMRO isminin seçimine şöyle bir yorum getirmiştir: *VMRO ismi bana hiçbir zaman kabul edilebilir gelmedi. VMRO devrimci kurtuluş platformu olan ve belirli bir zamanda faaliyet gösteren bir örgüttü ve artık tarihte kaldı. Ayrıca bir milliyetçi organizasyon olan VMRO'nun tarih boyunca hangi tarafların çıkarları doğrultusunda çalıştığı konusuna girmek istemiyorum.*⁶²

Çok partili sisteme geçiş ile birlikte Makedonya siyaset sahnesinde 16 parti kurulmuş ve programlarını deklare etmişlerdir. Bütün partiler Makedonya'nın geleceği hakkındaki görüşlerini ortaya koymaya, günden güne derinleşen Yugoslavya krizinden çıkış yolları aramaya başladılar. Bu dönemde Makedonya'nın geleceği hakkında sunulan alternatifler üç genel görüşe indirilebilir: 1) Makedonya bağımsız ve egemen bir devlet olmalıdır; 2) Makedonya Yugoslavya Federasyonu'nun bir parçası olarak kalmalıdır (bu görüşü *Yugoslavyalılar Partisi* savunuyordu); 3) Makedonya bağımsız ve egemen devletlerden oluşacak Yugoslavya Konfederasyonu'nun eşit bir parçası olmalıdır.⁶³

Bu sırada Arnavut partilerinin açıkladıkları programa göre ise, bağımsız Makedonya'nın taşıyıcı unsurları Makedonlar, Arnavutlar, Türkler, Müslümanlar (Torbeşler), Ulahlar, Romanlar ve diğer etnik gruplar olmalıydı.⁶⁴

3.1.1.1. Seçimler ve Parlamento'nun Kurulması

Kasım 1990'da MAAK ve VMRO-DPMNE, yaklaşan seçimlerde iyi bir performans göstermeleri beklenen *Makedonya Komünistler Birliği-Demokratik Yenileşme Partisi* (SKM-PDP) komünistlerine karşı mücadele etmek için, 'Makedonya Ulusal

⁶⁰ Gligorov, op.cit, s.152

⁶¹ Poulton, op.cit. s.65.

⁶² Gligorov, loc. cit.

⁶³ İbid, s.156.

⁶⁴ İbid, s.157.

Birlik Cephesi' adı altında bir ittifak kurdular.⁶⁵ 18 partinin katılımıyla, 11 Kasım 1990 tarihinde ilk çok partili parlamento seçimlerine gidildi.⁶⁶ Seçimlerin ilk turunda tek bir sandalye bile kazanamayarak başarısızlığa uğrayan Cephe, seçim sürecinde gerçekleşen usulsüzlüklerden şikayet etti ve 25 Kasım'da yapılacak ikinci tur seçimlerini boykot edeceğini ilan etti. Ne var ki, daha sonra bu kararını geri aldı ve özellikle ikinci ve sonuncu turların ardından meclisteki 120 sandalyenin 38'ini alarak öne geçti.⁶⁷ İkinci parti 31 milletvekili çıkararak, *Makedonya Komünistler Birliği-Demokratik Yenileşme Partisi* (SKM-PDP) oldu. Parlamentoda bu iki koalisyon da temsil ediliyordu: bunlardan ilki 22 milletvekili çıkararak Arnaut partileri, *Demokratik Refah Partisi* ve *Halkın Demokratik Partisi* (PDP-NDP)' koalisyonu; diğeri 18 sandalye kazanan *Makedonya Reform Güçleri* ve *Genç Demokratik Parti* koalisyonu. Bunun yanı sıra, parlamentoda bazı küçük partiler ve bağımsız milletvekilleri de temsil ediliyordu.⁶⁸

Seçimlerin ardından Parlamento ilk toplantısını 8 Ocak 1991 tarihinde gerçekleştirdi. Meclis başkanlığına çoğunluk oylarıyla, *Makedonya Reform Güçleri* Genel Başkanı Stojan Andov getirildi.⁶⁹ Stojan Andov, Yugoslavya'nın Irak Büyükelçisi olarak görev yaptığı sırada, Yugoslavya'nın o dönemdeki Başbakanı Ante Markoviç tarafından *Yugoslavya Reform Güçleri Partisi*'nin Makedonya kolunu kurmak üzere davet edilen tecrübeli bir siyaset adamıydı.

3.1.1.2. Cumhurbaşkanı Seçimleri

Meclis Başkanı'nın seçilmesinden sonra sıra, yapılan anayasa değişikliklerine göre, Makedonya'nın ilk Cumhurbaşkanı'nın seçimine gelmişti. Makedonya Komünistler Birliği-Demokratik Yenileşme Partisi (SKM-PDP), Yugoslavya Federasyonu'nda önemli görevlerde bulunmuş, tecrübeli politikacı Kiro Gligorov'u aday olarak gösterdi.

Kiro Gligorov'un eski bir komünist olması ve Belgrad'da yaşamış olması, VMRO-DPMNE içinde bazı önemli kişilerin ona karşı tutum almasına yol açmaktaydı. Gligorov, bu durumu şöyle yorumlamıştır: *Belgrad'da yaşadığım için, Yugoslavya'ya*

⁶⁵ Poulton, op.cit., s.67.

⁶⁶ Gligorov, op.cit, s.157.

⁶⁷ Poulton, loc.cit.

⁶⁸ Gligorov, loc.cit.

⁶⁹ İbid, s.158.

*karşı duygusal davranacağıma, Slovenya ve Hırvatistan'ın ayrılması durumunda bile, Sırplarla birlikte dörtlü federasyon içinde yaşamaya devam etmek için çalışacağıma, bir Sırbokomünist olduğuma ve Makedonya'nın bağımsızlık mücadelesinde engel teşkil edeceğime dair söylentiler mevcuttu.*⁷⁰

Birinci tur oylamada VMRO-DPMNE, yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı destek vermeyerek Kiro Gligorov'un cumhurbaşkanı seçilmesini engellemiştir; fakat sadece üç gün sonra, 22 Ocak'ta Gligorov'un adaylığını destekleyeceklerini açıkladılar. Bununla beraber VMRO-DPMNE'nin bazı şartları vardı: Cumhurbaşkanı yardımcısı ve Başbakan onların partisinden olacaktı. Böylece, iki parti arasında uzlaşmaya gidildikten sonra, 27 Ocak tarihinde Kiro Gligorov Makedonya Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı oldu.

3.1.1.3. Teknokrat Hükümeti'nin Kurulması ve Sona Ermesi

Kiro Gligorov'un Cumhurbaşkanlığına seçilmesinin ardından Cumhurbaşkanı Yardımcılığına VMRO-DPMNE'nin lideri Lyupço Georgievski getirildi. Varılan mutabakat uyarınca, başbakan adayı da aynı partiden olmalıydı.

Kiro Gligorov, hükümeti kurmak üzere Lyupço Georgievski'yi görevlendirdi. Georgievski, dört adaydan oluşan bir listeyi cumhurbaşkanına sundu; fakat Kiro Gligorov'a göre bu adaylar, Makedonya Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu tarihi döneminin sorumluluğunu üstlenebilecek yeterlilikte değillerdi, nitekim önerilen adayları kabul etmeyerek geri gönderdi. Bir süre sonra VMRO-DPMNE hükümet kurma görevinden vazgeçerek, Cumhurbaşkanı'na iade etti.⁷¹

Cumhurbaşkanının bundan sonraki alternatifi, uzmanlardan oluşacak bir teknokratlar hükümeti'nin oluşturulmasıydı. Hükümeti kurma görevini İktisat Fakültesi Profesörü Nikola Klyusev'e verdi. Uzmanlardan oluşan hükümet 20 Mart'ta parlamentodan güvenoyu alarak Makedonya Cumhuriyeti'nin ilk hükümeti olarak tarihe geçti.⁷²

⁷⁰ Ibid, s.159.

⁷¹ Ibid, s.172.

⁷² Ibid, s.173.

İktidarda onbeş ay gibi kısa bir süre kalmasına rağmen, hükümet görevini büyük bir sorumlulukla yürüterek, Makedonya genelinde kontrolü sağlamış, bütün devlet organlarını işlevsel hale getirmiştir.

Her şeye ramen, bu dönem, Makedonya Cumhuriyeti tarihinin çok önemli bir dönemeciydi. Onbeş ay içinde bağımsızlık referandumu düzenlendi, yeni anayasa yürürlüğe girdi, milli para olarak Denar tedavüle girdi, ayrıca, iç düzenin sağlanmasında ve uluslararası tanınma yönünde büyük gayretler sarfedilmiştir.⁷³

17 Temmuz 1992 tarihinde, uzmanlardan oluşan hükümet güvenoyu alamayarak iktidardan düşmüştür. Birkaç başarısız hükümet kurma girişiminden sonra, *Makedonya Sosyal Demokratlar Birliği* (SDSM), Arnavut partileri PDP-NDP ve bazı küçük partilerin oluşturdukları koalisyon hükümeti Makedonya Parlamentosu'ndan 4 Eylül 1992 tarihinde güven oyu almıştır. Yeni başbakan, SDSM'den Branko Crvenkovski olmuştur.⁷⁴

3.1.2. Bağımsızlık Referandumu'nun Düzenlenmesi

Makedonya tarihine bakıldığında görülür ki, Makedonlar, Büyük İskender'den sonra ilk devletlerine İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, Yugoslavya Federasyonu kapsamında federe bir devlet olarak kavuşmuşlardır. Yaklaşık yarım asırlık bir istikrar döneminden sonra, Yugoslavya Federasyonu'nu oluşturan devletlerde milli duygular ön plana çıkınca, kaçınılmaz olan dağılma süreci gerçekleşmiştir.

Bilindiği gibi, Makedonya Cumhuriyeti, bağımsızlığa giden yolun ilk adımların olan anayasa değişikliklerinin yapılmasının ve yeni anayasada belirtilen devlet mekanizmasının kurulmasının ardından, bağımsızlığın ilan edilmesi için referanduma gitme kararı almıştır.

8 Eylül 1991 tarihinde, Makedonya'da bu amaçla bir referandum düzenlendi. Halka sorulan soru *Bağımsız Yugoslavya devletleri birliğine girme hakkı olan, bağımsız ve egemen bir Makedonya devleti istiyor musunuz?* şeklindeydi. Referanduma katılma oranı yüzde 75.75 düzeyinde gerçekleşirken, 'evet' oyu verenlerin oranı yüzde 95.1 oldu. Böylece 8 Eylül 1991 tarihi Makedon milletinin tarihinde, Makedonya vatandaşlarının

⁷³ İbid, s.175.

⁷⁴ İbid, s.118-121.

bağımsız ve egemen bir Makedon devleti için kararlarını verdikleri gün olarak tarihe kazındı.⁷⁵

Referanduma gitme kararı alarak, Makedonya vatandaşlarının, asırlardır hayalini kurdukları, kaderini kendilerinin belirleyecekleri bağımsız, egemen bir Makedon devleti oluşturma arzusu gerçek oldu.⁷⁶

Arnavut partileri PDP-NDP, referandumu boykot ederek, vatandaşların kendi kaderlerini belirleme ve Makedonya devletini birlikte kurma girişimine ortak olmadılar.⁷⁷

Makedonya devleti bağımsızlığını ilan ettikten sonra, dünya kamuoyunda karara yönelik değişik tepkiler oluştu. Diasporada yaşayan Makedonlar büyük bir sevinç yaşarken, özellikle komşu devletlerden bu karara ilişkin sert tepkiler geldi. Bağımsız medya kuruluşları bu kararı destekleyerek, Yugoslavya uluslarının kendi kaderlerini savaşımsız bir biçimde belirleme isteklerine saygı duyulmasını istemekteydiler.

Arnavutluk Hükümeti yaptığı resmi bir açıklamada, Arnavutların referandumu boykot etme kararını akılcı bir karar olarak değerlendirdi; ayrıca, yeni oluşturulacak anayasada Arnavutların ayrı bir ulus olarak tanınmalarını ve Makedonlarla aynı statüde olmaları gerektiğini vurguladı. Yunan yetkililer, Üsküp'te yapılan referanduma ilişkin 'Balkanların güvenliğine bir bıçak gibi saplandı' değerlendirmesinde bulunarak, bu hareketin 'anti-Yunan' duygularla yapıldığını ve sonuçlarının gerçeği yansıtmadığını dile getirdiler.⁷⁸

Komşu devletlerin negatif tutum sergilemelerine karşın, uluslararası kamuoyu çağdaş ve Yeni Avrupa ruhuna yakışan açıklamalar yapmaktaydı. Amerika Birleşik Devletleri'nin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Richard Boucher'in yaptığı resmi açıklamada, ABD'nin Yugoslavların birlikte yaşamaya yönelik her türlü 'çabasına' destek olacağını, tek şartın 'bunun barışçıl ve demokratik yollarla' yapılması olduğunu vurgulamıştır.⁷⁹

Dünyanın önde gelen medya kuruluşları da Makedonya'nın bağımsızlık kararına büyük destek vermişlerdir. Özellikle Türk medyası Makedonya'daki gelişmeleri yakından izleyip, dostane açıklamalar yapmıştır. Türkiye'nin önde gelen gazetelerinden

⁷⁵ Katarciev, op.cit., s. 284.

⁷⁶ Zoran Andonovski, "Makedonya Nezavisna I Suverena" (Bağımsız ve Egemen Makedonya), Makedoniya, Broy: 462, Septemvri 1991, str. 9.

⁷⁷ Gligorov, op.cit., s.195.

⁷⁸ Andonovski, op.cit., s.11.

⁷⁹ İbid.

biri olan Cumhuriyet, Makedonların asırlardır hayalini kurdukları bağımsız Makedon devleti ideallerinin gerçekleştiğini manşetten vermekteydi.⁸⁰

Cumhurbaşkanı Gligorov, BBC (British Broadcasting Corporation) radyosu için yaptığı açıklamada, Makedon devletinin bağımsız bir devlet olarak, oluşturulacak olası bir Yugoslavya konfederasyonunda yer alması gerektiğine ve bu modelin o anki en ideal model olduğuna işaret etmekteydi. Ayrıca Gligorov, Yugoslavya'nın bir bütün olarak korunabileceği, fakat bunun şartının hiçbir tarafın büyük çıkarlar peşinde koşmaması olduğunu ifade ediyordu.⁸¹

Sonuçta bazı etnik grupların referandumu boykot etmesi veya red oyu vermesine rağmen, Makedonya Cumhuriyeti, Yugoslavya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir.⁸²

3.2. Yeni Anayasanın Yürürlüğe Girmesi ve Devlet Yapısının Belirlenmesi

3.2.1. Yeni Anayasanın Getirilmesi

Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını kazanmasının ardından, modern bir devlet olarak dünya sahnesine çıkması için çağdaş bir anayasanın oluşturulması gerekmektedir.

Makedonya Cumhuriyeti'nin Anayasası Yugoslavya Federasyonu'ndan kalma sosyalist bir anayasaydı. Avrupa devletlerinin geleneksel, demokratik niteliklere sahip anayasalarına uygun, modern bir anayasanın yapılması, Makedonya'nın gelecekte bu ülkelerle geliştirmeyi düşündüğü ilişkiler açısından çok önemliydi. Bu niteliklere sahip bir anayasanın yürürlüğe sokulmasının, Makedonya'nın iç gelişme dinamiklerine ve Balkanların barış ve istikrarına pozitif yönde mi etki edeceği, yoksa komşuları arasında yeni anlaşmazlık ve tedirginliklere mi yol açacağı belirsizdi. Daha da önemlisi, acaba Makedonya bu anayasayla Avrupa Birliği'ne girebilecek miydi?⁸³

⁸⁰ İbid, s. 12.

⁸¹ İbid, s. 13.

⁸² "Odzivi na Referendum" (Referanduma Katılım Oranı), *Republika*, Sayı: 5, Üsküp: 11 Eylül 1991, s.7.

⁸³ Gligorov, op.cit., s.202.

Nitekim, bağımsızlığın ilanından sonra, eski anayasanın Makedonya Devletine büyük engel teşkil edeceği ve eski anayasada yapılacak değişikliklerle bir yere varılamayacağı düşüncesiyle, yeni bir anayasa hazırlamak üzere Makedonya'nın önde gelen hukukçularından müteşekkil bir komisyon oluşturuldu.

Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov, 6 Mayıs'ta parlamentoya yeni anayasanın hazırlanmasına yönelik verdiği öneride şöyle diyordu: *Makedonya Devleti'nin tarihsel gidişatından ve parlamenter demokrasiye sahip Avrupa devletlerinin medeniyeti ve demokrasisi üzerinden yola çıkarak, Makedonya Cumhuriyeti'nin yeni anayasası, Makedon Devleti'ni bağımsız, demokratik bir hukuk devleti olarak, Makedon milletinin ve vatandaşlarının bağımsızlığı üzerine dayanan, hukukun, kamu hukukunun ve bireylerin eşit bir şekilde gelişmesini sağlayan bir anayasa olmalıdır. Makedonya Cumhuriyeti, azınlıkların ve etnik grupların hakları anayasa tarafından garanti altına alınmış, çokkültürlü bir toplum olarak inşa edilmeli, aynı zamanda uluslararası hukukun, Avrupa ve dünya tecrübeleri de dikkate alınmalıdır.*⁸⁴

Anayasa metninin parlamentoya gelmesiyle birlikte, anayasanın içeriği birçok açıdan tartışmaya neden olmuştur. Bir taraftan Makedon partilerinin sağ ve sol kanatları arasında bir tartışma söz konusu iken, diğer taraftan Arnavut ve Makedon partileri arasında derin anlaşmazlıklar meydana gelmiştir.

Anayasa Komisyonu Başkanı Stoyan Andov yaptığı açıklamada, yeni anayasanın, referandumla kabul edilen bağımsız, demokratik ve 'birey toplumu'na dayanan, siyasi inisiyatifin vatandaşlar üzerinde olduğu bir niteliğe sahip olduğunu belirtmişti. Bu açıklama günlerce sürecek tartışmalara neden olmuştur.⁸⁵

VMRO-DPMNE partisi Makedonya Devletinin, Makedon ulusunun ve orada yaşayan vatandaşların devleti olarak ifade edilmesini ve bu ilkenin Anayasanın birinci maddesinde belirtilmesi gerektiği düşüncesini savunuyordu. Fakat, zaten bu ilkenin başlangıç kısmında yer alması nedeniyle, böyle bir ilave değişiklik yapılmasının pratik bir anlamı yoktu. Makedonya Devleti 'Makedon ulusunun devleti' olarak kurulursa, bu Avrupanın tek 'milli devlet'i olacaktı. VMRO-DPMNE yetkilileri bu yoruma ilişkin şöyle bir açıklama yapmaktaydılar: *Makedon devletinin milli bir devlet olarak*

⁸⁴ İbid, s.203.

⁸⁵ İbid, s.205.

*tanımlanması şarttır; Avrupa devletleri tarihsel gelenekleri, kültürü, medeniyeti olan devletlerdir; Makedonya ise henüz milli devlet haline gelme sürecini tamamlamamıştır ve bu sürecin ihmal edilmemesi gerekmektedir.*⁸⁶

1989'da yapılan anayasa değişikliğinde Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti *Makedonya halkının ulus devleti* olarak tanımlanmıştı. Bundan önceki formülasyon ise, bu cumhuriyeti, *Makedonya halkı ile Arnavut ve Türk azınlıkların devleti* olarak tanımlıyordu. Bu değişiklik, Makedonyalı yetkililerin Arnavut ulusçuluğu ve Yugoslavya'nın dağılması ihtimali karşısında duydukları huzursuzluğu yansıtmaktaydı. Bu huzursuzluk kendisini daha saldırgan bir Makedon ulusçuluğu biçiminde göstermiştir.⁸⁷ Türklerin ve Arnavutların isimlerini zikretmeyen bu değişiklik, Makedonya'da etnik grupların arasındaki uyumun bozulmakta olduğunu simgeliyordu.⁸⁸

Parlamentoda temsil edilen Arnavut partileri, yeni anayasada, eski Yugoslavya anayasasında var olan ve yukarıda belirttiğimiz değişiklikten sonra geri alınan, Arnavutların Makedonya'nın kurucu ulusu olduğuna dair hükmün yeniden getirilmesi gerektiğini ifade etmekteydiler.

Arnavutlar, herkesin anayasa önünde eşit haklara sahip olması gerektiğini, fakat yeni anayasa metnine göre bunun imkansız olduğunu belirtmekteydiler; çünkü yeni anayasaya göre Makedonya, Makedonların devleti olarak tanımlanmıştı. Anayasada belirtilen, *ve diğer vatandaşların devleti* ekinin eşit ağırlıkta olmadığı görüşünü savunmaktaydılar.⁸⁹ Arnavutlar'ın *Demokratik Refah Partisi* (PDP) hem Arnavutçanın Makedonca ile eşit statüde olmasını hem de Arnavutları toplumun ayrılmaz bir unsuru olarak kapsayacak bir formülasyonun anayasaya eklenmesini istiyordu.⁹⁰

Uzun süren tartışmalar sonucu, 17 Kasım 1991 tarihinde Makedonya Parlamentosu, Makedonya Devleti'nin yeni anayasasını kabul etti.⁹¹ Fakat, Arnavut milletvekilleri salonu terkedip anayasa oylamasını boykot ettiler.⁹²

⁸⁶ İbid.

⁸⁷ Poulton, op.cit. s.102.

⁸⁸ İrfan Kaya Ülger, *Yugoslavya Neden Parçalandı, Balkan Dramının Perde Arkası*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2003, s.127.

⁸⁹ Gligorov, op.cit., s.210.

⁹⁰ Poulton, op.cit. s.264.

⁹¹ Spase Mirçeski, *Almanah na Republika Makedoniya, Hronologiya 1990-1997* (1990-1997 Yılları Arası Makedonya Olay Dizini), Üsküp: NİP Nova Makedoniya, 1998, s.31.

⁹² Gligorov, op.cit., s.211.

Amavutların bu oylamaya katılmamalarından ve Makedonya Anayasası'nın sadece Makedon milletvekilleri tarafından oylanarak kabul edilmesinden hareketle, bu Anayasa'nın herkesce kabul gören bir Anayasa olmadığını ve ileride doğacak sorunların da başlangıç noktasını oluşturduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

3.2.2. Değerler Sisteminde Değişiklik

Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin dağılması sonucu kurulan Makedonya Cumhuriyeti, uluslararası alanda yeni ilişkiler kurmuş, içte ise kökten değişimlere girişmiştir (sosyalizmin ve özyönetim sisteminin terk edilmesi, dominant mülkiyet biçimi olan kamu mülkiyetinin terk edilmesi, yeni hukuk sisteminin kabulü, birey-vatandaş toplumuna geçiş, devlet kapitalinin özelleştirilmesi vb...) Böylece, Makedonya Cumhuriyeti'nde o zamana kadar geçerli olan değerler sistemi terk edilerek, yerine yeni toplumsal süreç ve ilişkileri mümkün kılacak, insan hayatının kalitesini artıracak yeni değerler sistemi getirilmiştir. Bu tür değişimler bireyler ve toplumun geneli için büyük sıkıntılara yol açmaktadır. Bir değerler sisteminin terk edilmesi ve yerine yenisinin getirilmesi, sadece bazı hukuki normların yeniden tanımlanmasıyla değil, aynı zamanda bireylerin düşüncelerinin de değiştirilmesiyle başarılabilecek bir süreçtir. Dünyada bu dönemde yüz milyonlarca kişi benzer ikilemler yaşamaktaydılar. Acaba Sosyalist değerlerin terk edilip, daha uygar olarak tanımlanan vatandaş-kapitalist değerlerin kabulü gerekli miydi, değil miydi? Takdir edilmesi gerekir ki, bilinç, satın alınamayan ve satılmayan bir değerdir. Fakat, belirli bir zaman diliminde ve kabul edilebilir kanıtlara dayalı ikna yöntemiyle bilincin değişmesi mümkündür olabilir.⁹³

Anayasaya göre, Makedonya Cumhuriyeti'nin dayandığı temel değerler şunlardır:

- Uluslararası hukukun tanıdığı, insani temel hak ve özgürlükler;
- Milli mensubiyetin serbestçe açıklanması;
- Hukukun üstünlüğü;
- Egemenliğin yasama, yürütme ve yargıya bölünmesi;

⁹³ Spaseski ve Aslimoski, op.cit., s.65-66.

- Periyodik aralıklarla yapılan hür ve demokratik seçimler;
- Özel mülkiyetin hukuki koruma altında bulunması;
- Çalışma özgürlüğü;
- Hürmanizm, sosyal haklar ve dayanışma;
- Yerel yönetim (yerinden yönetim);
- Çevrenin ve doğal alanların korunması ve düzenlenmesi;
- Uluslararası hukuk tarafından kabul edilmiş normlara karşı saygılı olmak.⁹⁴

3.2.3. Makedonya'da Yaşayan Azınlıklar ve Güvenlik Politikası

Makedonya Cumhuriyeti, Balkanlar'ın diğer kısımları gibi, çok karmaşık bir etnik yapıya sahiptir. Bilindiği gibi, ülke nüfusunun çoğunluğunu Makedonlar teşkil etmekle birlikte, Arnavutlar, Türkler, Romanlar, Sırlar, Ulahlar, vs. gibi etnik grupların oranları da oldukça dikkate değer seviyede bulunmaktadır.⁹⁵ 20. yüzyıl başlarında bölgeyi gezen bir Amerikalı tarihçi, bölgedeki etnik çeşitliliği gördükten sonra burayı bir 'ırklar müzesi' olarak nitelendirmişti.⁹⁶

1994 yılında yapılan nüfus sayımının neticesinin, özellikle de milletlere göre oranların bir türlü açıklanmaması ve sonradan yapılan açıklamaların ise azınlıklar tarafından doğru bulunmaması, demografik yapıyla ilgili farklı iddiaların ortaya atılmasına yol açmıştır. Bu da bölgedeki milletlerin gerçek oranlarını tespit etmekte büyük zorluklara neden olmuştur.⁹⁷

Gecikmeli de olsa, 1994 yılında açıklanan nüfus sayımı sonuçlarına göre, Makedonya'da yaşayan etnik grupların dağılımı şöyledir: Makedonlar % 66.6, Arnavutlar % 22.7, Türkler % 4, Romanlar % 2.2, Sırlar % 2.1, Ulahlar % 0.36, ve diğerleri % 1.64.⁹⁸

⁹⁴ İbid, s.66.

⁹⁵ Ranko Petrović. Balkan Ni "Bure Baruta" Ni "Zora Mira", Zagreb 1978, ss.139-143; "Makedonya" mad., MLA., ss. 268-269'dan, İlker Alp, "Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti", Stratejik Analiz, Cilt 2, Sayı 17, Eylül 2001, s.82.

⁹⁶ Uzgel, op. cit. s.26.

⁹⁷ Alp, op. cit., s.83.

⁹⁸ Gligorov, op.cit., s.228.

Bu kadar heterojen bir demografik yapıya sahip olan Makedonya Cumhuriyeti'nde Hıristiyanlık (Ortodoksluk mezhebi) ve İslamiyet dinleri yaygındır. Her iki dine bağlı insanların oranları da birbirine oldukça yakındır. Öyle ki, 1990'larda Makedonya'daki nüfusun % 55'i Hıristiyandı. Buna karşılık Türkler, Arnavutlar ve Çingencilerin Müslüman olmalarından dolayı, ülkede toplam % 45 oranında Müslüman yaşamaktaydı. Ancak Müslümanların, özellikle de Arnavutların nüfus artışları, Hıristiyanlarla mukayese edildiğinde onlardan birkaç misli fazla olduğundan dolayı dinsel dağılımlar her geçen gün Müslümanların lehine değişmektedir.⁹⁹

Bilindiği gibi, bütün dünyada, birçok ulusun birarada yaşadığı devletlerde, onların statüsü, hak ve özgürlükleriyle ilgili sorunlar gündemi fazlasıyla meşgul etmektedir. Bu tür sorunlar doğal olarak Makedonya'da da mevcuttur.

Tarihsel verilerden hareketle bakıldığında, geçmişte Arnavutların, bu gibi sorunların çözümünde genellikle şiddete başvurdukları görülmüştür. Fakat, günümüzün çağdaş ve uygar bireyleri, daha iyi yarınlar adına, günümüzün koşullarını dikkate alarak barışçıl çözümün tek çıkar yol olduğunu kabul etmelidirler. Bu demektir ki, gelenek olarak kalmış ve geleceğimizi ve ilerlememizi tehlikeye atan bazı hususların terk edilip, geçmişin müzesine kaldırılması daha uygun olacaktır.

En azından çağdaş dünya koşullarında eğitim görmüş olan Arnavut entelijansiyasının, rasyonel düşünme ve yaşama bilincine sahip olması beklenebilir. Onların, sorunlarının çözümünde güç-savaş konseptini benimsemeleri ihtimali azalmıştır. Akılcı ve mantığa dayalı yöntemlerle bütün sorunlara makul çözümler bulunabilir.¹⁰⁰

Balkan devletlerinin, daha doğrusu Balkan milletlerinin, tarihten günümüze 'Büyük Devlet' kurma idealleri hiç gündemlerinden düşmemiştir. Büyük devlet kurma idealiyle hareket eden milletlerden biri de Arnavutlardır. Arnavutlar için, en büyük ideal bütün Arnavutların tek bir devlette, yani 'Büyük Arnavutluk' kapsamında bütünleşmesidir.

⁹⁹ Olga İvanova, "Prirodno Kretanje Stanovništva u S.R. Makedoniji Po Narodnostima U Periodu 1953-1980", Stanovništvo, Institut Držvenih Nauka Centar Za Demografska Istrajivanya, Beograd, 1982-1983, s. 148-156'den, Alp, loc.cit.

¹⁰⁰ Spaseski ve Aslimoski, op.cit., s.117-118.

Büyük Arnavutluk ülküsüne sahip Arnavutlar, Makedonya'nın iç güvenliğini ciddi ölçüde etkilemektedirler. Bağımsızlığın ilanından bu yana, Arnavut sorunu Makedonya gündeminden hiç düşmemiştir. Bu sorunu, salt bir iç sorun olarak değil, aynı zamanda bir dış sorun olarak da değerlendirebiliriz. Arnavutluk Devletinin ve Kosova'nın bu soruna birinci dereceden angaje oldukları apaçık ortadadır. Sözü edilen bu husus, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Makedonya'da yaşayan diğer etnik gruplara gelince, bunların Makedonya'nın güvenliğine ilişkin tehlike arz ettikleri söylenemez. Ayrıca Makedonya Hükümeti de bu etnik grupları ülkenin iç istikrarı açısından pek tehlikeli görmemektedir. Şüphesiz, bunun en büyük nedeni, diğer etnik grupların az miktarda olması ve devlete karşı seslerini pek yükseltmemeleri olarak gösterilebilir.

3.2.4. Makedonya'nın Dış Politikada Komşulara Yönelik "Eşit Mesafe" Yaklaşımını Benimsemesi

Makedonya Devleti'nin dış politikasının en ağırlıklı gündem maddesini Balkan devletleri ile arasındaki ilişkiler oluşturmaktadır. Kurulduğu günden bu yana, komşu devletlere yönelik izlediği diplomatik stratejisi iki temel yaklaşıma dayanmaktadır: 'eşit mesafe' yaklaşımı ve 'pozitif atmosfer' yaklaşımı.¹⁰¹

İlk dönemde-ki bu dönem 1998 yılına kadar devam etmiştir-ana hatlarını Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov'un belirlediği eşit mesafe politikası uygulanmıştır.

Takdir edilmelidir ki, komşu devletlerle dostane ilişkiler içinde olmak veya bu ilişkileri düzene koymak bir hükümetin dış politikasının en meşakatli boyutudur. Komşulara yönelik tutum, (sadece Balkanlarda değil) kaçınılmaz olarak tarihsel bir yükü ve henüz gerçekleştirilememiş-yarım kalmış 'vizyonları' içermektedir. Dolayısıyla, Makedon diplomatlar komşu ülkelere yönelik 'eşit mesafe' politikasını takip etmek zorundaydılar.¹⁰²

¹⁰¹ Muhamed Halili, "Prioriteti Vo Nadvoreşnata Politika Na Republika Makedoniya" (Makedonya Cumhuriyeti'nin Dış Politikadaki Öncelikleri), *Proces 2002, Bezbednost Na Republika Makedoniya*, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet Na Pretsedatelot, 2002, s.75-76.

¹⁰² Viktor Gaber, *Za Makedonskata Diplomatiya (Makedonya Diplomasisi Hakkında)*, Üsküp: Magor, 2002, s.167-168.

Bu durum, Makedonya'nın komşularına yönelik eşit mesafeli bir politika yürütmesi ve hepsiyle aynı düzeyde iyi ilişkiler geliştirmesi anlamına gelmekteydi. Böylece, herhangi bir devletin öncelikli ve dominant olmasının ve Makedonya'nın iç ve dış politikasının belirlenmesinde etkili olmasının önüne geçilmek istenmekteydi. Bazı çevreler tarafından bu politika eleştirilmiş ve 'mesafe' kelimesi uzaklaşmak olarak yorumlanmıştır. Fakat, bu kavram uzaklaşmak değil, bilakis eşit yaklaşım anlamına gelmektedir.¹⁰³ Bazı siyasi güçler adı geçen politikayı savunma politikasının özü olarak değerlendirirken; bazıları da, eski tecrübelerine dayanarak, Bulgaristan'ın Makedonya'yı ilk olarak tanıdığı gerekçesiyle, Bulgarlarla diğerlerine nazaran daha yakın ilişkilerin geliştirilmesinin gerektiğini savunuyorlardı.¹⁰⁴

Komşulara yönelik uygulanan ve kimseyi favori olarak görmeyen bu dış politika modeli bahsi geçen dönemde, Makedonyayı kim yönetecek veya siyasi sahnesinde kim dominant olacak gibi eski sorun ve çatışmaların yeniden gündeme getirilmesini önlemiştir. Söz konusu politika ile, komşu devletlerin Makedonya'dan toprak talebinde bulunamayacakları ve aynı zamanda Makedonya'nın da böyle bir talebinin olmayacağı (ki bu Makedonya Devletinin bütün resmi belgelerinde mevcuttur) belirtilmek istenmiştir. Aslında, sadece Makedonya'nın değil, komşularının da aynı düşüncede olması gerekmektedir.

Balkan devletleri Makedonya'nın eşit mesafe politikasını sıcak karşılamamışlardır. Komşu devletlerin bazıları sözü edilen bu politikayı alay konusu yaparlarken diğerleri de bu politikaya önem vermeyerek ve Makedonya Devleti'nin ömrünün kısa olacağı beklentisinden hareketle politika izlemişlerdir.¹⁰⁵

¹⁰³ Gligorov, op.cit., s.406.

¹⁰⁴ Slavko Milosavlevski, "Nadvorešna Politika i Megunarodnite Odnosi Kako Predmet Na Strateškite İstrajuvanya" (Stratejik Araştırmaların Konusu Olarak Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler), *Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya-Pande Lazarevski, Slavko Milosavleski, Todor Atanasovski, Ivan Katarciev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev-Üsküp: Institut za Sociološki i Političko-Pravni İstrajuvanya*, 2001, s.319.

¹⁰⁵ Milosavlevski, loc.cit.

3.3. Makedonya Cumhuriyeti'nin Güvenliği

Makedonya Cumhuriyeti, bağımsızlığını kazandığı andan itibaren, çok kompleks güvenlik problemleriyle karşı karşıya kalmıştır. Makedonya'nın güvenlik alanında yaşadığı problemlerin bağımsızlığından günümüze kadarki genel bir analizini yapacak olursak, tehdidin dört temel kaynaktan beslendiğini söyleyebiliriz:

- Makedonya'nın bağımsızlığını zedeleyebilecek ve savaş durumuna sebep olabilecek güvenlik problemleri: özellikle komşu devletlerin Makedonya Devleti'ne karşı besledikleri emeller ülke güvenliğini ciddi şekilde etkilemektedir.
- Organize suçlar, sosyopatolojik haller gibi, tüm dünyada var olan bu türden sorunlar, son dönemlerde Makedonya'da ciddi bir artış eğilimi göstermektedir.
- Uluslararası boyutları olan örgütlü suçlar, ülkenin güvenliğini ciddi boyutlarda tehlike altına sokmaktadır.
- Spesifik karakteri olan ve Makedonya Devleti'nin varlığını tehlikeye atan, daha doğrusu devletin dağılmasını sağlamak ve bu süreci hızlandırmak amacı taşıyan güvenlik tehditleri.¹⁰⁶

Makedonya Cumhuriyeti'nin güvenliğini analiz ederken, bunu i güvenlik ve dış güvenlik olarak ayırıp, incelemeye çalışacağız.

3.3.1. İç Güvenlik

3.3.1.1. Arnavut Sorunu

Makedonya Cumhuriyeti son yıllarda büyük bir siyasi ve iktisadi kriz içinde bulunmaktadır. İte yaşanan çeşitli etnik çatışmalar ülkede huzuru kaçırmaktadır. Bu noktada Arnavut azınlığın sürdürdüğü ayrılık faaliyetler özellikle dikkat çekicidir.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Spaseski ve Aslimoski, op.cit., s.101.

¹⁰⁷ Alp, s.87-88.

Makedonya Devleti'nin geleceğinin tehlikede olduğuna dair en tutarlı ve üzerinde en çok konuşulan tez, 'etnik gruplar arası ilişkilerin' istikrarsızlık faktörü olduğu savıdır. Uluslararası camianın görüşüne göre, bu tehlike Makedonya'nın güvenliğini ciddi şekilde etkilemektedir. Öyle ki, bu durum, geçiş döneminde bulunan Makedonya'nın, rüşvetle mücadele etmesini, hukuk sistemini ve organize suçlarla mücadele edebilmesi için hayata geçirmesi gereken reformları ikinci planda bırakmaktadır. Zira, burada sayılan sorunların halledilmesi etnik gruplararası ilişkilerin düzeltilmesine doğrudan katkı sağlamayacaktır.¹⁰⁸

Makedonya Cumhuriyeti'nde en büyük azınlığı oluşturan Arnavutlar, cumhuriyetin Arnavutluk ile sınır oluşturan batı bölgelerinde, Arnavutların öteden beri çoğunluğu oluşturdukları Kosova ile sınır paylaşan kuzey batı bölgelerinde ve nüfusunun % 14'ünü oluşturdukları Başkent Üsküp'te yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar.¹⁰⁹

Makedonyalı Arnavutlar, Ohrid gölü kıyısındaki birkaç Ortodoks köyü ile Üsküp civarından, genellikle de Kosova yakınlarındaki Prizren bölgesinden gelmiş az sayıda Katolik dışında büyük çoğunlukla Müslümandırlar. Bazı gözlemciler İslam'ın Yugoslavya'daki Arnavutlar arasında yüksek oranda rağbet görmediğini iddia etmişlerdir. Ne var ki, Makedon yetkililer İslam'ı, Arnavut ulusçuluğunun bir aracı ve Arnavutların Türkler, Pomaklar ve Müslüman Romanlar gibi daha küçük İslami grupları asimile etmek için kullandıkları bir yol olarak görmekteydiler.¹¹⁰

1990-1997 döneminde Makedonya Cumhuriyeti'nde meydana gelen bazı olaylar, Arnavut sorununun ülke içindeki en karmaşık ve en ağır sorun olduğuna kanıtlar niteliktedir. Arnavut sorununun gelişmesi, Kosova sorununun gelişmesinden ve ultraradikal komünist sistemin çöküşünden bağımsız olarak düşünülemez.¹¹¹ Bu yüzden, Makedonya'daki Arnavut sorununu hem iç hem de dış sorun olarak incelemek durumundayız.

Makedonyalı Arnavutlar 1991 yılında düzenlenen nüfus sayımını (cumhuriyette fiilen ne kadar Arnavut'un yaşadığına dair sonsuz polemiklere yol açtı), Makedonya'nın

¹⁰⁸ Gaber, op. cit., s.136.

¹⁰⁹ Poulton, op.cit s.93.

¹¹⁰ İbid, s.100.

¹¹¹ Slavko Milosavljevski, "Albanskoto Praşanye vo Republika Makedoniya" (Makedonya'da Arnavut Sorunu), *Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya*-Pande Lazarevski, Slavko Milosavljevski, Todor Atanasovski, İvan Katarciiev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev-Üsküp: Institut za Sociološki i Političko-Pravni İstrajuvanya, 2001, s.401.

bağımsızlığı için yapılan referandumu ve Anayasa oylamasını boykot ettiler. Belki daha da vahim olanı, merkezi Kalkandelen (Tetovo) olan ve meclis başkanlığına Hiliyas Feyzullahu'nun getirildiği özerk bir 'İlirid' Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi idi. Fakat bu girişim şimdiye dek daha da ileriye götürülemedi ve PDP lideri Nevzat Halili, Cumhurbaşkanı Gligorov ile çok iyi olan ilişkilerini bozmamıştır.¹¹²

Bu olaylardan birkaç yıl sonra, 1995'te Kalkandelen'in Mala Reçica köyünde, bir grup etnik Arnavut, Arnavut siyasi partilerinin desteğiyle, 'Kalkandelen Arnavut Üniversitesi'ni, Makedonya eğitim sisteminin dışında, kendi kuralları ve kriterleri doğrultusunda kurmuştur. 'Kalkandelen Üniversitesi', etnik Arnavutlardan büyük destek görmüştür.¹¹³ Makedonya üniversitelerinde hakça temsil ilkesinin uygulanmaması ve Arnavutlar'ın kuracakları bir üniversitenin Eğitim Bakanlığı bünyesi içine alınmaması, Arnavutların bu yola başvurmalarını gerektiren başlıca gerekçeler olmuştur.

Kalkandelen Üniversitesi'nin kurulmasından dolayı yaşanan gerginlikler, polis ve Arnavut vatandaşlar arasında çıkan çatışmalarda, birkaç ölü ve birçok vatandaş ile polisin yaralanması sonucunda had safhaya ulaşmıştır.¹¹⁴

Buna benzer olaylar 1997 yılında Gostivar şehrinde de meydana gelmiştir. Gerek Kalkandelen'in gerekse Gostivar'ın belediye başkanları, anayasayı ve devletin kanunlarını gözardı ederek, belediyelerinde Arnavutluk bayraklarını asmışlardır. Polisin müdahalesi sonucunda bayraklar indirilmiş ve belediye başkanları da tutuklanmıştır. Bunun ardından, bu iki belediyede polisin halkla çatışmaya girmesi sonucunda bazı vatandaşlar hayatını kaybetmiş, birçok vatandaş ise yaralanmıştır.¹¹⁵

Bahsi geçen çatışmalarda görgü tanıklarının ve işkenceye maruz kalanların söylediklerine göre, olaylar esnasında polis, merkezdeki evlere girip vatandaşlara çok kötü muamele yapmıştır. Ayrıca, sadece etnik Arnavutlar değil, Türkler de bu olaylardan olumsuz etkilenmişlerdir. Gostivar'ın merkezinde yaşayan Türkler, masum olmalarına ve Türk olduklarını söylemelerine rağmen, polis tarafından ayırım gözetilmeksizin dövülmüşlerdir.

¹¹² Poulton, op.cit. s.264.

¹¹³ Milosavlevski, op. cit., s.407.

¹¹⁴ İbid, s.408.

¹¹⁵ İbid.

3.3.1.2. Cumhurbaşkanı Gligorov'a Düzenlenen Suikast

Makedonya Cumhuriyeti, içten ve dıştan gelen tehditlere rağmen, bağımsızlığının ilk dört yılını savaşız ve istikrarlı bir şekilde sürdürerek, istikrarsız Balkan yarımadasının istikrar sembolü olmayı başarmıştır. Bu istikrarın öncüsü ve temel direği, yürüttüğü barışçıl politikalarla kendini kanıtlayan Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov olmuştur.

Makedonya'nın bu denli gelişmesi, Balkan yarımadasında çıkarları olanların işine gelmemiştir. Bu yüzden Makedonya'ya karşı terörist eylemler düzenlenmeye başlandı; bu arada Cumhurbaşkanı Gligorov'a da suikast düzenlendi. Bu hadise, birilerinin harekete geçmesine ve Makedonya'nın istikrarsızlığının bütün Balkanların istikrarının tehlike altına girmesi anlamına geldiğini fark etmesine yol açmıştır.¹¹⁶

3 Ekim 1995 tarihinde, Üsküp'ün merkezinden makam arabası ile geçen cumhurbaşkanı, yolda park edilmiş bomba yüklü bir aracın uzaktan kumandayla patlatılması sonucu ağır bir şekilde yaralanmış, şoförü, koruması ve yoldan geçen bazı vatandaşlar ise hayatlarını kaybetmişlerdir.¹¹⁷ Olayın kimin tarafından düzenlendiği konusu günümüze kadar açıklığa kavuşmadığı için, bu suikaste ilişkin net ve kesin bir yorumda bulunmak olanaksız gözükmektedir.

Cumhurbaşkanı Gligorov'a göre bu hadiseye ilişkin iki önemli konu dikkate alınmamıştır. Birincisi, suikastten önce Gligorov, Avustralya'da yaşayan Makedonlar'dan tehdit mektupları aldığına ve Makedonya'ya olup bitenler için dolayı kendisini serli dille suçladıklarına dair yetkili makamlara bilgi vermesine rağmen, onların bu konuyu ciddiye almamaları bir hata olarak gösterilebilir. İkincisi, suikastten sonra gerekli önlemlerin alınmaması ve Üsküp'ün polis tarafından didik didik edilerek şüpheli kişilerin gözetimine alınmaması da diğer bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.¹¹⁸ Kimbilir, belki olayların bu şekilde gelişmesi ve önlem alınmaması birilerinin işine geliyordu.

26 Ekim'de, suikastten birkaç hafta sonra, İçişleri Bakanı Lyubomir Frçkovski, televizyona çıkarak, suikastin Bulgar 'Multigrup' firmasının veya Sırp gizli servisleri tarafından yapılmış olma ihtimalinin çok yüksek olduğunu belirtmiştir. Neden olarak ise,

¹¹⁶ Gaber, op. cit., s.140.

¹¹⁷ Mirçeski, op. cit., s.107.

¹¹⁸ Gligorov, op. cit., s.534.

bu örgüt ve şirketlerin bazı ekonomik çıkarlar peşinde koştukları ve Makedonya'da yatırım yapmak istedikleri, fakat, eski bir komünist olan Gligorov'un buna engel olduğu öne sürülmüştür.¹¹⁹ Yeterli kanıt bulunamadığı için bu iddianın gerçek olup olmadığı henüz kanıtlanamamıştır.

Gligorov, ABD'nin Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) ve Alman gizli servisleriyle yaptığı görüşmelerde olayın aydınlanmasında bu örgütlerden yardım istemiş, bahsi geçen örgütler söz vermelerine rağmen daha sonra bu konuda hiçbir yardımda bulunulmamıştır.¹²⁰

Peki bu suikast niye yapıldı? Gligorov'a göre, suikast, Makedonya Devleti'nin güçlenmeye başladığı ve ciddi adımlarla ilerlediği bir döneme denk gelmiştir. Bu ilerleme tabiatıyla bazılarının işine gelmiyordu; Gligorov'un öldürülmesiyle Makedonya'nın gelişmesine sekte vurulacaktı. Belli ki Gligorov bazı Balkan güçlerinin planlarını bozuyordu. Diğer taraftan, istikrarlı bir Makedonya Cumhuriyeti, organize suçlar, kaçakçılık gibi yasadışı aktivitelere karşı savaşarak, bazı illegal örgütlerin işlerini yürütmelerine engel olacağı için, bu grupların, Gligorov'u öldürerek Makedonya'yı istikrarsızlaştırmak istemesi gayet doğaldır.¹²¹

Suikastten günümüze kadar yaklaşık sekiz yıl geçti ve hala hiçbir ipucu bulunamadı. Yetkililerin ciddi şekilde çalışmamaları, medyanın olayın üstüne yeterince gitmemesi, suikastin kimin tarafından gerçekleştirildiğinin tespitini zorlaştırmaktadır. Olayın kimin tarafından yapıldığı bilinmese bile, gerçek şu ki, bu suikast Kiro Gligorov'un kişiliğine değil, doğrudan Makedonya'ya yapılmıştı. Nitekim, bu tarihe kadar ciddi bir ilerleme kaydeden Makedonya, bu tarihten sonra hızlı bir istikrarsızlığa sürüklenmiştir. Eğer bir analiz yapmak gerekirse, Makedonya Devleti'nin istikrarsızlığa sürüklenmesinin dönüm noktasını bu olayın oluşturduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

¹¹⁹ İbid., s.534-535.

¹²⁰ İbid., s.535.

¹²¹ İbid., s.538.

3.3.1.3. Organize Suçlar

Scxuler-Springorum'a göre, organize suçlar kapsamına şu gibi faaliyetler girmektedir:

- Taşıtların çalınması ve ticareti;
- Restoran ve barlardan haraç toplanması;
- Uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı;
- Uluslararası silah kaçakçılığı;
- Rüşvet;
- Kadın ticareti;
- Para aklama nedeniyle kurulan şirketler, v.s...

Organize suçlara karışan bütün kişi ve grupların hemen hepsinin de temel amacının, para ve güç kazanmaktan ibaret olduğunu söyleyebiliriz.¹²²

Makedonya Cumhuriyeti, bütün vatandaşların güvenliğini sağlamaya ilişkin büyük çaba harcasa da, organize suçları tümüyle engellemekte yetersiz kalmaktadır. Bu sosyopatolojik belirtiler ise, sadece bireylere değil, aynı zamanda bütün topluma da negatif etki yaparak, ülkenin güvenliğini ciddi ölçüde zedelemektedir.

3.3.2. Dış Güvenlik

3.3.2.1. Komşu Ülkelerin Sebep Oldukları Güvensizlik Ortamı

Balkanlarda yeni bir devletin kurulması, bazı çevreler tarafından tedirginlikle karşılanmıştır. O zamanki koşullarda, Makedonya'nın bağımsızlığını ilan etmesi, komşu devletler tarafından istenen bir olay olmadığı için, pek de sıcak karşılanmamıştır. Makedonya'nın bağımsızlığı bütün komşu devletler tarafından bir istikrarsızlık unsuru olarak değerlendirilmiş ve hatta, kendilerine yönelik bir tehlike olarak nitelendirilmiştir.

Yeni kurulan Makedon devleti çok zor bir süreçten geçmekteydi. Makedon milleti ve devleti hakkında o zamana kadar bilinen, komşu devletlerin öne sürdükleri yalan ve

¹²² Spaseski ve Aslimoski, op.cit., s.90.

çarpıtılmış tarihsel bilgilerin gerçeği yansıtmadığının kanıtlanması çok güç bir işti. Makedon milletinin var olduğunu kanıtlamak, tarihsel gerçekleri ortaya çıkarmak ve tarihi boyunca bu amaçları gerçekleştirmek için mücadele ettiğini göstermenin zamanı gelmişti. Bunlar, şüphelerin ve komşu devletlerden gelen tanınmama ve açık düşmanlık politikasından kaynaklanan tehlikelerin ortadan kaldırılmasının temel şartlarıydı.

Bu tehlikelerin ne denli somut olduğu, komşu devletlerin Makedonya'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından sergiledikleri tutumlardan çok açık ve net bir şekilde anlaşılmaktadır.¹²³

3.3.2.1.1. Bulgaristan'ın Tutumu

Kurulduğu 1878 yılından bu yana, Balkanlarda bir 'Büyük Bulgaristan' idealine ulaşmaya çalışan Bulgaristan Cumhuriyeti, Makedonya Cumhuriyeti'ni ilk tanıyan devlet olmuştur. Fakat Bulgaristan, Makedon devletini tanımasına rağmen Makedon milletini ve dilini tanımadığını deklare etmiştir. Bununla birlikte, Makedonları Bulgar, Makedon dilini de Bulgarca olarak telakki ettiğini ortaya koymuştur. Formülasyon gayet açıktı: 'Balkanlarda iki Bulgar devleti mevcuttur'. Onlara göre, Makedon devletinin tanınması, esasında ikinci bir Bulgar devletinin tanınması anlamına gelmekteydi. Dolayısıyla bu tanımanın pratik sonucu, gelecekte bu iki devletin tek bir Bulgar devleti bünyesinde toplanabilme ihtimalinin güçlendirilmesiydi.¹²⁴

Bulgarlar, Yugoslavya Federasyonu'yla 'normal' ilişkilerini sürdürmek için Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti'ni 'İkinci Dünya Savaşı'nda kurulan bir devlet' olarak tanımaktaydı.¹²⁵ Yugoslavya'nın dağılması bu politikanın değişmesine ve Bulgar hayallerinin yeniden canlanmasına neden olmuştur.

Bulgaristan'ın, aşırı milliyetçi Makedon unsurları kullanarak Vardar Makedonyası'yla birleşmeye, Arnavutluk'tan bazı bölgeleri almaya ve bu bölgelerin Bulgaristan nüfuzuna girmeleri yönünde bir politika takip etmeye çalıştığı

¹²³ Katarciev, op. cit., s.286.

¹²⁴ İbid, s.286-287.

¹²⁵ Naum Peyov, *Zagovor Protiv Makedoniya, Avtorski Prilozi i İzbor na Statii so Komentari* (Makedonya'ya Karşı Düzenlenen Komplö), Üsküp: Makedonsko Radio, 1993, s.39.

gözlenmektedir.¹²⁶ Makedonya meselesi sebebiyle Atina – Sofya ilişkilerinde zaten mevcut olan anlaşmazlık, 1992 yılında Bulgaristan’ın Makedonya Cumhuriyeti’ni tanınmasıyla daha da tırmanmıştır. Dönemin Yunanistan Dışişleri Bakanı Andonis Samaras, Bulgaristan’ın Atina Büyükelçiliği Müsteşarıyla görüşerek, Sofya’nın Makedonya Cumhuriyeti’ni tanımamasını protesto etmiş ve bu tutumun “Balkanlar’daki barış ve istikrarı tehlikeye attığı” iddialarında bulunmuştur.¹²⁷

Bulgar parlamentosunda temsil edilen radikal Bulgar partisi VMRO-SMD, Yugoslavya’nın parçalanmasının bir dönüm noktası olduğunu ve Bulgarların bu durumu ‘Ayastefanos hayalini’, yani, Makedonya, Batı Sırbistan ve Niş’e kadar olan bölge yanında, Trakya ve Romanya’nın Dobruca yöresinin tamamını kapsayan Büyük Bulgaristan’ı yeniden kurmak için kullanmaları gerektiğini açıklamaktaydı. Ayrıca, sadece marjinal partiler değil, neredeyse bütün Bulgar partileri ve medyası da aynı tutumu sergilemekteydi. Ünlü bir Bulgar gazetecinin 17 Eylül 1994 tarihli Duma Gazetesi’ndeki köşe yazısında, Bulgar kamuoyundan Makedonya’nın ikinci bir Bulgar devleti olduğuna dair destek aradığı göze çarpıyordu. Yazısında, *Bulgar devlet başkanının Makedonya devlet başkanına sizi Bulgar olarak görüyoruz demesini çok istiyoruz. Bu, Makedonya’dan toprak talebinde bulunduğumuz anlamına gelmemeli, sadece Bulgaristan’da herkesin Makedonları Bulgar olarak gördüğünü ifade etmektedir* ifadesi, Sofya’nın Makedonya’ya karşı olan ve günümüze kadar da devam eden emellerini birkaç kelimeyle özetlemektedir.¹²⁸

Bulgarların Makedonya’yi tanıması mevzusuna gelince, gerçekten de Bulgaristan Makedonya’yi tanıyan ilk devlettir; fakat, Bulgaristan’ın Makedonya’yla diplomatik ilişkiler kurması ancak 1993 yılının Aralık ayında, yani Avrupa Birliği ülkelerinin Makedonya’yi tanımalarının ardından gerçekleşmiştir. Bu süre içinde bölgenin ve dünyanın çeşitli yerlerinden 20’ye yakın devlet Makedonya’yi tanıyıp diplomatik ilişkiler kurmuştu. Bu gecikmenin anlamı neydi acaba? Bulgar Devlet Başkanı Jelyo Jeleve’ye göre bu gecikmenin nedeni şuydu: *Bu Bulgaristan’daki iç dinamiklerinin yarattığı bir*

¹²⁶ Alp, op. cit., s. 85-86.

¹²⁷ Erdoğan Öznal, “Makedonya ve Yunanistan”, Silahlı Kuvvetler Dergisi, Sayı:336, Yıl:112, Ankara: Nisan 1993, s. 17; Taşo Popovski, ss. 11-12: “Makedoniya” mad. MLA, s. 269’dan, İlker Alp, “Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti”, *Stratejik Analiz*, Cilt: 2, Sayı: 17, Eylül 2001, ss. 79-88, s.86.

¹²⁸ Gligorov, op. cit., s.410.

sonuçtur. Bulgaristan'da 2 milyona yakın Makedon yaşamakta ve bunlar Bulgarlardan daha fazla Bulgar olduklarını iddia ettiklerinden, Makedonya'nın tanınmasına karşı çıkmaktadırlar. Biz de bu durumu dikkate almak zorundayız.¹²⁹

Makedon diline gelince; Bulgarlara göre: Makedon lisanı Tito tarafından uydurulan bir dildir ve halk bu dili değil de Bulgarca'nın bazı lehçelerini konuşmaktadır.¹³⁰

Makedon-Bulgar ilişkilerinin düzeltilmesi amacıyla iki devlet arasında bazı ekonomik ve kültürel antlaşmalar imzalanmıştır. Fakat, antlaşmaların Bulgarca ve Makedonca olarak imzalanması bunların Bulgar parlamentosundan geçmesini engellemiştir. Bulgar tarafı sözü edilen antlaşmaların İngilizce yapılmasını önermiş fakat, Makedon tarafı bu öneriyi kabul etmeyip, olayı gidişatına bırakmıştır. Dil konusu günümüze kadar iki devlet arasında çözümlenmemiş bir sorun olarak varlığını korumaktadır.¹³¹

Ancak Bulgaristan, tarihi emellerine rağmen, son yıllarda içinde bulunduğu büyük iktisadi krizin de etkisiyle, Ege Makedonyası, Batı Trakya ve Makedonya Cumhuriyeti üzerindeki iddialarını açıkça belirtmekten kaçınmaktadır. Bununla birlikte Makedonya'ya duyduğu ilgiden vazgeçmemektedir. Bulgaristan'ın da, Yunanistan gibi, hedeflerine ulaşmak için faaliyetlerine daha örtülü bir tarzda devam ettiği gözlenmektedir.¹³²

Makedon-Bulgar ilişkilerini geliştirecek çok geniş ve büyük imkanlar mevcuttur. Ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, özellikle Doğu-Batı koridorunun ve doğalgaz projelerinin hayata geçirilmesi her iki devletin de çıkarına olacaktır. Siyasi alanda her iki devletin Avrupa Birliği'ne üyeliği hedef almaları dolayısıyla birlikte hareket etmeleri beklenmektedir. Kültürel konularda ve sağlık alanında da ikili ilişkilerin geliştirilmesi, tecrübelerin aktarılması büyük önem arz etmektedir.¹³³ Bulgaristan'ın, modern bir devlet olarak Avrupa Birliği yolunda ilerlemesi için tarihsel tutkularını bir tarafa bırakıp, günümüzün dinamiklerini çok iyi algılaması, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bir süzgeçten geçirip, komşularıyla ilişkilerini o yönde devam ettirmesi beklenmektedir.

¹²⁹ İbid, s.411.

¹³⁰ İbid, s.415.

¹³¹ İbid, s.412-413.

¹³² Alp, op. cit., s.87.

¹³³ Milosavlevski, op. cit., s.252-254.

3.3.2.1.2. Sırbistan'ın Tutumu

Sırp'ların tarihi iddialarına göre, Makedonya 'Güney Sırbistan'dır, Makedonlar 'dejenere olmuş' Sırp'lardır ve konuştukları dil de Sırpça'nın 'bozulmuş' şeklidir. Bu eski iddialarından vazgeçmeyen Sırp'lar, öncelikle 1991'de bağımsızlığını elde eden Makedonya Cumhuriyeti'ni yeni Yugoslavya bünyesine dahil ederek, Makedonları Sırplaştırmaya çalışmışlardır. Bunu takiben ise, Ege ve Pirin Makedonya'larını, hatta Arnavutluk'un bazı kısımlarını alarak 'Büyük Sırbistan'ı gerçekleştirme amaçlamaktadırlar. Bununla birlikte Sırbistan, 1991'den sonra Hırvatistan, Slovenya, Bosna-Hersek meselelerinden, günümüzde ise Sancak meselesi, Kosova çatışması ve Arnavutluk'la bozulan ilişkilerinden dolayı, Makedonya üzerindeki emellerini açıkça ve aktif bir tarzda sürdürmekten kaçınmaktadır. Diğer taraftan da Yunanistan'la dostluk ilişkilerini perçinlemekte ve Bulgaristan'a karşı da ölçülü davranmaya dikkat etmektedir.¹³⁴

Son yıllarda Sırp milliyetçiliği doruk noktasına ulaşmıştır. Sırp Bilim ve Kültür Akademisi'nin açıklamasında bu politika açıkça vurgulanmıştır (Sırp Ortodoks Kilisesi de Makedon Ortodoks Kilisesi'nin bağımsızlığını tanımamaktadır). Sırp partileri, özellikle milliyetçi kesim, Bulgarlar ve Yunanlıların savundukları, Makedonlar'ın var olmadıklarına dair tezlere destek vermeye başlamışlardır; hatta, milliyetçi lider Şeşely, bütün Çetnikleri Makedonya Sırp'larını korumaya çağırmıştır. Şeşely, Yugoslavya'nın konfederalizasyonunu veya federalizasyonunu destekleyen Sırp'ları ise devlet aşmanı ilan etmiştir.¹³⁵

Bu dönemde (Miloseviç dönemi), Yugoslavya'nın (Sırbistan ve Karadağ) bağımsız Makedonya Cumhuriyeti'ne yönelik politikası tek bir tez üzerine dayanmaktaydı, 'Bütün Sırp'lar bir devlette'. Bu noktadan hareket eden Sırp politikası bir ikileme düşmüştür. Bir taraftan, Makedonya'dan orduyu daha önce belirlenmiş sınırların dışına çekmiş, diğer taraftan bu sınırı kabul etmediğini açıklamıştır. Bu konu sadece iki devletin değil, bütün Balkanların güvenliğini ciddi ölçüde etkilemekteydi. Birleşmiş Milletler askerleri bu durumun ciddiyetini gözönünde bulundurarak, Makedonya-Sırp

¹³⁴ Alp, loc. cit.

¹³⁵ Peyov, op. cit., s.35.

sınırını gözetlemek için 1993 yılında Makedonya'ya barış gücü askerleri yerleştirmiştir.¹³⁶

1995 yılına kadar gergin bir seyir izleyen Sırp-Makedon ilişkileri, Cumhurbaşkanı Gligorov'un, Miloseviç'le Belgrad'ta yaptığı görüşmeden sonra normalleşmeye başlamıştır. Sırbistan'a yönelik ambargonun kaldırılmasıyla, iki devlet arasında diplomatik ilişkilere başlanma kararı alınmıştır.¹³⁷

Antlaşma imzalanmadan önce Sırp tarafı bir madde üzerinde durmaktaydı: *Makedonya-Yugoslavya ilişkilerinde herhangi bir irredantist talep yoktur ve bu tarihten itibaren iki devlet arasında yeni bir dönem başlamaktadır.*¹³⁸

8 Nisan 1996 tarihinde Makedonya Dışişleri Bakanı Lyubomir Firçkovski ve Yugoslavya Dışişleri Bakanı Milan Milutinoviç arasında imzalanan bir antlaşmayla, Yugoslavya ve Makedonya devletleri birbirlerini karşılıklı olarak tanımışlardır. Bu antlaşmayla iki devlet arasında normal diplomatik ilişkiler kurulmuş, ayrıca her alanda ilişkilerin geliştirilmesine dair bir protokol imzalanmıştır. Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ), Makedonya'yı anayasal ismi olan Makedonya Cumhuriyeti olarak tanımıştır. Ayrıca iki devlet arasında çözümlenmemiş sorunlar olan Yugoslavya mirasının paylaşılması ve sınırların belirlenmesi konularının incelenip, çözüme kavuşturulması amacıyla bir komisyonun kurulması kararlaştırılmıştır.¹³⁹

Makedonya ve Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ) arasında imzalanan "İlişkileri Normalleştirme ve Geliştirme Antlaşması"na rağmen, tarihten gelen şüpheler tam olarak ortadan kalkmış değildir. Özellikle sınırların net olarak belirlenmemiş olması bu şüphelerin daha fazla artmasına neden olmaktadır.¹⁴⁰

Cumhurbaşkanları Gligorov ve Miloseviç, sınır konusunda büyük ölçüde anlaşdıktan sonra, devletlerarası komisyon Girit adasında toplanarak ayrıntılar üzerinde anlaşdılar.¹⁴¹

¹³⁶ Katarciiev, op. cit., s.285-286.

¹³⁷ Gligorov, op. cit., s.419.

¹³⁸ D.Çulev, "Čisti i Ednakvo Dobri Odnosi So Sosedito" (Komşularla Temiz ve Eşit Ağırlıklı İlişkiler), *Makedoniya*, Sayı 515, Yıl: Mart 1996, ss.10-11, s.10.

¹³⁹ "Republika Makedoniya i SRY Megusebno Se Priznaa" (Makedonya ve Yugoslavya Karşılıklı Tanındılar), *Makedoniya*, Sayı 516, Yıl: Nisan 1996, ss.9-11, s.9.

¹⁴⁰ Nova Makedoniya, Üsküp: 10 Nisan 1996, s.3.

¹⁴¹ Gligorov, op. cit., s.422.

Böylece, bu sorunun da halledilmesiyle iki devlet arası ilişkiler normal bir seyir izlemeye başlamıştır. Fakat, Kosova savaşından sonra kurulan Kosova hükümeti bu sınırı tanımadığını ve Yugoslavya (Sırbistan ve Karadağ) ile Makedonya arasında yapılan antlaşmanın geçersiz olduğunu açıklamıştır.

Sonuç olarak, Makedonya Cumhuriyeti ile Sırbistan ve Karadağ arasında uzun dönemde yakın ilişkilerin kurulması için bazı ön – gereklerin dikkate alınması gereklidir. Bunlardan birincisi, geçmiş dönemlerde yapılan yanlışların, daha doğrusu marjinal kesimi temsil eden liderlerin (Miloseviç, Şeşely, Kosik gibi) yürüttükleri politikalara bir daha geri dönülmemesi. İkincisi, Sırbistan ve Karadağ Makedonya için büyük jeostratejik önemde olduğunun idrak edilmesidir. Yugoslavya'ya (Sırbistan ve Karadağ) uygulanan ambargonun Makedonya'yı ne kadar etkilediğini göz önüne alırsak bunun doğruluğunu daha iyi anlarız. Bu yüzden, 50 yıldır gerçekleşmesi beklenen, Tuna Nehri'nin Vardar Nehri'yle, daha doğrusu Ege Denizi'yle Morava Nehri vasıtasıyla birleştirilmesi projesi bir an önce hayata geçirilmelidir. Üçüncüsü, ekonomik alanda sürdürülen işbirliğinin (Makedonya, ihracatının %60'ını Sırbistan ve Karadağ'a yapmaktadır) her iki devlet için ne denli büyük önem taşıdığına gözönünde bulundurulması. İlişkilerin gerginleşmesi her iki devletin de zararına olacaktır. Dördüncüsü, eğitimin her alanda karşılıklı iletişim kurabilme amacına hizmet eden önemli bir araç olduğunun kabullenilmesi. Özellikle, üniversiteler arası işbirliği, 1991 – 1993 yılları arası yaşanan sorunlar nedeniyle büyük yaralar almıştır. Bu ilişkilerin sürdürülmesi ve geliştirilmesi hiç kuşkusuz büyük önem taşımaktadır. Beşincisi ise, Sırbistan ve Karadağ kendi iç sorunlarını halletmeyi başarması durumunda, Balkanların en önemli aktörlerinden biri olacağı gerçeğinin hesaba katılmasıdır. Bu durumda, Sırbistan ve Karadağ Makedonya Cumhuriyeti'ni "eşit" bir partner olarak görmesi ve yakın ilişkiler kurması beklenmektedir.¹⁴²

3.3.2.1.3. Yunanistan'ın Tutumu

Makedonya'nın tüm komşuları ile arasındaki ilişkiler bulunmakla birlikte, Üsküp, bunlar arasından en önemli politik sorunu Yunanistan ile yaşamıştır. Yunanistan bu ülkenin Avrupa Birliği tarafından tanınmasını engellemiş, ekonomik açıdan da hayat

¹⁴² Milosavljevski, op. cit., s. 247-250.

damarı olan Selanik Limanı'nı bu ülkeye kapatarak, 1993 sonlarından 1995 yılına dek ekonomik ambargo uygulamıştır.¹⁴³ Yunanistan, Avrupa Birliği üyeliğini kullanarak, Balkanların kilit ülkesi olduğunu savunduğundan; bu konum, ona istediği gibi hareket etme imkanı sağlamaktadır.¹⁴⁴

Yunanistan, bağımsızlığını kazandığı 1829 yılından itibaren, 'Megali İdea'yı gerçekleştirmek amacıyla tespit ettiği milli politikasına istinaden, Makedonların kimliğini reddetmiş ve Makedonları 'Helen' saymıştır. Makedonya'yı ise, Yunanistan'a ait olması gereken bir coğrafi bölgeye verilen isim olarak kabul etmiştir. Bu politikayı takip eden Yunanistan, 1912-1913 Balkan Savaşları'ndan istifade ederek Ege Makedonyası'nı işgal etmiş, sonra da Vardar ve Pirin Makedonyalarını bünyesine dahil etmeye çalışmıştır.¹⁴⁵

Atina ile Üsküp her şeyden önce iki noktada anlaşmazlık yaşıyorlar: İlk olarak Yunanistan, eski Yugoslav cumhuriyetlerinden birinin Makedonya adı altında uluslararası toplumca tanınmasını kabul etmemektedir. İkinci olaraksa Yunanistan, 'Üsküp'ün Yunanistan'da Slav-Makedon azınlık bulunduğu yolundaki iddiasına karşı çıkmaktadır. Diğer farklılıklar bu iki konuya istinat etmektedirler. 'Üsküp' yönetiminin resmi ağızdan 'Makedonya' olarak tanınması halinde, Yunanistan bu yeni entitenin kendi sınırları içerisinde teritoryal hak iddialarında bulunacağından endişe etmektedir. Yunanistan'da Makedonya ile ilgili üç hadise daha infial yaratmıştır: Makedonya bayrağı üzerinde Makedonyalı Philip'in mezarında bulunan Virgine yıldızının yer alması, Makedonya banknotları üzerinde Selanik'in beyaz kulesinin basılı olması ki, bu Yunanistan'ın bu bölümü üzerinde üstü örtülü hak iddiasını gündeme getirmektedir; Aralık 1991 tarihinde kabul edilen Makedonya Anayasası'nın iki hükmünün Yunanistan tarafından şiddetle eleştirilmesi. İlk olarak, Makedonya Cumhuriyeti'nin sınırlarının sadece anayasanın öngördüğü şekilde değiştirilebileceğini ifade eden 3. Madde; ikinci olarak *cumhuriyetin komşu ülkelerde bulunup Makedon halkına ait olan kişilerin statü ve hakları ile ilgilenmesi*'ni öngören 49. Madde.¹⁴⁶

¹⁴³ Baskın Oran(editör), *Türk dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt II, 1980-2001, İstanbul: İletişim Yayınları, 2001, s.504.

¹⁴⁴ Peyov, op. cit., s.45.

¹⁴⁵ Stoyan Kiselinovski, *Egeyskiot Del Na Makedoniya 1913-1989* (1913-1989 Arası Makedonya'nın Ege Bölgesi), Üsküp: 1990, ss. 19-21, İNAF, Uluslararası İlişkiler Ajansı, 29 Haziran 1991, s.118-120.

¹⁴⁶ Axt, op. cit., s.149-150.

Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik uyguladığı izole etme politikasının temelinde, Makedonya'nın 1913 yılında Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan arasında paylaşılması nedeniyle, kurulan yeni Makedon Devleti'nin bu toprakları geri talep etme ve 'Büyük Makedonya'yı kurma gayreti içine girmesine dair endişeler yatmaktadır.¹⁴⁷ Acaba, Yunanistan'ın bu endişeleri anlamlı mıdır?

Askeri açıdan bu tabii ki söz konusu olamaz; 10 milyon Yunanlı 2 milyon Makedonyalı ile, 170 bin kişilik modern Yunan ordusu ise 10 bin kişilik ve hafif silahlı Makedonya ordusu ile karşı karşıya gelmeleri durumunda sonucun ne olabileceği üç aşağı beş yukarı tahmin edilmektedir. Bu noktada unutulmaması gereken bir husus da: NATO ve Batı Avrupa Birliği (BAB) üyesi olarak Yunanistan'ın büyük ölçüde kolektif güvenlik garantisinden yararlanmasıdır.¹⁴⁸

Yunanistan'ın iddia ettiği gibi eğer Makedonya Cumhuriyeti'nin Yunanistan Makedonyası üzerinde gerçekten toprak talebi varsa, ismini değiştirmekle bundan vaz geçecek mi acaba? Eğer Yunanistan kendini Makedon diye tanımlayan, kendini Makedon hisseden, Makedonca konuşan bu insanların tarihi, etnik ve kültürel kimliklerini bilerek ve sistematik bir şekilde tahrip etmişse, sadece ismini değiştirmekle bu iddiasında da vazgeçebileceğini düşünmek biraz miyopluk olmuyor mu?¹⁴⁹

Bugün 'Makedonya Cumhuriyeti' isminin değiştirilmesini isteyen Yunanlıların yarın da sınırlarını değiştirmesini istemeyeceğini kim garanti edebilir? Nitekim bazı Avrupa ülkelerinden Washington'a gönderilen bir raporda yer alan Makedonya topraklarının Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan arasında paylaşılması konusunda Yunan Başbakanı Miçotakis'in anılan ülkelerin liderleriyle görüşmeler yaptığı iddiaları bu niyeti desteklemektedir. Keza, Başbakan Miçotakis bütün dünyanın nefretle andığı ve Sırp kasabı olarak adlandırdığı Sırbistan Cumhuriyeti Başkanı Miloseviç tarafından kendisine önerilen ve Makedonya'nın da içinde eritileceği bir konfederasyon fikrine oldukça sıcak baktığını, ancak bunun için zamanın henüz olgunlaşmadığını belirtmiştir.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Milosavlevski, op. cit., s.263.

¹⁴⁸ Axt, op. cit., s.151.

¹⁴⁹ Erdoğan Özal, Makedonya Yunan Değildir, İstanbul: Yeni Batı Trakya Dergisi Yayınları, 1993, s.26.

¹⁵⁰ Ibid, s.27.

Bu türden spekülasyonların yapıldığı bir dönemde Yunanistan Hükümeti Makedonya Sorununu Avrupa Birliği nezdine taşımış ve konu Avrupa Birliği tarafından kısmen de olsa bir çözüme kavuşturulmuştur. Bunun sonucu olarak Makedonya Hükümeti bazı anayasa değişiklikleri yapmak zorunda kalmıştır. Aralık 1991'de Makedonya Anayasası Makedon Parlamentosu tarafından 6 Ocak 1992'de değiştirilmiştir. Buna göre 3. Madde şu hale getirilmiştir: *Makedonya Cumhuriyeti komşu devletlerin topraklarında hak iddiasında bulunamaz. Sınır değişiklikleri sadece anayasaya uygun olarak ve gömüllülük ve uluslararası düzeyde kabul edilen normlar temelinde gerçekleşebilir.* 4. Madde'ye de şu şekilde bir ilave yapılmıştır: *Cumhuriyet diğer devletlerin egemenlik haklarına ve onların içişlerine karışamaz.* Böylece uluslararası hukukun norm ve standartlarına uygunluk tam bir biçimde sağlamış olacaktır. Bu şekilde Yunan endişeleri de temelsiz kalmaktadır.¹⁵¹

Yunanistan, Makedonya'nın bağımsızlığını ve halihazırdaki adını tanımadığını vurgulamak için milletlerarası platformda bu cumhuriyeti 'Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya' (FYROM) olarak adlandırmaya devam etmiştir. Ayrıca Yunanistan, devlet isminin içinde 'Makedonya' kelimesi olduğu müddetçe, bu cumhuriyetin Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB), Batı Avrupa Birliği (BAB), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü (NATO) vd. Milletlerarası platformlarda tanınmasını önlemek için her çeşit faaliyette bulunacağı mesajını vermeyi sürdürmüştür.¹⁵² AB, NATO, BM üyeliğini ve diasporadaki güçlü lobilerini kullanan Yunanistan, Makedonya Cumhuriyeti'nin uluslararası izolasyonu için elinden geleni yapmaktadır. Bir cümleyle özetlemek gerekirse, Yunanistan elindeki bu kozları kullanarak bir hamleyle Makedonya Sorunu'nu gündemden düşürmek niyetindeydi.¹⁵³

Bugün Yunanistan'ın, hedeflerine büyük ölçüde ulaştığını söylemek yanlış olmayacaktır. Makedonya'nın uluslararası alanda Makedonya Cumhuriyeti olarak değil de 'Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya' olarak tanınmasını ve Virgine yıldızlı bayrağın değiştirilmesini Yunanistan sağladı. Ayrıca, 1995 yılına kadar ambargo uygulayarak, Selanik Limanı'nı kapatarak ve vize sistemi uygulayarak Makedonya ekonomisini zor durumda bırakmıştır. 1996 yılında Kostas Simitis'in iktidara gelmesiyle,

¹⁵¹ İbid, s.150.

¹⁵² Alp, op. cit., s.85.

¹⁵³ Katarciev, op. cit., s.303-304.

Yunanistan'ın politikalarında bir yumuşama dönemine girilmiştir. Yunanistan'ın, kendini bölgenin lideri olarak görmesi ve bölgeye ekonomik açıdan yayılmak istemesi nedeniyle böyle bir politikaya başvurduğu söylenebilir.

Bu bağlamda Yunanistan, izolasyon, ambargo ve benzeri politikaları terkedip, Makedonya'ya açılmaya başlamıştır. İlk olarak Selanik Limanı'nı açarak ticaretin gelişmesini sağlamış, ayrıca Makedonya'yla birlikte bazı uluslararası projelere imza atmıştır. Yunanlılar Makedonya petrol rafinerisi OKTA'yı, en büyük bankası olan "Stopanska Banka"yı ve diğer stratejik önem taşıyan bazı şirketleri de satın alarak ülke ekonomisinde varlık göstermeye başlamışlardır. Yunanların bu atılımları sadece ekonomik değil uzun vadeli politik çıkarlar için de söz konusudur.¹⁵⁴

Hiç kuşkusuz, Makedonya ile Yunanistan arasında orta ve uzun vadede ekonomiden kültüre kadar hemen her alanda işbirliğinin sağlanması, iki millet arasındaki bütün önyargıların değişmesini sağlayacaktır.¹⁵⁵

3.3.2.1.4. Arnavutluğun Tutumu

Tiran'ın, Makedonya'nın bağımsızlığını kazanmasına ilişkin tutumu diğer komşu ülkelerin tutumuyla nispeten benzerlik göstermektedir. İlk yıllarda yapılan bazı objektif analizler, Arnavutluk devlet kademelerinde Makedonya'da iç istikrarsızlığı körüklemek ve bu istikrarsızlıklar sonucunda bazı toprakları ele geçirmek gibi düşüncelerin mevcut olduğunu göstermektedir. Bu tehlike Birleşmiş Milletler tarafından da sezinlenmiş ve Makedonya-Arnavutluk sınırına barış gücü askeri yerleştirilmiştir.¹⁵⁶

Arnavutluk Cumhuriyeti, Makedonya'yı Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği isim olan 'Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya' olarak tanıyıp, bu ülkeyle diplomatik ilişkiler kurmuştur.¹⁵⁷ İki ülke arasındaki ilişkiler son yıllarda iyi olmasına rağmen, Arnavutluk hala bu ismi kullanmakta direnmektedir. Bunun yanı sıra, Arnavutluk'ta

¹⁵⁴ Gligorov, op. cit., s.416.

¹⁵⁵ Milosavlevski, op. cit., s.264.

¹⁵⁶ Katarciev, op. cit., s.288.

¹⁵⁷ Milosavlevski, op. cit., s.255.

yaşayan Makedon azınlığa Bulgaristan tarafından sistemli şekilde yürütülen 'Bulgarlaştırma' politikasına da göz yummaktadır.¹⁵⁸

Arnavutluk yetkilileri yaptıkları bazı açıklamalarla Makedonya'nın içişlerine karışma girişimlerinde bulunmaktadır. Bu çerçevede Arnavutluk Makedonya'da yaşayan etnik Arnavutların, bağımsızlık referandumunu ve anayasayı boykot etmelerini, "İlirida Cumhuriyeti"nin kurulmasını ve 'Kalkandelen Üniversitesi'nin faaliyetlerine devam etmesini desteklemektedir.¹⁵⁹ Ayrıca, Arnavutluk Cumhurbaşkanı Sali Berişa, 29 Mart 1992 yılında Makedonya'ya yaptığı resmi ziyarette, 'Nova Makedoniya' gazetesine verdiği demeçte, Makedonya'yla yakın ilişkiler kurma şartı olarak, ülkede yaşayan etnik Arnavutların statüsünün çözüme kavuşturulmasını öne sürerek, Makedonya'ya İsviçre ve Belçika modellerinin uygulanmasını önermiştir.¹⁶⁰

'Büyük Arnavutluk' kurma ideali de gündemden düşmeyen başka bir meseledir. Güney Arnavutluk'ta, 28 Kasım Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında Arnavutluk Başbakanı konuşmasında, 1944 yılında Arnavutluk'un bazı topraklarının, içlerinde Makedonya'nın da bulunduğu devletler tarafından alındığı konusuna değinmiştir.¹⁶¹

Makedonya'da yaşayan etnik Arnavutlara daha fazla hak tanınması için uğraşan Arnavutluk Hükümeti, Makedonya'nın uluslararası kuruluşlara üye olmasını engellemek için de elinden geleni yapmaktadır. Bu amaçla, Yunanistan ile birlikte, Makedonya'nın AGİT'e üye olmasını engellemek için birkaç girişimde buldukları bilinmektedir. Ayrıca, ABD Başkanı Bill Clinton'a, Makedonya'nın uluslararası alanda tanınmaması ve uluslararası örgütlere üye olmaması için mektup göndermişlerdir.¹⁶²

Makedonya'da faaliyet gösteren Arnavut partilerine Arnavutluk'un açık destek verdiği bizzat bu partilerin yaptıkları açıklamalardan anlaşılmaktadır. *Arnavut Demokratik Partisi*'nin (DPA) lideri Arben Caferi: *Arnavutluk'un Makedonya üzerindeki etkisinin normal karşılanması gerektiğini, neden olarak ise Arnavutluk'un Balkanların istikrar faktörü olması'ni öne sürmüştür.*¹⁶³

¹⁵⁸ Katarciiev, op. cit., s.314.

¹⁵⁹ Milosavlevski, op. cit., s.256.

¹⁶⁰ Gligorov, op. cit., s.440.

¹⁶¹ Milosavlevski, loc. cit.

¹⁶² Katarciiev, op. cit., s.314-316.

¹⁶³ Cambazovski Panta, "İntervyu So Arben Caferi, Pretsedatel Na Radikalnata Frakciya Na PDP" (Arben Caferi İle Söyleşi-PDP'nin Radikal Kanadının Temsilcisi), *Nova Makedoniya*, Üsküp: 26 Mart 1994, s.15.

Arnavutluk-Makedonya ilişkileri değişken bir seyir izlemiştir. 1997 yılında Arnavutluk'ta yaşanan Banker Krizi ve akabinde olağanüstü halin ilan edilmesi, Makedonya güvenliğini ciddi ölçüde etkilemiştir. Bu olaylar nedeniyle, Makedonya, Arnavutluk sınırında sıkı askeri önlemler almak zorunda kalmıştır. Bu sırada, sınır sadece Makedonlar tarafından kontrol edilmekteydi. Buna rağmen Arnavutlar illegal geçişler yaparak Makedonya'ya, Arnavutluk ordusundan çaldıkları silahları getirip, bunları çok ucuz fiyatlara satmışlardır.¹⁶⁴

Bu olaylar sırasında Makedonya'ya büyük oranda silah girişi olmuştur. Arnavutluk'ta çıkan bu olayların en çok Makedonyalı Arnavutların işine geldiği söylenebilir. Bu olaylar sayesinde silahlanan etnik Arnavutlar, Makedonya Devleti'ne karşı daha ciddi baskılar yapmaya başlamışlardır. Arnavutluk Krizi'nin, Makedonyalı Arnavutların silahlanması için hazırlanmış bir senaryo olup olmadığı bilinmese de, bunun işe yaradığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bütün bu olumsuz şartlara rağmen, Makedonya ve Arnavutluk Avrupa Birliği kriterlerini göz önüne alarak, aralarında iyi komşuluk ilişkilerini geliştirip, Avrupa Birliği yolunda birlikte ilerlemek zorundadırlar. Tarihin kalıntılarıyla ve milliyetçi söylemlerle hiçbir yere varmak mümkün değildir. Makedonya'da yaşayan Arnavutlar ve Arnavutluk'ta yaşayan Makedonlar, iki devleti birbiriyle daha yakın ilişki kurmaya ve karşılıklı olarak bu azınlıkların haklarını tamıyaya yöneltmelidirler. Ayrıca bu devletler, ekonomik açıdan da işbirliğine giderek kalkınmaya yönelik ortak projelere imza atmalıdırlar.

3.3.2.2. Birleşmiş Milletler'e Üyelik

1992 yılının sonlarına doğru, Hükümet, Parlamento'ya Birleşmiş Milletlere üyeliği için bir tasarı sunmuştur. Kabul edilen bu tasarıya istinaden Cumhurbaşkanı, 30 Temmuz tarihinde BM Genel Sekreteri Butros Gali'ye bir mektup göndererek, Makedonya Cumhuriyeti'nin BM'ye kabulünü talep etmiştir. Mektupta Makedonya'nın bütün BM belge ve şartlarını kabul ettiği ve gereken bütün şartları yerine getirdiği belirtilmiştir. Fakat, bu yasal başvuru BM tarafından kabul edilmemiş, gerekçe olarak ise,

¹⁶⁴ Gligorov, op. cit., s.441-442.

Makedonya'nın ilk önce Avrupa Birliği tarafından tanınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu sırada uygulanan Yunan vetosu nedeniyle Avrupa Birliği'nin Makedonya'yı tanınması imkansızdı. Avrupa Birliği'nin Edinborough toplantısında Makedonya sorunu masaya yatırılmış ancak bir çözüm bulunamamış, Makedonya bağımsız devlet olarak tanınmamıştır. Fakat, bu toplantıda alınan bir kararla, Makedonya'nın Birleşmiş Milletler'e üyelik 'yolunun' açılması kararlaştırılmıştır.¹⁶⁵

Avrupa Birliği'nde alınan bu karardan sonra, Makedonya Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler'e anayasal ismiyle değil, 'Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya' ismiyle başvurmak zorunda kalmıştır. Bu karar Makedonya Parlamentosu'nda, özellikle de muhalefet tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Muhalefete göre, *İsviçre de BM üyesi değildir ve hiçbir sorunu yoktur. Makedonya'nın da Birleşmiş Milletlere üye olması gerekmemektedir. Makedonya Hükümeti BM'ye üye olursa ülke çıkarlarını satmış olacaktır.*¹⁶⁶

Yunanistan, son kozlarını da kullanarak, BM Genel Kurulu'na bir mektup göndererek, Makedonya'nın anayasal ismiyle kabul edilmemesini 'Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya' olarak tanınmasını istemiştir.¹⁶⁷ Aslında sözü edilen bu mektubun ardında sadece Yunanistan değil, İngiltere, Fransa ve İspanya da bulunmaktaydı. Bu ülkeler aralarında anlaşarak böyle bir isim üzerinde uzlaşmışlardır.¹⁶⁸

Dönemin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Bill Clinton, Yunan Cumhurbaşkanı Karamanlis'e gönderdiği bir mektupla, Yunanistan'ı Makedonya konusunda hassas davranmaya ve Makedonya'nın BM'ye üyeliğinde destek olmaya davet etmiş ve bunun Balkanların güvenliği için çok önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca ABD temsilcisi Birleşmiş Milletler'de Yunanistan'a hitaben, Makedonya'nın uluslararası kabulünün onların da çıkarına olduğunu hatırlatmış ve onlara Ege'de olası bir Türk-Yunan krizinin bir Balkan savaşını gündeme getirebileceği belirterek üstü örtülü bir uyarıda bulunmuştur.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Gligorov, op. cit., s.310-311.

¹⁶⁶ Mirka Velinovska, "Politički Jaburnik" (Politik Kargaşa), Puls, Sayı: 116, Yıl: Nisan 1993, s.9.

¹⁶⁷ Emil Krstevski, "Mal Çekor Za OH Golem Za Makedoniya" (BM İçin Küçük, Makedonya İçin Büyük Adım), Puls, Sayı: 116, Yıl: Nisan 1993, s.10.

¹⁶⁸ Gligorov, op. cit., s.317.

¹⁶⁹ İbid, s.321-322.

Konu üzerinde New York'ta son diplomatik görüşmeler yapılırken, Makedonya ve Yunanistan'da tartışmalar devam ediyordu. Yunan yetkililer 'Makedonya' kelimesini kesinlikle kabul etmek istemezken; muhalefet partisi PASOK, hükümetin güvenoyu yoklamasına gitmesini talep ediyordu. Makedonya'da da durum farklı değildi, muhalefet partisi VMRO ve Arnavut partileri önerilen isim altında Birleşmiş Milletlere üye olunmasına karşı çıkmaktaydılar.¹⁷⁰

Sonunda, taraflar arasında varılan bir anlaşmayla, BM Güvenlik Konseyi'nin önerisi üzerine, BM Genel Kurulu, 7 Nisan 1993'te Makedonya'yı isim sorunu halledilene kadar geçici olarak 'Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya' ismiyle, BM'nin 181. üyesi olarak kabul etmiştir.¹⁷¹ Böylece, Makedonya, tarihinde ilk defa uluslararası bir 'Kimlik Belgesi'ne kavuşarak, 'eşitlerin arasına' girme şansına sahip olmuştur.¹⁷²

Birleşmiş Milletler'e üyelik komşu devletlerin Makedonya'ya yönelik güttükleri politik 'çıkarları' ve gizli arzuları büyük ölçüde azaltmıştır. Makedonya'nın kaderinin belirlendiği bu dönemde BM'ye üyelik, var olan spekülasyonları, tehlikeli ihtimalleri ve 'talepleri' büyük ölçüde elimine ederek, iç ve dış güvenliği uluslararası hukuk garantisi altına almıştır. Ayrıca Makedonya, barışçıl politikalar ve diyalog yoluyla bağımsızlığın elde edilebileceğini ve komşu devletlerle iyi ilişkiler kurulabileceğini de kanıtlayarak, diğer Balkan ülkelerine örnek olmuştur.¹⁷³

Cumhurbaşkanı Gligorov BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, Makedonya'nın yasal yollarla bağımsızlığını kazandıktan iki yıl sonra, Balkanların istikrar ve barış simgesi haline geldiğini vurgulamıştır.¹⁷⁴

Makedonya'nın Birleşmiş Milletler'e kabulünden sonra ABD ve Avrupa Birliği ülkeleri (Yunanistan hariç) başta olmak üzere birçok devlet Makedonya'yı tanımışlardır.

¹⁷⁰ Ibid, s.324.

¹⁷¹ Mirçeski, op. cit., s.57.

¹⁷² Dimitar Çulev, "Makedonya Vo OH, Tapiya Za Drjavnosta" (Makedonya'nın BM'ye Üyeliği, Devlet İçin Tapu Anlamına Geliyor), *Odbrana*, Sayı: 5, Yıl: Mayıs-Haziran 1993, ss.1-50, s.4.

¹⁷³ Mirka Velinovska, "Makedonska Opcija Na Balkanot" (Balkanlara Makedonya Modeli), *Puls*, Sayı: 118, Yıl: 1993, ss.12-13, s.12.

¹⁷⁴ Goran Mihaylovski, "Presedanite Opasni Za Evropa" (Çifte Standartlar Avrupa İçin Tehlike Arzetmektedir), *Odbrana*, Sayı: 8, Yıl: Kasım-Aralık 1993, ss.1-50, s.8.

Ayrıca BM ve ABD, barış gücü askerleri göndererek, Makedonya'nın güvenliğini garanti altına almışlardır.¹⁷⁵

3.3.2.3. Birleşmiş Milletler'in Barış Misyonları

Yugoslavya krizinin Makedonya'ya da sıçraması ihtimalinin yüksek olması, Üsküp yönetimini çeşitli güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya getirmiştir. Durumun ciddiyeti dönemin ABD Dışişleri Bakanı J.Baker'in yaptığı bir açıklamadan da anlaşılmaktadır. ABD politikasını eleştiren J.Baker, *Makedonya'nın durumu, Bosna'nın savaş öncesi durumuna benzemektedir. Savaş Makedonya'ya sıçrarsa, bütün Balkan Yarımadası savaşın içine düşmüş olacaktır. Makedonya'nın güvenliğini sağlayıp, savaşın yayılmasını önlemeliyiz* açıklamasını yapmıştı.¹⁷⁶

Cumhurbaşkanı Gligorov, BM Genel Sekreteri Butros Gali'yle 11 Kasım'da yaptığı görüşmede, Makedonya'ya barış gücü askerlerinin yerleştirilmesini talep etmiştir. Bu isteğe sıcak bakan Butros Gali, konuyu görüşülmek üzere BM Güvenlik Konseyi'ne iletmiştir. Güvenlik Konseyi'nden çıkan 795 sayılı kararla Makedonya'ya bir "önlem alma, gözetleme ve bilgi verme misyonu" gönderilmiştir.¹⁷⁷

Barış gücü askerleri gözetim amacıyla Yugoslavya-Arnavutluk sınırlarına yerleştirilmiştir. İsveç, Danimarka, Finlandiya ve Norveç askerlerinden oluşan 800 kişilik Birleşmiş Milletler Barış Gücü Askerleri (UNPROFOR) ya da 'Mavi Bereli' birlik ilk defa bir 'savaş önleme' misyonu kapsamında yer almışlardır. Genel Sekreter Butros Gali bu misyonu 'Önleme Diplomasisinin' başlangıcı olarak nitelendirmiştir.¹⁷⁸ Misyon, Makedonya'nın Yugoslavya ve Arnavutluk ile arasındaki sınırları gözetleyerek Güvenlik Konseyi'ne sadece bilgi verme yetkisine sahip olmasına rağmen, Makedonya'nın güvenliği açısından son derece önemli ve caydırıcı bir unsurdur.¹⁷⁹

¹⁷⁵ "Miren i Stabilen Razvoy" (Barışçıl ve İstikrarlı Gelişme), Novogodişna İzyava Na Pretsedatelot Kiro Gligorov, *Makedoniya*, Sayı: 489, Yıl: Ocak 1994, ss.8-9, s.9.

¹⁷⁶ Todor Atanasovski, "Armada Za Balkanska Lunya" (Balkan Dalgalanmaları İçin Emir), *Puls*, Sayı: 205, Yıl: Aralık 1994, s.93.

¹⁷⁷ Gligorov, op. cit., s.312.

¹⁷⁸ Boris Pop-Gorçev, "UNPROFOR Vo Makedoniya, Do Mir Bez Oryjje" (UNPROFOR Güçleri Makedonya'da, Silahsız Barışa Doğru), *Odbrana*, Sayı: 4, Yıl: Mart-Nisan 1993, ss.1-50, s.10.

¹⁷⁹ Bilyana Vankovska-Cvetkovska, "Mirovnite Akcii Na OOH, Makedoniya-Kamen Na İskuşeniето" (BM'nin Barış Misyonları, Makedonya-Sabır Taşı), *Odbrana*, Sayı: 4, Yıl: Mart-Nisan 1993, ss.1-50, s.13.

Barış Misyonu kapsamında 300 ABD askeri de yer alarak bir ilk gerçekleşmiştir. Zira, ilk defa Amerikan askerleri bir barış misyonuna katılmaktaydılar. Bu durum, Makedonya'nın ABD için önemli bir bölge olduğunu ve Amerika'nın ilgi alanına girdiği düşüncesini doğrular niteliktedir.¹⁸⁰

Barış Gücü Misyonu'nun Makedonya için ne kadar önemli olduğu 1994 yılında Yugoslavya-Makedonya sınırında meydana gelen bir olayla daha iyi anlaşılmıştır. 14 Temmuz 1994 tarihinde Yugoslavya ordusuna bağlı Sırp birlikleri Kriva Palanka'nın Çupino Brdo beldesine 250 metre girerek Makedonya sınırını ihlal etmişlerdir. Bu hareketin bir Sırp provokasyonu olduğu kesindi. Sırp birliklerinin, ele geçirdikleri bu alanda yerleşmek ve bir sınır kapısı inşa etmek üzere hazırlıklar yapmaya başlamaları tansiyonu iyice yükseltmiş; hatta, Makedonya Savunma Bakanı Vlado Popovski, eğer Sırp lar geri çekilmezlerse askeri harekete geçileceğini açıklamıştır. Bunun üzerine, devreye giren UNPROFOR yetkilileri Sırp Genel kurmayıyla görüşmeler yaparak, Yugoslav askerinin bölgeden çekilmesini istemişlerdir. Sırp lardan gelen cevap: *Bu hareketi tarihsel yanlışlıkları düzeltmek için yapmaktayız* şeklinde olurca, General Telefsen bunun ciddi bir iş olduğu ve bir devletin güvenliğini zedelediğini; bunun yanında, savaşın güneye doğru ilerlemesinin Türk-Yunan savaşını da gündeme getirebileceğini hatırlatmıştır. Böylece, General Telefsen Sırp yetkilileri ikna etmeyi başarmış ve Yugoslavya askerinin Makedonya'dan çekilmesini sağlamıştır.¹⁸¹

Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerleri altı aylık uzatmalarla 28 Şubat 1999 tarihine kadar Makedonya'daki görevlerine devam etmişlerdir. Görev süresi zarfında Makedonya'nın ulusal güvenliği açısından önemli görevler üstlenen UNPROFOR, ülkenin savaştan bir dönem geçirmesinde büyük rol oynamıştır.

Ancak, 1998 yılında yapılan seçimlerle iş başına gelen yeni Makedonya Hükümeti Tayvan'la diplomatik ilişkiler kurmaya kalkışınca, Çin Halk Cumhuriyeti Makedonya'yla diplomatik ilişkilerini durdurma kararı almıştır. Bunun akabinde de 26 Şubat 1999 tarihinde, Güvenlik Konseyi Daimi Üyesi sıfatıyla Çin, Makedonya'da faaliyette bulunan BM Barış Misyonu'nun görev süresinin uzatılması teklifini veto

¹⁸⁰ Nikola Kosteski, "Voeni Soyuzi, So Nato Do Celta" (Savaş İttifakları, NATO'yla Sonuca Doğru), *Odbrana*, Sayı: 6, Yıl: Temmuz-Ağustos 1993, ss.1-50, s.30.

¹⁸¹ Gligorov, op. cit., s.313-314.

ederek, UNPROFOR'un Makedonya'dan çekilmesini sağlamıştır.¹⁸² Böylece, UNPROFOR'un Makedonya'daki işlevseliği sona ermiştir.

3.3.2.4. Makedonya – NATO İlişkileri

Makedonya Cumhuriyeti, NATO'yu, doğal olarak Avrupa güvenliğinin temel sütunlarından biri olarak görmekte ve NATO üyeliğini önemli bir amaç şeklinde değerlendirmektedir. Bu azim ve kararlılıkla Makedonya, NATO'nun genişleme sürecine destek vererek, ittifakın güney kanadına üye olmak için çaba göstermektedir.¹⁸³

Bağımsızlığını yeni kazanmış bir ülke olarak Makedonya'nın güvenliği, bölgede oluşturulacak 'mini-pakt'larla veya geçici (ad hoc) bölgesel işbirlikleriyle tam olarak sağlanamaz. Çeşitli komşu ülkelerin Makedonya üzerinde tarihsel iddialarda bulunmaları bölgesel işbirliğinin geliştirilmesini imkansız hale getirmektedir. Makedonya'nın herhangi bir komşu ülkeyle yakın ilişkiler kurması bölgeyi istikrarsızlığa ve savaşa sürükleyebilir.¹⁸⁴ Dolayısıyla, Makedonya güvenliğinin herhangi bir dış güç tarafından zedelenmesi durumunda, Makedonya'nın komşu ülkelere ziyade kolektif güvenlik sistemlerine dayanması kaçınılmazdır.¹⁸⁵ Bu nedenle, Makedonya'nın kendi güvenliği açısından iki önemli ve zaruri adımı atması gerekmektedir: İlki, Makedonya Ordusu'nun savunma özelliklerinin güçlendirilmesi; ikincisi ise, Makedonya'nın global savunma sistemine entegre edilmesi (ki bu Makedonya'nın NATO'ya katılması anlamına gelecektir).¹⁸⁶

NATO'nun, Makedonya'nın güvenliği ile askeri açıdan yakından ilgilendiğini ve bu ilginin 'Vardar Makedonyası'nın coğrafik-topoğrafik' özelliğinden ve genel bölge barışının sağlanması açısından oynayacağı rolden kaynaklandığı söylenebilir.¹⁸⁷ Ayrıca, NATO'nun güney kanadının sınırı durumunda olan Yunanistan, Ege denizinden itibaren

¹⁸² İbid, s.315.

¹⁸³ Nacev, Naçevski, op. cit., s.406-407.

¹⁸⁴ Z.Petrov, S.Yovanovska, "Makedoniya Vo NATO, Izyava Na Ministerot Za Odbrana Vlado Popovski" (Makedonya'nın NATO'ya Üyeliği- Savunma Bakanı Vlado Popovski'nin Açıklaması), Makedoniya, Sayı: 481, Yıl: Mayıs 1993, s.17.

¹⁸⁵ Aleksa Stamenkovski, "Odbranata-Nayvajna, Branko Crvenkovski, Pretsedatel Na Vladata Na Republika Makedoniya" (Savunma En Önemlidir-Başbakan Branko Crvenkovski'nin Açıklaması), Odbrana, Sayı: 6, Yıl: Temmuz-Austos 1993, ss.1-50, s.6.

¹⁸⁶ Petrov, Yovanovska, loc. cit.

¹⁸⁷ Koteski, op. cit., s.7.

ince bir kara çizgisine sahip olması dolayısıyla, Makedonya'nın katılması NATO'nun güney kanadını 200 kilometre kadar genişletecektir.¹⁸⁸

Makedonya Parlamentosu 23 Aralık 1993 tarihinde NATO'ya katılım başvurusunda bulunma konusuna ilişkin bir karar tasarısı onaylayarak, NATO'ya üye olma yolunda ilk ciddi adımını atmıştır.¹⁸⁹ Bunun akabinde, 15 Kasım 1995 tarihinde Makedonya, 'Barış İçin Ortaklık' (BİO) inisiyatifinin 27. üyesi olarak kabul edilmiştir.¹⁹⁰

Makedonya ile NATO'nun planlarının, daha güvenli ve daha istikrarlı bir Avrupa yönünde örtüşmesi önemli bir gelişme olmakla birlikte, bazı soruları da gündeme getirmektedir: Acaba Makedonya Cumhuriyeti'nin NATO'ya üye olma şansı nedir? Makedonya, NATO üyeliği ile ne kazanç elde edecektir? Ne yapması gerekiyor? Makedonya'nın Birleşmiş Milletler'e üye olması, sorunların çözümünde barış yolunu seçmesi, kolektif güvenlik sistemini benimsemesi ve daha güvenli bir Avrupa için çaba sarfetmesi, şüphesiz ki, Makedonya'nın NATO üyeliğini kolaylaştıran unsurlardır. Makedonya'nın bu üyelikten ne kazanacağına gelince; Avrupa güvenliğinin sağlanmasında aktif rol oynamak, sorunların barışçı yollarla çözümüne katkıda bulunmak, istikrarlı bir şekilde gelişme olanağına kavuşmak ve barış yolunu seçen devletlerle eşit statüde olmak gibi kazanımları olacaktır. NATO üyeliği için Makedonya'nın, ülke demokrasisini geliştirmesi, askerlerini sivil yönetim altına alması, komşularıyla iyi ilişkiler kurması, pazar ekonomisini geliştirmesi ve barış aktivitelerini desteklemesi gerekmektedir.¹⁹¹

Mayıs 1996'da, NATO Kuzey Atlantik Konseyi kurulmuştur. Konseyin görevi NATO ve yeni bağımsızlıklarına kavuşan geçiş sürecindeki demokratik ülkeler arasında diyalog kurmaktır. Makedonya adı geçen konseyin üyesi olarak, NATO'yla olan ilişkilerini daha da arttırmıştır.¹⁹²

¹⁸⁸ Petrov, Yovanovska, loc. cit.

¹⁸⁹ "Odluka za Stapuvanye na Republika Makedoniya vo Členstvo na NATO" (Makedonya Cumhuriyeti'nin NATO'ya Katılma Kararı), 23/12/1993,

"<http://www.president.gov.mk/nato/mak/vest.asp?id=28>, (21/08/2003).

¹⁹⁰ Gligorov, op. cit., s.467.

¹⁹¹ Aleksa Stamenkovski, *Odbrana, NATO (Savunma, NATO)*, Üsküp: Nezavisni Izdaniya, NIP Gurga, 1996, s.143-146.

¹⁹² Gligorov, loc. cit.

Makedonya'nın NATO'ya tam üyeliği sadece Makedonya'nın değil, Kuzey Atlantik İttifakı'nın da çıkarına olacaktır. Makedonya, stratejik konumu ve bölgedeki kesişen koridorlar nedeniyle, NATO'ya Güney Doğu Avrupa'nın jeopolitik kontrolünde katkı sağlayabilir. Vardar-Morava vadisi, ya da diğer bir ifadeyle 10. Koridor, NATO üyesi olan Yunanistan'ın Orta ve Doğu Avrupa'ya çıkışını sağlamakta, ayrıca, Orta Avrupa'yı Orta Doğu'yla bağlamaktadır. Makedonya'dan geçen 8. Koridor ise Arnavutluğun Durs Limanı'yla Bulgaristan'ın Burgas Limanı'nı bağlamaktadır. Bu hattın inşa edilmesi NATO'nun bölgeyi kontrol etmesini kolaylaştıracaktır.¹⁹³

3.3.2.5. Makedonya'nın Barış İçin Ortaklık Mekanizmasına Dahil Olması

Barış İçin Ortaklık Çerçeve Antlaşması'nı 15 Kasım 1995'te imzalayan Makedonya Cumhuriyeti, bu ortaklığın 27. üyesi olmuştur. Bu antlaşmayla Makedonya, Avrupa-Atlantik bölgesinin güvenliğini ve istikrarını korumak üzere işbirliğine ve ortak girişimlere destek vereceğini taahhüt etmiştir. Ayrıca bu belgeyle, Makedonya, ordusunun NATO tarafından düzenlenmesi ve planlanması, NATO üyeleriyle ortak tatbikatlar yapmak ve NATO'yla daha yakın bir işbirliği kurmak şansına sahip olmuştur. En önemlisi ise, NATO'ya giden yolda çok önemli bir adım atılmış olmasıdır.¹⁹⁴

Barış İçin Ortaklık mekanizmasına üyelik, Cumhurbaşkanı Gligorov'un yürüttüğü barışçıl politikaların Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve diğer ilgili aktörler tarafından desteklenmesi anlamına da gelmekteydi.¹⁹⁵ Bu nedenle Makedonya, elde etmiş olduğu bu konumun değerini bilerek, çizmiş olduğu yolda yürümeye devam etmelidir.

Makedonya, Barış İçin Ortaklık (1996-1997) programı hazırlayarak 12 Haziran 1996 tarihinde Kuzey Atlantik Konseyi'ne sunmuştur. Bu toplantıda ayrıca, Makedonya NATO'ya üyelik konusunda hazırladığı gelişme planını da sunmuştur.¹⁹⁶

¹⁹³ Nano Rujin, "Zosto Makedoniya vo NATO" (Makedonya Neden NATO'ya Üye Olmalı), 01/03/2003, <http://www.meakm.bizland.com/Zosto%20Makedonija%20vo%20NATO.htm>, (09/03/2003).

¹⁹⁴ Stamenkovski, op. cit., s.147.

¹⁹⁵ Todor Atanasovski, *Pulsot Na Voynata, Zagubeniot Mir, Voeni Analizi, Studiği i Komentari* (Savaşın Nabzı, Kaybolan Barış, Savaş Analizleri, Öğretileri ve Açıklamaları), Üsküp: NIP Nova Makedoniya, Puls, 1996, s.173.

¹⁹⁶ Gligorov, op. cit., s.467.

Bariş İçin Ortaklık kapsamında Makedonya'da 12-16 Mayıs tarihleri arasında 'Kurtarıcı 97' isimli bir tatbikat düzenlenmiştir. Tatbikata NATO lkelerinden Türkiye, ABD, Yunanistan, İtalya; Bariş İçin Ortaklık yelerinden Makedonya, Bulgaristan, Arnavutluk, Slovenya, Romanya ve gözlemci ülkeler olarak da ek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya katılmışlardır.¹⁹⁷

3.3.2.6. Makedonya – AGİT İşbirliği Süreci

Balkan Yarımadası'nda baş gösteren sorunlar bırakınız zmlenmeyi aksine, giderek daha da karmaşık hale gelmeye başlamıştı. Bosna-Hersek sorununun bir türlü zlememesi, yeni kurulan Sırp Devleti'nin ve Kosova'nın statüsünün henüz belirlenememesi, Makedonya'nın uluslararası alanda tanınmaması, milliyetçilik duygularının giderek artması, dini huzursuzluklar, mülteci sorununun halledilememesi gibi konular acil zm beklemekteydi.¹⁹⁸ Bu şartlarda Makedonya iyi komşuluk ilişkileri yanında, Balkanların A·rupalılaşması için de aktif politika yürütmek zorundaydı. Ayrıca, *eşitlik ve işbirliği prensiplerine saygı gösterilmeli, mevcut sınırların varlığını kabul ederek her türlü fikre açık olunması sağlanmalıydı.* Bunları başarmak için ise, *sorunları barışil ve siyasal diyalog yoluyla halletmek ve Balkanlarda azınlık sorunlarına Birleşmiş Milletler ve AGİT prensiplerine göre zmler bulmak gerekmektedir.* Bu prensipler aynı zamanda Makedonya Anayasası'nın da temelini oluşturmaktadırlar.¹⁹⁹

Bu dönemde mevcut olan koşullar altında, dış politikanın belirlenmesinde Makedonya Cumhuriyeti, nl Fransız hukukçu Robert Badinter'in bir analizini dikkate almak zorundadır: *Demokrasi ya da parlamenter demokrasi ve milliyetçilik karışımı, patlayıcı bir madde gibidir. Bu, beni öncelikle bir insan olarak çok korkutmaktadır.*²⁰⁰

¹⁹⁷ İbid.

¹⁹⁸ Trayan Gocevski, "Evropski Krstopati, Perspektivite na KEBS" (Avrupa Kavşakları, AGİT'in Perspektifleri), *Odbrana*, Sayı: 4, Yıl: Mart-Nisan 1993, ss. 1-50, s.15.

¹⁹⁹ Obrakanye na Preisdatelot Kiro Gligorov Pred Pratenicite na Sobranieto na Makedoniya "Makedoniya Ostanuva Dosledna Na Demokratiyata" (Makedonya Demokrasiye Sadık Kalmaya Devam Edecek), Üsküp: *Nova Makedoniya*, Sayı: 17181, Yıl: 1994, s.2.

²⁰⁰ Emil Krstevski-Nano Ruzin, "Balkanski Retrovizor" (Balkan Aynası), Üsküp: *Puls*, Yıl: 5 Nisan 1996, s.16.

Son yıllarda Balkanlar'da ve dolayısıyla Makedonya'da olup bitenler, yukarıdaki analizi doğrular niteliktedir.

Makedonya Cumhuriyeti, sorunlarının çözümünde Avrupa opsiyonunu kabul etmiş olup; anayasal düzenini ve politikalarını Avrupa standartlarına göre belirlemeyi, savunma sistemini de Avrupa'nın kolektif savunma zihniyetine bağlı bir şekilde düzenlemeyi şiar edinmiştir. Bu, Makedonya'nın, Avrupa Güvenlik ve Savunma Sistemine destek verdiğini ve bu sisteme dayandığını göstermektedir. Avrupa Birliği savunma sisteminin kendi üye ülkeleri dışında, partner ve müttefik olarak diğer ülkelere de açık olması (en azından kapalı olmaması) Makedonya için büyük bir avantaj oluşturmaktadır.²⁰¹

Makedonya Cumhuriyeti, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na (AGİK) tam üyelik için 1992 yılında ilk başvurusunu yapmış; fakat, Yunanistan'ın direnmesi sonucunda üyelik statüsünü elde edememiştir. Atina yönetimi, isim sorunu halledilmeden Makedonya'nın AGİK'e üye olmasının imkansız olduğunu belirtmekteydi. Makedonya Cumhuriyeti, AGİK'le en yüksek düzeyli ilişkisini 1994 yılında Budapeşte Zirvesi'ne gözlemci üye sıfatıyla kavularak gerçekleştirmiştir. Toplantıda kendisine konuşma hakkı verilen Cumhurbaşkanı Gligorov, *Makedonya'nın AGİK'e üyeliği Makedonya'dan çok AGİK'in sorunudur* açıklamasını yapmıştır. Direnişler 1995 yılına kadar sürmüştür. Sonunda 12 Ekim 1995 tarihinde Viyana'da düzenlenen Daimi Komite toplantısında Makedonya AGİK'in 53. üyesi olarak kabul edilmiştir.²⁰²

Makedonya Cumhuriyeti, AGİK kapsamında, güvenlik ve işbirliği forumunun Orta ve Güneydoğu Avrupa'nın silahsızlandırılması ve burada güvenli bir bölge oluşturulması yönündeki çalışmalarına aktif olarak katılmaktadır.²⁰³

²⁰¹ Trayan Gocevski, *Odbrana na Makedoniya, Sistemot na Odbrana na R.M. (Makedonya'nın Savunması, Makedonya Cumhuriyeti'nin Savunma Sistemleri)*, Üsküp: Studentski Zbor, 1992, s.57.

²⁰² Gligorov, op. cit., s.461-464.

²⁰³ Nacev, Naçevski, op. cit., s. 405-406.

3.3.2.7. Makedonya – Avrupa Birliği İlişkileri

Makedonya Cumhuriyeti, bağımsızlığını kazandıktan sonra, Avrupa'ya yönelerek Avrupa Birliği'ne dahil ülkeler ailesinin barışsever, demokratik ve özgür üyelerinin yanında yer almayı stratejik bir amaç olarak belirlemiştir.

Makedonya'nın, Avrupa Birliği tarafından tanınması için gereken bütün şartları yerine getirdiği Avrupa Birliği çerçevesinde kurulan Badinter Komisyonu tarafından açıklanmıştır; bu komisyonun raporunda sadece Makedonya ve Slovenya bütün koşulları yerine getiren ve tanınması gereken ülkeler olarak değerlendirilmişlerdir. Fakat Yunanistan isim sorununu gündeme getirerek Makedonya'nın tanınmasını engellemiştir.²⁰⁴ Dönemin Yunan Başbakanı medyaya verdiği demeçte, aldığı bu kararlar Avrupa Birliği'ne Yunanistan'ın ve milli çıkarlarının yanında yer aldığı için teşekkür etmiştir.²⁰⁵

Avrupa Birliği-Yunanistan'ın baskısıyla-bir çıkmaza girmiş ve bu ihtilafın çözümüne yönelik arabulucuk yeteneği gösterememiştir. Yani kısacası, AB, meseleye yönelik aktif bir kriz yöntemi üstlenememiştir.²⁰⁶

Makedonya, 1994 yılında Avrupa Konseyi'ne gözlemci üye sıfatıyla katılmış, bir yıl sonra, Yunanistan'la ilişkilerin normalleşmeye başlamasıyla, 27 Eylül 1995 tarihinde Avrupa Konseyi'nde tam üyelik statüsü kazanmıştır. 10 Ocak 1996 tarihinde ise resmi olarak Avrupa Birliği ve Makedonya arasında diplomatik ilişkiler kurulmuş, ayrıca Brüksel'de bir Makedonya temsilciliği açılacağına dair söz verilmiştir.²⁰⁷

Makedonya'nın Avrupa Konseyi'ne üye olması, Avrupa Birliği'yle daha yakın ilişkiler kurması ve Avrupa Birliği yolunda ilerlemesi açısından çok önemlidir. Avrupa Konseyi'nin azınlık sorunlarıyla ilgilenmesi de Makedonya için büyük önem taşımaktadır.

²⁰⁴ N. Çunihin, "Mirot ne Samo Što e Potreben, Tuku Toy e i Mojen, Intervyu so Pretsedatelot na Republika Makedoniya Gospodin Kiro Gligorov" (Barış Sadece Gerekli Değil, Aynı Zamanda Gerçekleşebilir Bir Şey), *Odbrana*, Sayı: 1, yıl: Temmuz-Austos 1992, ss.1-50, s.7.

²⁰⁵ Gorica Popova, "Republika Makedoniya i Priznavanyeto, Edinburg-Što Beše i Što Segä?" (Makedonya Cumhuriyeti ve Tanınması, Edinburg-Ne İdi Ne Oldu), *Odbrana*, Sayı: 3, Yıl: Ocak-Şubat 1993, ss.1-50, s.11.

²⁰⁶ Axt, op. cit., s.152-153.

²⁰⁷ Gligorov, op. cit., s.448.

1997 yılının yaz aylarında Makedonya kamuoyu, Avrupa Birliği Komisyonu'nun açıkladığı stratejik belgeyle sarsılmıştır. 'Gündem 2000'de, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Slovenya, Estonya, hatta Kıbrıs Rum Kesimi'nin, birliğe katılacak ilk tur ülkeler olarak belirlenmesi, Makedonya'nın ise Avrupa Birliği'nin orta dönem planlarında bile olmaması, ülkede hayal kırıklığına neden olmuştur.²⁰⁸ Fakat, Makedonya bu karara rağmen Avrupa Birliği yolunda ciddi adımlar atmaya ve gereken bütün koşulları yerine getirmeye devam etmiştir.

3.3.2.8. Makedonya – ABD İlişkileri

Makedonya Cumhuriyeti, Balkanların bir parçası olarak, jeostratejik konumu, devlet-hukuk geleneği, kültürel, politik ve etnik yapısı itibariyle ABD'nin izlediği Balkan stratejisi açısından oldukça önemli bir ülkedir.²⁰⁹ Ayrıca Makedonya'nın, Batı ve Avrupa Birliği oryantasyonu ile sahip olduğu demokratik yapısı nedeniyle Balkan barışının ve istikrarının önemli bir unsuru olması, ABD'nin ilgisini daha da arttırmaktadır.²¹⁰

Amerika Birleşik Devletleri 1992 yılında Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Slovenya'ya tanıdıktan sonra, Başkan G.H.Bush yaptığı açıklamada, Makedonya-Avrupa Birliği sorunlarının halledilmesinde yardımcı olacaklarını ve bu sorunların çözüme kavuşmasından sonra Makedonya'ya tanıyacaklarını belirtmiştir. Bunun ardından, iki ülke arasındaki ilişkilerin yürütülmesi için geçici çözüm olarak Üsküp'te bir ABD temsilciliği açılmıştır.²¹¹

Makedonya'ya gönderilen Barış Gücü askerleri kapsamında 300 Amerikan askerinin de yer alması, Makedonya-ABD askeri ilişkilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu ilişkiler iki ülke tarafından çok olumlu olarak değerlendirilmektedir.²¹² Bunun dışında, dost bir ülke olan ABD askerlerinin Makedonya'ya gelişi çok sıcak karşılanmış ve hükümet tarafından onaylanmıştır.²¹³

²⁰⁸ İbid, s.454.

²⁰⁹ Milosavlevski, op. cit., s.229.

²¹⁰ İbid, s.230.

²¹¹ Gligorov, op. cit., s.471-472.

²¹² Todor Atanasovski, "Voenite Odnosi Megu SAD i Makedoniya, Zaštita ne Znači Odbrana" (ABD-Makedonya Askeri İlişkileri, Korumak Savunmak Anlamına Gelmiyor), Puls, Sayı: 212, Yıl: 10 Şubat 1995.

²¹³ Stamenkovski, loc. cit.

Sırbistan ve Yunanistan arasında Makedonya'nın bölünmesine ilişkin bir anlaşmanın yapıldığı söylentileri Makedonya güvenliğini ciddi şekilde etkilemekteydi. Durumun ciddiyet kazanması sadece eski Yugoslavya cumhuriyetleri arasında değil, daha geniş çaplı bir Balkan savaşını gündeme getirebilirdi. Sözkonusu tehlike bir Türk-Yunan çatışmasının alevlenmesinden duyulan korkuydu. Bu ihtimali Türkiye'nin 'Hürriyet' gazetesine değerlendiren Sırp lider Miloşević, *Biz Türkiye'den savaş duyumları almaktayız. Türkiye'nin Adriyatikten-Çin Seddi'ne kadar bir İmparatorluk kurmak istemesi Sırp-Yunan çıkarlarını zedelemektedir. Eğer böyle bir savaş çıkarsa, İslam-Ortodoks savaşı gündeme gelir ki, Rusya da bu savaşa katılır; ayrıca Batı ülkeleri de farklı tarafları destekleyecekleri için aralarında sorun yaşarlar.*²¹⁴ ABD'nin global üstünlük sağlamak için bu dönemde dikkatini Irak'a yöneltmesi, Bosna'daki katliama gecikmeli tepki vermesine neden olmuş ve aynı istikrarsızlığın Makedonya'da da yaşanmasını istememesi asker göndermesinin ve Makedonya'yla daha yakından ilgilendirmesinin temel nedenini oluşturmaktadır.

1995 yılında ABD, Makedon-Yunan sorununun çözüme kavuşması için Amerika'nın ünlü diplomatları Cyrus Vance, Metyu Nimitz ve Richard Holbrooke'u arabulucu tayin etmiştir. Bu arabuluculuk sonuç vermiş ve nitekim 13 Eylül'de New York'ta Makedonya-Yunanistan ilişkilerinin normalleşmesine ilişkin bir karar alınmıştır.²¹⁵

20 Kasım 1995 tarihinde Makedonya ilk Washington büyükelçisini atamış; bundan dört ay sonra yani 19 Mart 1996'da ABD diplomat Christopher Hill'i Makedonya Büyükelçisi olarak atamıştır. ABD Dışişleri Bakanı Madeline Albright resmi bir törenle Üsküp Büyükelçiliğini açmıştır.²¹⁶

Makedonya, ABD ve bütün uluslararası kalkınma ve işbirliği inisiyatifleriyle işbirliği yapmaktadır. Örneğin, Güneydoğu Avrupa Bölgesel İşbirliği (SECI)yle Avrupa entegrasyonu ve bölgesel projelerin koordinasyonu alanında işbirliği yapmaktadır. Bunun dışında, Amerika-Makedonya İşadamları Konseyi de çalışmalarını sürdürerek, Makedonya'nın kalkınmasına katkı sağlamaktadır.²¹⁷

²¹⁴ Mirka Velinovska, "Amerikancite Doagaat" (Amerikalılar Geliyor), *Puls*, Sayı: 111, Yıl: 1993, s.9.

²¹⁵ Gligorov, op. cit., s.473.

²¹⁶ İbid, s.474.

²¹⁷ İbid.

4. 1998 İKTİDAR DEĞİŞİKLİĞİNDEN SONRA MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN GÜVENLİK POLİTİKASI

4.1. Seçimler ve İktidar Değişikliği

1998 yılı sonunda yapılan genel seçimlerin ardından milliyetçi VMRO-DPMNE partisi, merkezdeki *Demokratik Alternatif Partisi* (DA) ve milliyetçi *Arnavut Demokratik Partisi* (DPA) arasında bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. 1992'den beri hükümette Makedon ve Arnavut partiler bulunmasına rağmen, 1998'de her iki taraftan da milliyetçi partilerin koalisyon hükümeti kurması sürpriz bir durum olarak algılanmıştır.²¹⁸

VMRO-DPMNE'nin lideri, Makedonya Başbakanı Ljubčo Georgievski, DA'nın lideri Vasil Tupurkovski ve DPA'nın lideri Arben Caferi'nin kurdukları koalisyon hükümeti 120 sandalyeli Meclis'te 73 sandalyeye sahip olmuştur; bunlardan 49 sandalye VMRO-DPMNE'ye, 13 sandalye DA'ya 11 sandalye ise DPA'ya aitti.

VMRO-DPMNE, Makedon milliyetçisi bir partidir. Makedonya'nın en eski siyasi organizasyonudur. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Makedonya'nın bağımsızlığı için mücadele etmiştir. Aynı zamanda, Balkanlardaki ilk çeteci organizasyondur. İttihat-Terakki'yi, örgütlenme ve eylem biçimiyle etkilemiştir. Örgüt, adını uluslararası alanda Hırvat-Sırp-Sloven Devleti Kralı Alaksandar'a düzenlediği suikastle duyurmuştur. VMRO, hükümeti kurunca 'milliyetçi söylemini' yumuşatmış ve bir Arnavut partisiniyle koalisyona gitmeyi başarmıştır.

DA, kendisini merkezde yer alan bir 'vatandaş' partisi, yani taban partisi olarak tanımlamaktadır. Partinin lideri, karizmatik bir kişidir; dolayısıyla alınan oylarda parti başkanının etkin kişiliği önemli rol oynamıştır. Partinin lideri Vasil Tupurkovski, Eski-Yugoslavya Başkanlık Konseyi'nin son Makedon üyesidir. DA, seçimlere 'Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Programı' adıyla hazırladığı icraat paketini açıklayarak girmiştir. Programda, yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi ve getirilecek yabancı sermayenin hangi alanlarda değerlendirileceği detaylarıyla anlatılmıştır.

²¹⁸ Birgül Demirtaş-Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", *Stratejik Analiz*, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, s.9.

Arben Caferi de, Makedonya Arnavut siyasi hareketinin tanınmış isimlerindedir. Caferi, 'Makedonya'nın Rugovası' olarak anılmaktaydı. 1997 yılında Makedon-Arnavut çatışması çıktığında Caferi, Makedonya Arnavutlarına, Kosova Arnavutlarını örnek almayı ve devlete paralel sivil kurumlar oluşturarak Makedonya'dan 'bağımsızlaşmayı' önermekteydi. Caferi, daha sonra Arnavut *Demokratik Refah Partisi*'nden (PDP) koparak DPA adıyla kendi partisini kurmuş; 1998'de de bahsi geçen koalisyona katılmıştır.²¹⁹

4.2. Yeni Hükümetin Uyguladığı Politikalar

4.2.1. İç Politika

Yeni hükümetin göreve gelmesi Makedonya'da birçok değişikliğin meydana gelmesine neden oldu. Hükümeti oluşturan partilerden VMRO-DPMNE ve DPA'nın milliyetçi partiler olması, Makedonya'da Makedon ve Arnavut milliyetçiliğinin artmasına yol açmıştır.

Hükümet, gergin seyreden Arnavut-Makedon ilişkilerini yumuşatmak için bazı tedbirleri hayata geçirmesine rağmen 'etnik sorun' ülkenin birincil gündem maddesi olma konumunu muhafaza etmiştir. Önde gelen Arnavut siyasi mahkumlarının serbest bırakılması için hazırlanan bir af yasası tasarısı Mecliste kabul edilmiştir. Kalkandelen'e bir Arnavut Emniyet Müdürü atanmıştır. Bu tavizler hiç kuşkusuz DPA'nın koalisyon içinde bulunmasını 'meşrulaştırmaya' dönük adımlar olarak da değerlendirilebilir. Ancak, Arnavutların anayasa ve eğitime ilişkin talepleri bir kenara bırakılmıştır. Kalkandelen Üniversitesi'nde Arnavutca eğitim yapılmasına ilişkin karar ertelenmiştir.²²⁰

VMRO-DPMNE ve DPA koalisyonunu bir nevi 'ATEŞ-BARUT birlikteliği' olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Aralarında sürekli çatışan Makedon milliyetçilerinin ve Arnavut milliyetçilerinin hükümeti beraberce kurmaları, bu hükümetin etkin bir şekilde işlemeyeceğini daha başından belli etmekteydi. Zira, bu

²¹⁹ Burhan Metin, "Makedonya: Güncel Siyasi Gelişmeler", 05/02/2001, <http://derinanadolu.tripod.com/01-01-17-makedonya-guncel.htm>, (17/06/2003).

²²⁰ Metin, loc. cit.

koalisyonun yürüttüğü politikalar Makedonya'nın tarihsel değerlerine ve Makedonya geleneklerine ters politikalarıdır.

4.2.2. Dış Politika

Dış politikada yeni hükümet komşulara yönelik yürütülen "eşit mesafe" politikasını terk edip, 'pozitif atmosfer' politikasını yürütmeye başlamıştı. Bu politika, eşit mesafe yaklaşımının gerektirdiği, bütün komşularla eşit yakınlaşma ilkesinin aksine, bazı komşularla daha yakın ilişki kurmak, diğerleriyle uzaklaşmak anlamına geliyordu. Bu politikayla Makedon hükümeti Bulgaristan ve Yunanistan'la yakınlaşma sürecine girmiştir.

Yeni koalisyon hükümetiyle Bulgaristan ile ilişkiler hızla iyileşme sürecine girdi. Hatırlanacağı gibi, Bulgaristan 1992'de Makedonya'yı tanıyan ilk devletti. Buna rağmen Bulgaristan yönetimi, ayrı bir Makedon ulusu ve dilinin varlığını kabul etmemiş; Makedonları, Bulgarların ayrılmaz bir parçası saymaya devam etmiştir. 10 Şubat 1999'da iki ülke arasında Ortak İşbirliği Deklarasyonu imzalandı. Başbakan Georgievski'nin Sofya ziyaretinde Bulgar Başbakan İvan Kostov ile çok sayıda antlaşma imza edilmiştir. Bu antlaşmalar yatırımların korunması ve geliştirilmesi, çifte vergilendirmenin engellenmesi, ticari işbirliği, uluslararası karayolu taşımacılığı, düzenli uçak seferlerinin başlatılması, iki ülke dışişleri bakanları arasında ortak konularda işbirliği anlaşmaları...vb. olarak sıralanabilir. Bu Antlaşmaların imzalandığı gün Bulgaristan, Makedonya'ya 150 tank ve 150 adet de howitzer füze hibe ettiğini açıklamıştır. Muhalefet bu kapsamlı antlaşmaları 'Makedonya'yı Bulgaristan'a satmak' olarak değerlendirip sert eleştirilerde bulunmuştur.²²¹ Cumhurbaşkanı Gligorov, bu antlaşmaların, Makedon diline ve Bulgaristan'da yaşayan Makedon azınlığa zarar vereceğini açıklamıştır.²²²

Makedonya Hükümeti Yunanistan'la da ciddi bir yakınlaşma dönemine girmiştir. Makedonya için stratejik değeri olan OKTA rafinerisi, devletin en büyük bankası olan

²²¹ Ibid.

²²² Gligorov, op. cit., s.493.

'Stopanska Banka', Üsküp Bira Fabrikası ile Gevgeli, Ustrumça ve Pirlepe şehirlerinde bulunan bazı işletmeler Yunan şirketlerine satılmıştır.²²³

Yunanistan'ın Makedonya'yla yakınlaşmasının altında Atina'da iktidarın değişmesinin de rolü büyüktür. Bölgedeki yatırımları 3 milyar dolara ulaşan Yunanistan'ın bu ekonomik ve diplomatik atılımlarında AB üyeliğinin büyük etkisi vardır. Simitis yönetiminin politika değişikliğiyle birlikte AB Yunanistan'ı Balkanlardaki temsilcisi olarak kullanmaya başlamıştır. Örneğin, eski Doğu Bloku ülkeleri için geliştirilen Phare Programı çerçevesinde altyapı çalışmaları için fonlar sağlayan AB, tüm bu bölgeyi ilerideki entegrasyon süreci perspektifi içinde enerji, ulaşım ve iletişim alanında Yunanistan aracılığıyla kendisine bağlama çabası içindedir.²²⁴

4.3. Makedonya'nın Tayvan'ı Tanıması ve Ardından Yaşanan Kriz

27 Ocak 1999 tarihinde Makedonya Dışişleri Bakanı Aleksandar Dimitrov ile Tayvan Dışişleri Bakanı Jason Hu, iki ülke arasında diplomatik ilişki kurmayı öngören bir antlaşma imzalamışlardır. Makedonya böylelikle Tayvan'ı tanıyan ilk Avrupa ülkesi olmuştur. Söz konusu antlaşmayı imzalayan Dimitrov DA mensubuydu ve imza töreninde DA Parti Başkanı Vasil Tupurkovski ile adı geçen partinin önemli isimlerinden, aynı zamanda işadamları olan Vanja Bitoljanu da katılmışlardır. Bu antlaşma, doğrudan olarak Makedonya ile Çin arasındaki ilişkileri bozmuştur. Çünkü bilindiği gibi Çin, Tayvan adıyla bağımsız bir devletin var olmadığını öne sürmekte ve Tayvan'ı kendine bağlı bir eyalet olarak görmektedir. Bu sorunlu ülkeyle diplomatik ilişki kurmayı sağlayacak olan antlaşma koalisyon ortakları arasında anlaşmazlıklara neden oldu. VMRO ve DPA, antlaşmayı eleştiri bombardımanına tuttular. Devlet Başkanı Kiro Gligorov, bu antlaşmayı küçük bir darbe olarak nitelendirmiştir. Zira, söz konusu antlaşmayla Makedonya-Çin ilişkileri kötüleşmiştir. Hatta daha da ileri giden Çin 9 Şubat 1999 tarihinde Makedonya ile diplomatik ilişkilerini kestiğini açıklamıştır. Ayrıca Çin, BM Güvenlik Konseyi'ndeki daimi üye statüsünün kendisine vermiş olduğu hakkı kullanarak Makedonya'da konuşlanmış bulunan BM Barış Gücü'nün görev süresinin uzatılmasını veto etmiştir.

²²³ İbid, s.416.

²²⁴ Oran, op. cit, s.515-516.

Bunun üzerine kamuoyunda Makedonya dış politikasının radikal bir değişikliğe götürülmek istendiği eleştiriler yükselmiştir. Tayvan ise, kendisiyle diplomatik ilişki kurulması karşılığında Makedonya'ya dört yıl içinde 400 milyon Alman Markı (200 milyon Euro) tutarında doğrudan parasal yardım ve çok kısa bir süre zarfında birkaç milyar Dolarlık yatırım yapma vaadinde bulunmuştu. 1999 Mart ayında Tayvan'dan 10 milyon Dolarlık parasal yardım ile buna ek olarak Kosovalı mülteciler problemini halletmek amacıyla 2 milyon Dolarlık parasal destek sağlanmıştır.²²⁵

Tayvan'la diplomatik ilişkilerin kurulması Makedonya için yeni bir durum ortaya çıkarmıştır. Öncelikle, Makedonya'nın güvenliğini sağlayan uluslararası barış gücü askerlerinin çekilmesiyle, Makedonya kendisine sağlanan uluslararası güvenlik garantisini kaybetmiştir. Makedonya Hükümeti ise, barış gücü askerlerinin yerine geçecek olası alternatifleri değerlendirerek, NATO güçlerini Makedonya'ya davet etmiştir. Bir yıl boyunca süren görüşmelerin akabinde Kosova Savaşı'nın gündeme gelmesi ve NATO'nun Makedonya'yı planlanan Kosova müdahalesi için stratejik bir ülke olarak görmeye başlamasının ardından NATO güçleri Makedonya'ya intikal etmişlerdir.²²⁶

NATO, Yugoslavya'ya müdahale kararı alınca, Makedonya'yı, NATO birliklerinin geçiş yeri, lojistik destek alanı olarak kullanmıştır. Ayrıca, Kosova'dan kaçan mültecilere de sığınma hakkı veren Makedonya, NATO'nun başarısında büyük rol oynamıştır.

4.4. Kosova Savaşı ve Bunun Makedonya'ya Olan Etkileri

Makedonya'da kurulan yeni koalisyon hükümetinin karşılaştığı ilk önemli dış politik sorun, Kosova krizi olmuştur. Sırp güvenlik güçlerinin 1999'da Kosovalı Arnavutlara yönelik baskılarını arttırmaları Balkanlar'daki dengeleri yeniden alt üst etmiştir. Sırpların Arnavutlara karşı yürüttükleri etnik temizlik kampanyası sırasında Arnavutlar canlarını kurtarmak için Makedonya'ya yoğun olarak göç etmeye başlamışlardır. Kosova'daki kriz sırasında bölgede yaşayan 2 milyon kadar Arnavut'tan

²²⁵ Metin, loc. cit.

²²⁶ Gligorov, op. cit., s.491.

yaklaşık 850.000'i bölgeden kaçmak zorunda kalmış, göç edenlerden yaklaşık 360.000'i ise Makedonya'ya sığınmışlardır.²²⁷

O sırada Makedonya'dan, Barış İçin Ortaklık üyesi olması sıfatıyla, NATO birliklerinin ve NATO uçaklarına destek verecek bir kara birliğinin Makedonya topraklarına yerleşmesi istenmekteydi. Bu konu üzerinde Makedonya'da kamuoyunda ciddi tartışmalar yapıldı. Makedonya Cumhurbaşkanı Gligorov'un Hırvatistan gazetesi 'Vjesnik'e yaptığı açıklamada, *Makedonya barış güçlerine karşı değildir; fakat, Makedonya Cumhuriyeti komşu ülkelere yapılacak bir müdahaleye de karşıdır* şeklindeki bir değerlendirme yaptığı gözlenmiştir. Savaşın kaçınılmaz bir hal almasıyla Kosova'da bulunan AGİT güçleri Makedonya'ya gelerek buraya konuşlanmışlardır. Makedonya'nın bu askerleri kabul etmesi ise Makedon-Yugoslav ilişkilerini zedelemiştir. Yugoslavya Makedonya'ya diplomatik nota göndererek bu olayı kınamıştır. Ardından, Makedonya taşıma şirketlerinin Slovenya'ya mal götürmelerine engel olmuştur. Kosova Sorunu'na çözüm arayan NATO yetkilileri ise Makedonya'dan destek almak için bu ülkeye yaptıkları ziyaretlerini arttırmışlardır. Dönemin NATO Genel Sekreteri Javier Solana ve NATO Avrupa güçleri komutanı Westley Clark Üsküp'e gelerek destek aramışlardır.²²⁸

24 Mart 1999 tarihinde NATO güçleri Yugoslavya'yı bombalamaya başladılar; bu aşamadan itibaren Makedonya ise büyük bir mülteci sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. 20.000 mülteciyi kabul etmek için hazırlıklarını tamamlayan Makedonya, 360.000 mülteciyi barındırmak zorunda kalmıştır. Bu durumdan memnun olmayan ve Makedonya'yı NATO'ya destek vermekle suçlayan Sırparsa, Makedonya Sırp Demokratik Partisi aracılığıyla Üsküp'te NATO karşıtı gösteriler düzenlemiş, ABD Büyükelçiliği önünde polisle çatışmışlardır. Bu olayların ardından, ABD Başkanı Bill Clinton, Cumhurbaşkanı Gligorov'a bir mektup göndererek, Makedonya'ya Yugoslavya'dan gelecek olası bir saldırı durumunda, ABD'nin Makedonya'nın yanında olduğu garantisini vermiştir.²²⁹

Kosova'dan kaçan mültecilerin Makedonya'ya sığınmaları sırasında dünya medyasında Makedonya'ya ilişkin bazı negatif görüntüler yansımıştır. Makedon polisinin

²²⁷ Duncan Perry, "Macedonia's Quest for Security and Stability", Current History, Cilt. 99 (635), Mart 2000, s. 132'den, Birgül Demirtaş-Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", Stratejik Analiz, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, s.9.

²²⁸ Gligorov, op. cit., s.423.

²²⁹ İbid., s.424.

Blaçe ve Stenkoveç sınır kapılarında mültecilere kötü muamele yapması Makedonya'nın itibarını zedelemiştir. Makedon yetkililer bu olaylar karşısında, *beklemedikleri sayıda mültecinin gelmesi bu olaylara sebep vermiştir* açıklamasını yapmışlardır.²³⁰

Mültecilerin barınması ve temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Makedonya'ya vaat edilen yardımların az olması ve bunların da zamanında gelmemesi Makedon yetkilileri zor durumda bırakmıştır. Gelmesi gereken yardımların ancak %40-50'si ele geçmiştir. Makedon diplomatlar, yabancı kuruluş ve bakanlıkları ziyaret ederek vaatedilen yardımların gecikmesinin Makedonya Hükümeti'ni zor durumda bıraktığını, ayrıca mültecilerin varlığının Makedonya'nın güvenliğini de olumsuz yönde etkilediğini vurgulamışlardır.²³¹

10 Haziran'da Makedonya'nın Kumanova şehrinde imzalanan antlaşmayla Kosova Savaşı resmen sona ermiştir. NATO Yugoslavya'ya yönelik müdahalesini durdurmuş, Yugoslavya Hükümeti Birleşmiş Milletler'in 1244 sayılı Güvenlik Konseyi kararına uyararak, NATO birliklerinin Kosova'ya yerleşmesine izin vermiş; Miloseviç ise, Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünün korunacağına dair garanti almıştır. Makedonya'da barınan mülteciler ise yurtlarına geri dönmeye başlamışlardır. Savaşın sona ermesiyle Makedon sınır kapıları, gerek mültecilerin yurtlarına geri dönüşleri için gerekse birtakım illegal örgütler tarafından silah, uyuşturucu ve her türlü kaçakçılık amacıyla kullanılmaya başlanmışlardır.²³²

Barış antlaşmasının imzalanmasının ardından, NATO operasyonunun bitmesi ve NATO güçlerinin Kosova'ya yerleşmeleriyle birlikte, yabancı diplomatlar Makedonya'da barınan mültecilerin bir an önce evlerine dönmeleri için ellerinden geleni yapmışlardır. Bunlar, mültecilerin ulaşımını ve örgütlenmesini bizzat üstlenerek bu insanların rekor bir süre içinde Kosova'ya geri gönderilmelerini sağlamışlardır. İşin ilginç yanı, bu sırada Kosova'da mültecilerin geri gelmeleri için uygun şartların henüz tam anlamıyla oluşturulmamış olmasıdır. Buna rağmen bu insanlar yurtlarına dönmek zorunda bırakılmışlardır.²³³ Bunun başlıca nedenleri, Avrupa ülkelerinin sözü edilen insanlarla

²³⁰ Gaber, op. cit., s.178.

²³¹ İbid.

²³² Gligorov, op. cit., s.427.

²³³ Gaber, loc. cit.

daha fazla uğraşmak istememesi, mültecilerin Avrupa'ya gitmelerinin engellemesi ve tabii ki maddi açıdan büyük bir külfet olmalarıydı.

Kosova Savaşı Makedonya'nın stratejik önemini bir kez daha gündeme getirmiştir. Bütün dünya bunu görmüş ve Makedonya'yı Kosova'nın en yakın komşusu olarak telakki ederek ona bazı misyonlar yüklemeye çalışmışlardır. NATO askerleri Makedonya'ya gelerek oradan Kosova'ya geçiş yapmışlardır.

Peki, Kumanova Antlaşması yapılmıyaydı ve NATO birlikleri savaşı kazanmasalardı, o zaman Makedonya'nın durumu ne olurdu? NATO ve ABD'ye destek veren, AGİT güçlerini kabul eden Makedonya, Sırları karşısına almıştı. Sırların bu durumu kullanarak, Yugoslavya'nın parçalanma sürecinde savaşız bağımsızlığını elden eden Makedonya'ya saldırımları beklenebilirdi. Fakat savaşın Makedonya açısından istenilen yönde sonuçlanması ve Miloseviç'in pes etmesi bu senaryonun gerçekleşmesini engellemiştir. Makedonya Cumhuriyeti ise NATO'ya tam üyelik yolunda ciddi bir sınavdan geçmiştir.

Kosova Sorunu'nun savaş boyutu başarıyla tamamlanmıştır. Fakat savaş sonrası süreç bundan daha önemlidir. Kosova'nın iç sorunları çok karmaşık bir hal almıştır. Arnavutlar daha önce Sırların yaptıklarını tekrarlayıp 'etnik temizliği', bu kez Arnavut bir Kosova yaratma amacı doğrultusunda yapmaya çalışmışlardır. Kosova'da günden güne artan iç istikrarsızlıklar tüm Balkanları da etkilemekteydi. Kosova'nın statüsünün henüz belli olmaması, savaşın Güney Sırbistan'a yayılma ihtimalinin yüksek olması veya Kosova Savaşı'nın tekrarlanması riski, Makedonya'nın yeni bir mülteci sorunu yaşamaması olasılığını sürekli canlı tutmuştur.²³⁴

Kosova Savaşı'nda görev alan Arnavutların büyük kısmı Kosova'nın sosyal hayatına ayak uydurma sorunu yaşamaktadırlar. Demokratik ve hukuki normları kabul etmeyen bu kişiler, silah taşıma ve silahlarını bırakmama geleneğine uyararak, birçok kriminal işlere ve kaçakçılık faaliyetlerine katılmaktadırlar. Makedonya genelinde yaşayan milletler arasındaki ilişkilerin bozulmasında ve Makedonya iç savaşının yaşanmasında bu grupların büyük etkisi vardır.²³⁵

²³⁴ Gligorov, op. cit., s.435.

²³⁵ Gaber, loc. cit.

Kosova, Makedonya'da yaşayan 'Etnik Arnavutlar'ı büyük ölçüde etkilemektedir. Kosova sorununun kısmen hallolmasından sonra sıra Makedonya'ya gelmiştir. Kosovalı soydaşlarından ve Arnavutluk'tan destek alan Makedonyalı Arnavutlar, Makedonya'da organize olarak, Makedon Devleti'yle çatışmaya girmişlerdir.

4.4.1. Kosova Savaşı'ndan Sonra Makedonya – NATO İlişkileri

23-24 Nisan tarihleri arasında Washington'da düzenlenen NATO konferansında kabul edilen bir tasarıyla NATO'nun genişlemesi öngörülmüş ve NATO'ya üye olmak isteyen ülkeler için bir plan hazırlanmıştır. Bu tasarı Makedonya'ya NATO kapısını açmıştır. Bu aşamadan itibaren NATO'ya üyelik Makedon diplomatların öncelikli politikası haline gelmiştir. NATO'ya katılmak üzere başvuran ülkeler 'Vilnius 10' adı altında toplanarak, 18 Mayıs 2000 tarihinde Litvanya'da bir basın toplantısı düzenlemişler ve NATO'nun genişleme planına destek vererek, ülkelerinin bireysel olarak değerlendirilmesini istenmişlerdir.²³⁶

Bundan sonra Makedonya Cumhuriyeti, yıllık ilerleme raporları sunarak NATO'ya adım adım üye olmayı amaçlamıştır. Yapılan analizler Makedonya'nın NATO'ya üye olmasının uzun dönemde güvenliğinin ve istikrarının sağlanmasında ve vatandaşlarının huzur ve barış içinde yaşamalarında büyük rol oynayacağını öngörmektedir. Avrupa-Akdeniz geçiş koridorunda önemli bir ülke olan Makedonya'nın NATO için büyük önem taşıdığı da ortadadır.

Kosova Savaşı sırasında, Makedonya'nın NATO'yu daha efektif 'kullanması' gerektiği yönünde düşünceler mevcuttu. Makedonya'nın, NATO güçlerinin tek ulaşım ve geçiş/bağlantı noktası olması, Makedonya'nın NATO'dan bazı şartları yerine getirmesini, mesela Makedonya'yı üye olarak kabul etmesini istemesini sağlayabilirdi; fakat öyle olmadı. Makedonya bırakın üye olmayı, verdiği desteğin maddi karşılığını bile almakta zorluklar yaşamıştır. NATO, AB ve ABD'den bazı sözler almalarına rağmen, Makedon yetkililer bütçeden yaptıkları harcamaların karşılıklarının bir kısmını dahi alamamışlardır.²³⁷

²³⁶ İbid., s.174.

²³⁷ İbid., s.175.

Makedon Devleti Avrupa Birliği ve NATO'ya üyelik sürecini gündeminin birinci sırasına yerleştirerek, tüm sistemini AB ve NATO normlarına göre düzenlemek ve ilgili devletlerin değerlerini kabul etmek niyetindedir. Makedonya sağlam adımlar atarak ÷lke çıkarlarını gerçekleştirmek ve uluslararası arenada yer edinmek için çaba sarfetmektedir. Bu kapsamda, Makedonya Cumhuriyeti, Kosova Savaşı sonrasında bölgede NATO ve Avrupa Birliği tarafından oluşturulan bölgesel işbirliği projelerine destek vermekte ve bu kuruluşlara üye olmaya çalışmaktadır.

Makedonya Cumhuriyeti, Haziran 2004'te yapılan NATO İstanbul Zirvesi'nde NATO'ya üyelik yolunda tarih almak adına yoğun diplomatik faaliyetlerde bulunmuştur. Ayrıca, Makedonya Ordusu'nun NATO standartlarına göre modernizasyonu kapsamında başlatılan ve 2005 yılına kadar tamamlanması düşün÷len reformlarla adım adım NATO hedefine ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bütçeden ordunun gençleştirilmesi programı için bu yıl (2004) 14 milyon Euro, 2005 yılında ise 22 milyon Euro tahsis edilmesi öngör÷lmüştür. Savunma Bakanlığı, Makedon Ordusu'nda (ARM) NATO'nun Haziran ayındaki İstanbul Zirvesi öncesinde tamamlanmak üzere bazı reformlar yapılmasını sağlamıştır. 11 maddelik planda stratejik savunmanın gözden geçirilmesi, teçhizat ve silah modernizasyonu, eski teknolojilerin tasfiyesi, kriz yönetim yasasının geçirilmesi, ARM'nin profesyonelleştirilmesi, yeni sınır güvenlik stratejisinin hayata geçirilmesi ve etnik grupların yeterli ve adil temsiline dair planın uygulanması gibi konular yer almaktadır.

Ordudaki tadilata, bir MI-17 ve iki MI-24 helikopterinin modernizasyonu ile başlanacaktır. Reform kapsamında, ARM bünyesinde yer alan 1.200 subay ve profesyonel askerin yeni bir sınır polis gücüne aktarılması da yer almaktadır. Ordu, Makedonya-Yunanistan sınırının güvenliğini Mayıs 2004'te, Makedonya – Bulgaristan sınırının güvenliğini ise yıl sonuna kadar polise devredecektir.

NATO'nun Makedonya nezdindeki temsilcisi Büy÷keli Nicolaas Biegman, ÷lkenin İstanbul Zirvesi'nde NATO'ya üyelik daveti alabilmesi için yetkilileri reformları güçlendirmeye ve stratejik savunma belgelerinin hayata geçirilmesini hızlandırmaya çağırarak şöyle demiştir: *Makedonya, stratejik savunma revizyonu gibi etkileyici bir iş çıkarmak üzere olabilir. Plan meclisten geçtiği takdirde, ki NATO bunun enerjik bir*

*biçimde uygulanacağına inanıyor, yakında etkileyici bir şeylerin olacağını rahatlıkla söyleyebilirim.*²³⁸

29 Mart 2004 tarihinde Washington'da düzenlenen yedi yeni ülkenin NATO'ya katılım toplantısına NATO üyeliğine hazırlanan ve Üyelik Faaliyet Planı'na katılan Arnavutluk, Hırvatistan ve Makedonya (Adriyatik Grubu) Başbakanlarının da katılması, Adriyatik Grubu'na verilen desteğin bir göstergesi olmuştur. Adriyatik Grubu ülkelerinin bundan sonraki beklentisi, NATO İstanbul Zirvesi'nde bu ülkelere ilişkin bir katılım tarihinin verilmesi olmuştur.

28-29 Haziran 2004 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen NATO İstanbul Zirvesi'nde yayınlanan ortak bildirmede, İttifak kapılarının yeni üyelere açık olmayı sürdürdüğünü belirtilerek Makedonya, Hırvatistan ve Arnavutluğa katılıma yaklaşımlarını sağlayacak reformları sürdürme çağrısında bulunulmuştur. Fakat, bildirmede, bu üç ülkenin dışişleri bakanlarının NATO'dan katılıma hazırlık durumlarının zirveden hemen sonra değerlendirilmeye başlanması isteklerine karşılık verilmemiştir.²³⁹

4.4.1.1. Güneydoğu Avrupa Çok Uluslu Barış Gücü – MPFSEE

Balkanlarda bir barış gücü oluşturulması projesi ilk olarak Türkiye tarafından ortaya atılmıştır. Bu projenin iki amacı vardı. Birincisi, Balkan ülkeleri arasındaki işbirliğini geliştirmek ve gerektiğinde bu gücü çatışmaları önlemek amacıyla kullanmak; ikincisi ise, bu ülkelerin ilerideki olası NATO üyelikleri durumunda bunların uyumlaştırma sürecine girmelerini kolaylaştırmak. Bahsi geçen proje ABD tarafından da desteklenmiştir.

NATO'nun Barış İçin Ortaklık (BİO) programı çerçevesinde Üsküp'te Eylül 1998'de yapılan toplantısında tesis edilen bu güce asker veren ülkeler Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya, Romanya ve İtalya'dır. Bu arada, sözü edilen

²³⁸ Marija Lazarova, "Makedon Ordusunda Reform: NATO'ya Doğru Bir Adım Daha", 11/05/2004, www.setimes.com/html2/turkish/040123-MARIJA-001.htm, (13/03/2004).

²³⁹ "Nato Ülkelerinden Arnavutluk, Hırvatistan ve Makedonya'ya Reformları Sürdürmeye Teşvik", 28/06/2004, www.setimes.com/html2/turkish/040629-WMI-007.htm - 23k, (30/06/2004)

çokuluslu gücün merkezi konusunda Yunanistan ile Türkiye arasında bir rekabet yaşanmıştır. Sonunda bu gücün ilk karargahı Filibe'de (Bulgaristan) kurulurken, Türkiye iki yılda bir değişecek olan komutanlık görevini üstlenmiştir. Bundan sonra karargahın merkezinin her dört yılda bir sırasıyla Köstence (Romanya), İstanbul ve Kilkis (Yunanistan) olacak şekilde değişmesine karar verilmiştir.

Örgütlenme şeması NATO'dan esinlenerek oluşturulan bu güç Ağustos 1999'dan itibaren Filibe'de çekirdek kadrosunu oluşturarak faaliyete geçmiştir. MPFSEE'nin işlevi NATO'nun yürüttüğü operasyonlara katılmak ve bağımsız olarak da düşük riskli insani yardım faaliyetlerinde bulunmak şeklinde belirlenmiştir.²⁴⁰

4.4.1.2. Royamount Süreci ve Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi

Avrupa Birliği'nin bir girişimi olarak 1997'de Fransa tarafından ortaya atılan Royamount Süreci Güneydoğu Avrupa'da sivil toplum, demokrasi ve insan haklarını geliştirme amacını taşımaktadır. Süreç Nisan 1999'da Almanya tarafından ortaya atılan Balkan İstikrar Paketi çerçevesi içinde başlatılmıştır.

Balkanlara yardım amaçlı bir tür 'Marshall Planı' olarak değerlendirilen ve Haziran 1999'da kabul edilen İstikrar Paketi'na katılan devletler şunlardır: Türkiye, AB üyeleri, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Romanya, Rusya, Slovenya, Makedonya, Kanada, Japonya, ve ABD. Yugoslavya ise Ekim 2000'deki yönetim değişikliğinden sonra pakta kabul edilmiştir.

Balkanlardaki çatışmalar sonrasında bölgeyi istikrara kavuşturmak amacıyla AB'nin öncülüğünde oluşturulan bu paktın ana finans kaynakları ABD ve AB olmakla birlikte, pakta başka kaynaklardan da fon sağlanmaktadır. AB bölgenin yeniden yapılanması için 2006'ya kadar 12 milyar Euro kaynak ayırdığını açıklamıştır. Kaynakların çoğu yol, enerji ve su hatları yapımı gibi hızla yerine getirilmesi gereken ekonomik altyapı projeleri için ayrılmıştır. Buna karşılık bölgenin tüm devletleri demokratikleşme yolunda ve ekonomik reformlar istikametinde ellerinden geleni yapmaya kararlı olduklarını açıklamışlardır.²⁴¹

²⁴⁰ Oran, op. cit., s.518.

²⁴¹ İbid., s.516.

4.4.2. ABD, Makedonya, Hırvatistan ve Arnavutluk Arasındaki Bölgesel İşbirliği Antlaşması (Adriyatik Grubu)

Amerika Birleşik Devletleri, Makedonya, Arnavutluk ve Hırvatistan 2 Mayıs 2003'te liberal demokrasinin siyasi ve manevi değerlerine uygun bir şekilde ve çağdaş bir devlet düzenine ulaşma hedefinden yola çıkarak, aralarında bir bölgesel işbirliği antlaşması imzalamışlardır. Balkanların çatışmacı yapısının terk edilerek, demokratik ve multi-etnik bir yapılanmaya doğru atılan bu önemli adımın, gelecekte diğer Balkan devletlerini de teşvik etmesi amaçlanmaktadır.

İstikrarlı ve demokratik bir yapıya sahip, Avrupa Birliği ve NATO ile tam entegrasyon yolunda ilerleyen, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne önem veren bir Güneydoğu Avrupa yaratmak üzere böyle bir ittifak yapılanması içine girilmiştir. Bunun yanında, çağdaş vatandaşlık haklarının tanınması ve demokratik reformların uygulanması konusunda da işbirliğine gidilmesi kararlaştırılmıştır.

ABD, bu ülkelerin kendi aralarında işbirliğine gitmelerini, Avrupa ve Atlantik kuruluşlarına üye olmak istemelerini ve bu yolda büyük ilerlemeler kaydettiklerini göz önünde bulundurarak bu devletlere destek vermiş, diğer bölge devletlerini de aynı yönde teşvik etmeleri için onları cesaretlendirmiştir. Üç Balkan ülkesi, insan hakları, ekonomi ve güvenlik konularında birbirlerine tam destek olmak ve organize suçlar, rüşvet, kaçakçılık gibi suçların önlenmesi konularında birlikte hareket etme kararı almışlardır.

Adriyatik Grubu olarak da adlandırılan bu işbirliği grubu, aralarındaki ilişkilerin devamı ve güçlendirilmesi açısından bir komisyonun kurulmasını kararlaştırmışlardır. Yılda iki kere toplanması planlanan bu komisyonun amacı, ülkelerin güvenlik, ekonomi, organize suçlar, insan hakları, demokratik reformları...vb. konularda attıkları adımların ortaklaşa değerlendirilmesi ve yeni çözüm yollarının sunulmasıdır.²⁴²

²⁴² "Povelba Na Partnerstvo Megu Soedinetite Drjavi, Albaniya, Hrvatska i Makedonija" (ABD, Arnavutluk, Hırvatistan ve Makedonya Arası İmzalanan İttifak Antlaşması), 02/05/2003, <http://www.president.gov.mk/nato/mak/vest.asp?id=176>, (23/06/2003).

5. MAKEDONYA'DA YAŞANAN 2001 KRİZİ

5.1. Krizin İlk Kıvılcıkları

Makedonya Cumhuriyeti, 2001 yılının başlarında, büyük insani ve maddi kayıplara yol açan ve Makedonya'nın ayrı bir devlet olmak yolundaki mücadelesine ciddi ölçüde sekte vuran bir iç savaşın içine sürüklenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Makedonya bu denli ağır ve karmaşık bir güvenlik sorunuyla karşı karşıya kalmamıştı.²⁴³

Şubat ayında Yugoslavya Cumhurbaşkanı Voislav Koştunica resmi olarak Yugoslavya-Makedonya sınır antlaşmasını imzalamıştı. Yugoslavya'nın eski Cumhurbaşkanı Slobodan Miloseviç 1991 yılından bu yana süren bu sorunun çözümlenmesine yanaşmamaktaydı. Arnavutların, Güney Sırbistan'ın bir bölgesini ele geçirmeleri ve Kuzey Makedonya'nın da tehlike altında olması nedeniyle, Koştunica bu antlaşmayı imzalayarak sınır hattının belirlenmesini amaçlamaktaydı. Antlaşmanın imzalanacağı haberini alan Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK), Kosova'dan Makedonya'ya geçerek orada büyük bir saldırı hareketi başlatmıştır.²⁴⁴

21 Ocak 2001'de Tearçe köyündeki polis merkezine yapılan bir saldırı sonucu polis memuru Momir Stoyanovski'nin hayatını kaybetmesi ve 16 Şubat 2001'de Kosova'ya en yakın köy olan Tanuşevci'de bir güvenlik görevlisinin Arnavut keskin nişancılarca öldürülmesi, ardından iki Makedon güvenlik görevlisinin mayına basmaları sonucu hayatlarını kaybetmeleri savaşın alevlenmesine neden olan olaylar olmuştur. Tanuşevci köyünde meydana gelen bu olaydan birkaç gün önce A1 Televizyonunun muhabirlerinden biri olan Snejana Lupevska UÇK militanlarınca esir alınmıştı.²⁴⁵ Adı geçen bu örgüt Makedonya'daki saldırıların sorumluluğunu üstlenmiştir. Örgüt tarafından

²⁴³ Yordan Spaseski i Pere Aslimovski, *Defendologiya (Defendoloji)*, Ohrid: Institut za Istrajuvanye na Turizmot Pri Fakultetot za Turizam i Ugotitelstvo, 2001, s.183.

²⁴⁴ Skot Taylor, *Ne Graganska Voyua (İç Savaş)*, Belgrad: Knyiga Komerc, 2002, s.81-82.

²⁴⁵ Lube Profiloski, *Mediumskata Voyua Protiv Makedoniya (Makedonya'ya Karşı Yürütülen Medya Savaşı)*, Üsküp: Bigoss Yayınları, 2002, s.21.

yayınlanan bildiride *Arnavutlar özgür olana kadar üniformalı Makedon işgalciler hedef alınacaktır* denerek silahlı eylemlerin devam edeceği imasında bulunulmuştur.²⁴⁶

Ancak, Mart ayının sonlarına doğru UÇK militanlarının Kosova'daki sığınaklarına çekildikleri haberi gelmiştir. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Javier Solana ve NATO Genel Sekreteri George Robertson, Makedonya'ya gelerek krize barışçıl bir çözüm bulmak için büyük çaba sarfetmişlerdir. Bu sırada yapılan pekçok analiz, Haziran ayının ortalarına doğru savaşın duracağına ve barışçıl bir çözümün bulunacağına dair beklentileri dile getirmekteydi.²⁴⁷

Ancak, uluslararası temsilcilerin barış girişimleri sonuç vermeyince, Makedonya güvenlik güçleri ve UÇK arasındaki çatışmalar bütün şiddetiyle devam etmiştir. Özellikle Kalkandelen (Tetovo) savaştan en çok zarar gören şehir olmuştur. Bu şehir 27 Nisan 2001'de bütün dünyanın dikkatlerini üzerine çekmiştir. Makedon polislerinin Kalkandelen'nin merkezinde iki Arnavut vatandaşı durdurdukları sırada, UÇK militanı olan bu iki Arnavut vatandaştan biri el bombası çıkararak polisler'e doğru koşmaya başlayınca, polislerin açtıkları ateş sonucu iki UÇK militanı hayatlarını kaybetmişlerdir. Arnavut medyası bu olayı şiddetle kınayarak, Makedon polislerinin iki sivil'i öldürürken gerekçe olarak gösterilen bombanın aslında cep telefonu olduğunu duyurmuştur.²⁴⁸

Bu olaydan sadece iki gün sonra Veyçe köyünde Makedonya-Kosova sınırının güvenliğini sağlayan Makedonya güvenlik güçlerine bağlı 16 kişilik "Niva" marka Jip, UÇK'nın saldırısına uğramıştır. Saldırıda bütün ekip hayatını kaybetmiştir.²⁴⁹

Kısa aralıklarla meydana gelen bu saldırıların harareti devam ederken 'Jane's Intelligence Review' dergisi, Makedonya'daki şiddet olaylarını bu ülkedeki Arnavutların değil, NATO'nun Preşova Vadisi'ndeki Arnavut militanlarla mücadelesini fırsat bilen silah, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı yapan suç örgütlerinin bölgede daha rahat 'iş' yapabilmek için gerçekleştirmiş olabileceklerini iddia etmiştir.²⁵⁰

²⁴⁶ "Etnik Albanian Kosovo Leaders Claim Macedonia Attack", AFP, 25 Ocak 2001'den, Birgül Demirtaş-Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", *Stratejik Analiz*, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, s.11.

²⁴⁷ Taylor, op. cit., s.82.

²⁴⁸ İbid.

²⁴⁹ İbid, s.87.

²⁵⁰ "Macedonia: Mafia Connections", RFE/RL, Balkan Report, Cilt: 1 (24), 3 Nisan 2001'den, Birgül Demirtaş-Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", *Stratejik Analiz*, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, s.11.

Ardı arkası gelmeyen saldırılar, Makedonya vatandaşları arasında tohumlanmış olan kin ve nefretin daha da artmasına neden oldu ve Makedonya'yı iç savaşı andıran bir krize sürükledi. Bu tarihe kadar savaş, belirli bölgelerdeki kısa süreli çatışmalarla sınırlıyken; bu tarihten sonra artık diğer şehirlere de sıçrayan olaylar, radikal Makedonların, Müslümanların ev ve dükkanlarını yakıp yağmalamalarına kadar vardı. Bu çatışmalar Manastır (Bitola) halkına büyük zarar vermiştir. Çatışmalar esnasında Manastırda 40'a yakın ev, dükkan ve bir de Cami yakılmıştır. Olaylar Üsküp, Kumanova gibi şehirlerde de yoğunluk kazanmıştır.²⁵¹

Bu noktada sorunun asıl kaynağının, Balkanları kargaşa ortamına sürükleyeceğinden kaygı duyulan azınlık grupları içinde aşırı milliyetçi duyguların yeniden aktif hale gelmesi olduğu görülmüştür.²⁵²

Kosova'da yerel ve uluslararası yetkililerle durum değerlendirmesi yapan ABD Başkanı'nın Balkanlar Özel Danışmanı Büyükelçi James Pardew *Arnavutların Makedonya içinde eşit haklara kavuşmalarını destekliyoruz, fakat sınırların da değişmeyeceği bilinmelidir* demiştir. Pardew, *ABD'nin, bu gibi hak mücadeleleri konusunda silah gücünün araç olarak kullanılmasına karşı olduğunu* sözlerine eklemiştir.²⁵³

5.2. Krizin Nedenleri

5.2.1. Arnavut Saldırılarının Olası Nedenleri

Arnavut militanların Makedonya'da bu olayları başlatma nedenleri aşağıdaki şekilde maddeler halinde açıklanabilir:

- Yugoslavya'yla Makedonya arasında imzalanan sınır antlaşması, Arnavut militanların o zamana kadar rahatça kullandıkları sınır bölgesinde

²⁵¹ İbid, s.114-115.

²⁵² Peter Beaumont – Nick Wood, "Balkanlarda Nefretin Artmasıyla Hassas Barış Ortamı Bozuluyor", *Stratejik Analiz*, Cilt: 1, Sayı: 12, Nisan 2001, ss.107-110, s.107.

²⁵³ "Makedonya'dan İç Savaş Haberleri", *BİA Haber Merkezi*, 15/03/2001, <http://www.bianet.org/2001/03/17/haber31.htm>, (22/05/2003).

kontrolün sıkılaştırılacağı anlamına gelmekteydi. Bundan böyle militanlar, artık, sınır bölgelerini sığınak ve silah deposu olarak kullanamayacak, böylece sınırdaki yapılan kaçakçılık da sona erecekti.

- Bazı Arnavut gruplar, kendilerine danışılmadan ve kendilerinin görüşü alınmadan Kosova-Makedonya sınırının belirlenmesinden rahatsızlık duymuşlardır. Bu gruplara göre, adı geçen sınırın belirlenmesiyle ilgili görüşmelere ya Kosovalı Arnavutlar da dahil edilmeliydi ya da bu konuyla ilgili karara varılması için Kosova'nın bağımsız olması beklenmeliydi.²⁵⁴
- Makedonya'da 2000 Eylül'ünde yapılan yerel seçimler, özellikle Arnavutların oransal olarak yüksek olduğu bölgelerde şiddet olayları ve yolsuzluk söylentileri nedeniyle gölgelenmiştir. Muhalefetteki Arnavut partisi, seçimler sırasında yaşanan sorunları protesto etmek için Parlamento'daki oturumları boykot etmiştir. İktidardaki ve muhalefetteki Arnavut partileri arasındaki gerilim de tırmanmıştı. Bu siyasi gerginlikten istifade ederek, mevcut koalisyonu bozmaya çalışan gruplar, son eylemlerin ortaya çıkmasını desteklemiş olabilirler.
- Makedonya'nın Nisan 2001'de AB'yle İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nı (SAA) imzalaması öncesinde, Arnavut gruplar dünyanın dikkatini Makedonya'daki Arnavutların sorunlarına çekerek, Üsküp yönetimini mümkün olduğunca fazla taviz vermeye zorlamak istemiş de olabilirler.
- Kosova'daki Arnavutlar, yıllarca süren barışçı mücadelelerinin ses getirmediğini anlamış ve bunun üzerine silahlı mücadeleye başvurmuşlardı. Nitekim UÇK'nın düzenlediği eylemler ses getirmeye başlamıştı. Uygulamaya başladıkları şiddet yönteminin meyvelerini yavaş yavaş toplamaları, onları bu yöntemi Makedonya'da da denemeye teşvik etmiş olabilir.

²⁵⁴ "Criminologist Says Albanian separatists in FYROM Actually Mafia", AFP, 21 Mart 2001, FBIS-WEU-2001-0321'den, Birgül Demirtaş-Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", *Stratejik Analiz*, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, s.12.

- Son saldırıların, Kosova Krizi'yle doğrudan bağlantılı nedenlerinin olduğu da düşünülmektedir. Arnavut militanların, gerek Sırbistan'ın güneyinde gerekse Makedonya'da istikrarsızlık yaratarak Kosova'da bağımsızlık fikrinden vazgeçemediklerini ispat etmek istedikleri de düşünülebilir.²⁵⁵

Bütün bunların yanında, yabancı basın mensuplarına açıklama yapan Arnavut örgüt liderlerinin ve militanlarının çoğu, Makedonya'nın toprak bütünlüğünü tehdit etmediklerini, amaçlarının Arnavutların kurucu millet statüsüne yükseltilmesi ve Makedonlarla eşit haklara sahip hale getirilmeleri olduğunu belirtmişlerdir. Bununla beraber, Arnavutlar Makedonya'daki siyasi yapının değiştirilerek, yerine Makedon-Arnavut federasyonunun kurulmasını talep etmişlerdir. Makedonya'nın bağımsızlığını kazandığı günden bugüne kadar geçen 10 yıllık sürede barışçıl yöntemlerle bir yere gelinemediğini iddia eden militanlar, Arnavutların sabrının taşıdığı izlenimini vermeye çalışmaktaydılar.²⁵⁶

5.2.2. Uluslararası Ortamın Etkileri

Makedonya krizinin nedenlerini aramaya veya Makedonya'yı krize sürükleyen temel faktörleri belirtmeye çalışırsak, birçok karışık iç ve dış faktörün etkili olduğu kanaatine varmış oluruz. Önce dış faktörlere değinecek olursak:

- Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin ve Sosyalizmin yıkılması;
- Komşu devletlerin Makedonya'ya, onun tarihine, kültürüne, geleneklerine ve diline yönelik tutumları;
- Avrupa, Rusya Federasyonu ve ABD'nin Balkanlar ve Güneydoğu Avrupa'yla yakından ilgilenmeleri ve onların Makedonya Cumhuriyeti'nin istikrarı ve geleceği hakkındaki belirsiz tutumları;

²⁵⁵ Coşkun, Türkoğlu, op. cit., s.12.

²⁵⁶ Philipa Fletcher, "Ethnik Albanian Gunmen In Macedonia Turn Political", *Reuters*, 12 Mart 2001; Christophe Chatelot, "Macedonian UCK Determined to Restore Albanians Freedom", *Le Monde*, 15 Mart 2001, FBIS-WEU-2001-0315.

- Yugoslavya'nın Arnavut sorunu ve bu sorunun sonucu olarak ortaya çıkan Yugoslavya krizinin çözümünde savaşa başvurulması ve bununla kısmen de olsa "Büyük Arnavutluk" idealinin desteklenmesi.

Balkan Yarımadası'nda tarihi olaylar milletler üzerinde ağır etkiler yapmıştır. Balkan milletleri tarihte hiçbir zaman kendi kaderlerini kendileri belirleyememiştir. Avrupa devletleri, tarih boyunca, kıtadaki bütün sorunları ve çatışmaları kendileri, kendi çıkarlarına göre çözmeye çalışmışlardır. Maalesef bu çözümler her zaman şiddete ve savaşa başvurularak dışardan empoze edilmiştir. Ayrıca, Avrupalılar genelde, çatışanlardan birine sempatiyle diğerine de düşmanlıkla yaklaşarak, bu milletler arasında günümüze kadar süren kin ve nefret tohumlarının atılmasına neden olmuşlardır.²⁵⁷

Kosova Savaşı sırasında Kosovalı Arnavutların kurtarıcısı haline gelen NATO, bölgede yaşayan Arnavutların çoğu tarafından müttefik olarak algılanmaktadır. NATO, UÇK'yu doğru dürüst silahsızlandırmamakla suçlanmaktadır. Nitekim, Makedonya'daki militanlara Kosova'dan önemli miktarda silahın aktarıldığı düşünülmektedir. Makedonya Başbakanı Georgievski konuyla ilgili yaptığı açıklamalarından birinde, uluslararası topluluğu ılımlı tavırları yüzünden Balkanlarda 'Talibanlar' yaratmakla suçlamıştır.²⁵⁸

Şu an bölgenin güvenliği NATO tarafından sağlanmaktadır. ABD ve AB'nin onayı olmadan Balkanlarda mevcut olan sınırların bir metre dahi olsa değiştirilmesi mümkün gözükmemektedir.

Sıkı tedbirler alınmadığı sürece, bölgede şiddet olayları ileride multemelen tekrarlanabilir. NATO'nun sert bir tavır sergilememesi durumunda, Bosnalı Sırp ve Hırvatlar içinde gelişen ayrılıkçı akımlar, Sırbistan'ın güneyindeki ve Makedonya'nın kuzeyindeki Arnavut militanlar, Batı'nın zorla sınırların değiştirilmesine izin verilmeyeceği şeklindeki insani mesajlarını pek fazla dikkate almayacaklardır.²⁵⁹

²⁵⁷ Spaseski ve Aslimoski, op. cit , s.183-184.

²⁵⁸ Monitor, 20 Mart 2001'den, Birgül Demirtaş-Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", Stratejik Analiz, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, s.18.

²⁵⁹ Reuters, 17 Nisan 2001'den, Birgül Demirtaş-Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", Stratejik Analiz, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, s.18-19.

Uluslararası örgütler (NATO, AB, BM) Makedonya vatandaşlarının birlikte yaşama arzusunu dikkate alarak, Makedonya'nın güvenliğini ve istikrarını tehlikeye atan bazı kriminal ve çıkar gruplarının faaliyetlerinin durdurulmasını sağlamak üzere bölge ülkeleriyle işbirliğini geliştirmelidirler. Uluslararası örgütlerin sağlam ve taviz vermeyen tutumları sayesinde, hükümetlerin, medyanın ve tabii ki vatandaşların da desteğiyle Makedonya ve Balkanlar eski ve özlenen huzuruna tekrar kavuşabilirler. Bu yol, Makedonya'nın güvenlik sorunlarının halledilmesi için en güvenilir olan yoldur.²⁶⁰

5.2.3. Devlet Kurumlarının Özellikle Savunma ve Güvenlik Kurumlarının Zayıf Olmasının Sonuçları

Makedonya Cumhuriyeti 2001 yılı başlarında önce toplumsal krizlerle sarsılmış, Mart ayından itibaren ise savaş durumuna geçmiştir. Bu krizlerin ortaya çıkmasında dış faktörler kadar iç faktörlerin de etkili oldukları görülmüştür. Bu faktörlerden bazılarını şu şekilde belirtebiliriz:

- Makedonya devlet ve parti yönetimlerinin uluslararası ortamı değerlendirmede yetersiz kalmaları ve Makedon Devleti'nin kurulmasında bazı faktörleri dikkate almamaları;
- Makedonya Devleti'nin sağlam temeller üzerine oturtulmaması ve herkesin devletin temel değerlerine (anayasa, bayrak, milli marş gibi) eşit şekilde saygı duymaması;
- Parti pluralizmi, başından beri Makedonya toplumunun heterojen bir şekil almasını sağlamış, toplumu bölmüş ve hakça bir düzeninin sağlanmasını engellemiştir;
- Tek milliyet esasına dayalı partilerin, özellikle de milliyetçi partilerin kurulma tehlikesinin önceden sezilmemesi;

²⁶⁰ Ferid Muhiç, "Bezbednosta na Republika Makedoniya-Nekoi Sogledbi" (Makedonya'nın Güvenliği-Bazı Bakış Açıları), *Proces 2002*, Bezbednosta na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet na Pretsedatelot, s.301-302.

- Entelektüellerin toplumdaki yerinin belirlenememesi ve onların marjinalleşmesi; bunun sonucu olarak bu kesimin adeta birer parti kulu olmaları;
- Devlet mekanizmasının eğitimli ve yetenekli bireyler yerine tepeden inme parti kadroları tarafından idare edilmesi;
- Ekonominin lokomotif durumunda olan sanayi şirketlerinin kapatılması sonucu ekonominin dibe vurması;
- 'İşsizler ordusu'nun yaratılması;
- Orta ve yüksek eğitim görmüş gençlere sunulan iş imkanlarının kısıtlanması;
- Toplumda, sosyopatolojik olayların, silah, uyuşturucu kaçakçılığının ve insan ticaretinin artması için 'uygun' koşulların var olması.²⁶¹

Bunların yanısıra Makedonya ordusunun zayıf olması, militanların ve silahların Kosova'dan Makedonya'ya girmesini engelleyememiştir. Çünkü, Makedonya Ordusu hem küçük hem de zayıftı. 15-20 bin kadar askeri ve sadece 3 tane helikopteri bulunmaktadır. Bu nedenle Üsküp yönetiminin sadece kendi imkanlarıyla sınır güvenliğini sağlaması imkansız görünmektedir.²⁶²

Makedon polisi ve askeri birlikler uzun zamana yayılacak bir gerilla mücadelesiyle başedebilmek için gerekli eğitim ve teçhizat donanımından yoksun görünmektedir. Ordunun elinde az sayıda Sovyet yapımı eski T-55 tankı ile Zırhlı Personel Taşıyıcıları (APC) bulunmaktadır. Operasyonda kullanılan dört adet askeri nakliye helikopteri ise Ukrayna'dan yeni alınmıştır. Uzmanlar, Makedon Ordusu'nun uzun dönemli bir gerilla savaşına dayanacak gücünün bulunmadığında hemfikirdirler. Bölgenin birbirini izleyen savaşlarından korumak için hassas etnik dengeye sahip bu ülkenin güvenliğini sağlamada zaten AGİT gibi uluslararası kuruluşlar görevlendirilmiştir.

Makedon Ordusu'nun zayıflığının aksine Arnavut gerilla gruplarının iyi eğitilmiş, hareket kabiliyeti yüksek ve anti-tank ve havan gibi silahlara sahip oldukları

²⁶¹ Spaseski ve Aslimoski, op. cit., s.184.

²⁶² Robert MacPherson, "AFP Examines FYROM Army's Capabilities, Limitations", AFP, 21 Mart 2001, FBIS-WEU-2001-0321.

bilinmektedir. Coğrafi özellikler ve gerilla savaşının başladığı bölgenin Arnavutlarla meskun olduğu hesaba katıldığında UÇK uzun bir savaşı sürdürmede pek de zorlanmayacaktır. Üstelik bu gerilla grupları, zor durumda kalmaları halinde, Kosova'nın yanısıra, lojistik destek ve geçiş imkanı bulmak için Kuzey Arnavutluğa da yönelebileceklerdir.²⁶³

2001 Krizi Makedonya vatandaşlarının bir kusurundan dolayı gerçekleşmemiştir; tam tersine, iktidarda bulunan partilerin Makedonya aleyhine büyük devletler kurma isteklerinden kaynaklanmıştır. Krizin aşılma şekli ve ondan sonra yapılan seçimler dikkate alındığında bu sorunların artık geride kaldığını, Bulgar yanlısı 'Vançomihaylovist' ve radikal Arnavut politikalarının da çöktüğünü söylemek mümkündür.²⁶⁴

5.3. Çatışmaların Sona Ermesi ve "Çerçeve Anlaşması"nın İmzalanması

ABD'nin Özel Temsilcisi Jhames Pardew ve AB Özel Temsilcisi Fransoa Leotar, Makedonya Krizi'nin daha fazla şiddetlenmesini engellemek ve meseleye barışçıl bir çözüm bulmak adına büyük gayret sarfederek, Ohrid Çerçeve Anlaşması'nın imzalanmasını sağlamışlardır.²⁶⁵ 13 Ağustos 2001 tarihinde VMRO-DPMNE, SDSM, DPA ve PDP'nin liderleri ile Makedonya Cumhurbaşkanı Çerçeve Anlaşması'nı imzalamışlardır. Bu belgeyi ayrıca sözü edilen anlaşmanın imzalanmasında emeği geçen ABD ve AB özel temsilcileri de imzalamışlardır. Anlaşmanın içeriğine gelince bu genel hatlarıyla şu şekilde özetlenebilir:

- Siyasi amaçların gerçekleştirilmesinde kesinlikle şiddete başvurmamak;

²⁶³ Burhan Metin, "Şar Dağlarında Gerillanın Siyasetle Dansı: Makedonya ve Balkan Polisiği", 30/04/2001, <http://derinanadolu.tripod.com/01-04-02-sar-daglarinda.htm>, (17/06/2003).

²⁶⁴ Yordan Spaseski, "Makedoniya Jrtva Na Balkanot – Bilo I Poveke Nikogas Da Ne Se Povtori" (Makedonya Balkanların Kurbanı-Oldu ve Bir Daha Tekrarlanmamalı), Üsküp: Akademik, Teoriya i Praktika, Agenciya "Akademik", Mayıs 2003, ss. 1-60, s.28.

²⁶⁵ Gaber, op. cit., s.189.

- Makedonya Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünün ve üniter yapısının korunması;
- Makedonya toplumunun multi-etnik yapısının korunması;
- Düşmanlıkların son bulması;
- Yerel yönetim kanununun yeniden düzenlenip Avrupa Birliği standartlarına uygun hale getirilmesi ve yerel idari birimlerin yetkilerinin artırılması;
- Hakça temsil ilkesinin benimsenmesi ve bütün etnik toplulukların devlet dairelerinde oransal olarak adaletli bir şekilde işe kabul edilmeleri;
- Parlamentoda, etnik toplulukların dillerinin kullanımı, kültür, eğitim, kimlik belgeleri, sembollerin kullanımı, yerel yönetimlerin finanse edilmesi, yerel seçimler ve belediye sınırlarının yeniden düzenlenmesi hakkında yeni kanunların çıkarılması;
- Etnik toplulukların eğitimi ve dil kullanımıyla (bir etnik topluluğun oranı devlet genelinde veya belediye sınırları içerisinde toplam nüfusa göre %20'nin üzerindeyse devlet dairelerinde kendi dilini kullanabilir) ilgili düzenlemeler;
- Savaş dolayısıyla evlerini terk edenlerin evlerine geri dönmeleri ve birlikte yaşamak adına yeni düzenlemelerin getirilmesi.²⁶⁶

Bununla barışçıl ve yapıcı bir şekilde azınlık haklarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çerçeve Anlaşması'nın garantisi ve uygulanmasının/kontrolünün bir Uluslararası Denetleme Misyonu tarafından yapılması kararlaştırılmış; ayrıca Makedonya'nın gelişmesine katkı sağlamak adına parasal yardımın yapılacağına dair söz verilmiştir. Çerçeve Anlaşması, tek etnisiteye dayalı olmayan bir Makedonya'nın yaratılması, demokratik kurumların oluşturulmaları yolunda atılan ciddi bir adımdır.²⁶⁷

Ohrid Çerçeve Anlaşması, Makedonya toprak bütünlüğünün korunması için ideal bir yoldur. Makedonya vatandaşlarının görevi bu çerçeveyi yapıcı bir şekilde

²⁶⁶ Spaseski ve Aslimoski, op. cit., s.185-186.

²⁶⁷ Ilir Luma, "Ramkovniot Dogovor, Albanskoto Praşanye vo Republika Makedoniya i Neyzinata Stabilnost" (Çerçeve Anlaşması, Makedonya Cumhuriyeti'nde Arnavut Sorunu ve İstikrarı), Proses 2002, Bezbednosta na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet na Pretsedatelot, s.202.

kullanmaktır. Makedonya'nın geleceği hakkında uluslararası ilginin yüksek olması, mali yardımlar ve Avrupa entegrasyonu açısından büyük katkı sağlamıştır. Bu yüzden Çerçeve Anlaşması'nın bir an önce parlamentodan geçip, yasalaşması gerekmektedir. Ayrıca, Çerçeve Anlaşması, Makedonya'da yaşayan bütün vatandaşların eşit olduklarını gösteren ortak bir proje olarak da görülmelidir.²⁶⁸

Çerçeve Anlaşması'nın imzalanmasından sonra Makedonya'da çatışmalar durmuş, ülkeye barış ve huzur hakim olmuştur. Bundan sonra, Makedonya'nın önündeki süreç, Çerçeve Anlaşması'nın Parlamento tarafından kabul edilip bunun yasalaştırılmasıdır. Bazı maddelerin muğlak ifadeler taşıması yüzünden, parlamentoyu, bu kanunların içlerinin doldurulması gibi zor bir süreç beklemektedir. Fakat, bu sürecin bir an önce işletilmesi ülke güvenliği, vatandaşların huzuru/eşitliği ve Makedonya'nın hedeflediği kurumlara (NATO, AB) üye olabilmesi açısından son derece önemlidir.

5.4. Kriz Sonrası Barış Misyonları

5.4.1. "Esas Hasat" Operasyonu

Çerçeve Anlaşması'na göre, UÇK'nın biran önce ve gönüllü olarak silahsızlanması ve dağılma sürecine girmesi öngörülmüştü. Silahların toplanması ise NATO kapsamında kurulan 'Esas Hasat' Misyonu'nun göreviydi. Buna karşılık olarak da, Makedon Hükümeti'nin anayasa değişikliğine giderek, Arnavutların haklarını yeniden düzenlemesi gerekiyordu.

28 Ağustos 2001'de başlayan ve 3.500 NATO askerinin katıldığı 'Esas Hasat' operasyonu, 26 Eylül'de NATO Genel Sekreteri'nin Makedonya'ya gelmesi ve operasyonun başarıyla sonuçlandığına dair bilgi vermesiyle sona ermiştir.²⁶⁹

NATO askerlerinin Kosova'dan Makedonya'ya girmeye çalıştıkları sırada Makedonya Dünya Kongresi temsilcileri ve lideri Todor Petrov, Blace ve Tabanovce

²⁶⁸ Mark Weler, "Ohridsiot Dogovor – Recept Za Integraciya İli Dezintegraciya Na Republika Makedoniya" (Ohrid Anlaşması – Makedonya Cumhuriyeti'nin Entegrasyon veya Dezentegrasyon Reçetesi), *Proces 2002*, Bezbednosta na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet na Pretsedatelot, s.214.

²⁶⁹ Taylor, op. cit., s.203.

sınır kapılarını kapatarak askerlerin girmelerini engellemişlerdir.²⁷⁰ Bu sırada ilginç bir olay yaşanmıştır; NATO askerlerinin Makedonya'ya girmelerini engelleyen bu kuruluş, NATO misyonu kapsamında bulunan Türkiye askerlerinin girmelerine izin vermiş, hatta gitmeleri gereken yere kadar bizzat götürmüşlerdir.

NATO yetkililerinin verdikleri bilgilere göre, UÇK tarafından 3.875 parça silah ile 397.625 mayın, kurşun ve patlayıcı madde teslim edilmiştir. Fakat teslim edilen silahların eski olması UÇK'nın ana silahlarını teslim etmediğine dair bazı söylentilere yol açmıştır. AB temsilcilerine göre, savaş sırasında UÇK'nın 7.000-8.000 askere ve 20.000 kadar modern silaha sahip olduğu tahmin ediliyordu.²⁷¹ NATO Genel Sekreteri, *Silahların bir kısmı eski olabilir ama eski silahlar da insanları öldürür, Önemli olan silahlarını teslim edeceklerine dair söz verenlerin sözlerinde durmuş olmalarıdır* şeklinde açıklamalarını yapmıştır.²⁷²

27 Eylül'de bir basın toplantısı düzenleyen UÇK lideri Ali Ahmeti, onlara bağlı birliklerin resmen dağıldığını, bundan sonra olası bir saldırıdan kendilerinin değil UÇK'dan ayrılarak yeni kurulan Arnavut Halk Ordusu (ANA)nın sorumlu tutulması gerektiğini bildirmiştir.²⁷³

5.4.2. "Kehribar Tilki" Misyonu

'Esas Hasat' operasyonunun başarıyla tamamlanmasından ve birliklerin Makedonya'dan çekilmesinden sonra, NATO kapsamında 'Kehribar Tilki' adı verilen ve 700 askerden oluşan bir barış misyonu görevi devralmıştır.

Yeni NATO misyonunun amacı barışın sağlanmasının yanısıra, Makedonya'da Çerçeve Anlaşması'nda öngörülen uluslararası gözlemcilerin korunması ve olası bir yeni iç savaş tehlikesinde gözlemcilerin Makedonya'dan çıkmalarını sağlamaktır. Misyonun

²⁷⁰ İso Rusi, "Mir U Makedoniyi: Voynici Grade, Civili Ruse" (Makedonya Barışı: Askerler Barışı Sağlıyor, Siviller Yıkıyor), 30/08/2001, <http://www.aimpress.org/dyn/pubs/archive/data/200108/10830-001-pubs-sko.htm>, (06/07/2003).

²⁷¹ Taylor, loc. cit.

²⁷² Rusi, loc. cit.

²⁷³ Taylor, s. 204.

üç ay olarak belirlenen görev süresi Aralık ayına kadar devam edecekti, fakat bu sürenin tarafların anlaşmasıyla uzatılma ihtimali vardı.²⁷⁴

Altı aylık sürelerle sürekli uzatılan NATO Barış Gücü Misyonu'nun görevi 31 Mart 2003 tarihine kadar devam etmiştir. AB'nin 12 Aralık 2002 tarihli Kopenhag Zirvesi kararları doğrultusunda NATO, bu misyonu AB'ye devretmiştir.

5.4.3. "Konkordiya" Misyonu

Aylar süren müzakerelerin ardından AB ve NATO arasında 14 Mart'ta belirtilen devir için nihai bir güvenlik antlaşması üzerinde uzlaşma sağlandı. Atina'da iki gün süren AB Savunma Bakanları toplantısında NATO Genel Sekreteri George Robertson ve Yunan Dışişleri Bakanı George Papandreou tarafından imzalanan antlaşma, iki örgüt arasında gizli istihbarat değiş-tokuşu yapılmasını ve Birliğin NATO planlama ve lojistik donanımından yararlanabilmesini olanaklı kılacaktır. Robertson, söz konusu antlaşmanın AB'nin ortak bir güvenlik ve savunma politikası belirlemesinde 'en önemli aşamalarından birini' oluşturduğunu belirtmiştir.²⁷⁵

Mart ayı içinde Brüksel'de biraraya gelen AB Dışişleri Bakanları'nın, 320 kişilik AB gücünün, Makedonya'daki barışı koruma görevini NATO'dan devralmasına onay vermesinin ardından; AB barış gücü, 1 Nisan 2003 tarihinde, Makedonya'da göreve başlamıştır. 2004 yılı içinde Bosna'daki 12 bin kişilik NATO operasyonunu üstlenmek isteyen AB'nin, Makedonya'daki operasyonu devralması, bu yonde atılmış ilk adımdır.²⁷⁶

Avrupa Birliği'nin görevi devralması dolayısıyla düzenlenen kutlamalarda Avrupa Birliği Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Javier Solana ile NATO Genel Sekreteri George Robertson da katılarak, Makedonya'nın her zaman yanında olacaklarını

²⁷⁴ İbid, s. 206.

²⁷⁵ "Makedonya'da AB'nin Barış Gücü Operasyonuna Yetki Verildi", EUobserver.com - 17/03/03; BBC, AP, CNN, Makfax - 14/03/03; Yunan AB Başkanlığı, NATO, AB. http://www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/030317-SVETLA-002.htm, (15/05/2003).

²⁷⁶ "Avrupa Birliği'nde 2003'ün En Gözde Konusu Acil Müdahale Gücü, Makedonya, İlk Tecrübe", Güncel Haber, Şubat-Mart 2003, <http://www.deltur.cec.eu.int>, (27/04/2003).

belirtmişler ve ayrıca bu misyonun bu ülkedeki son misyon olmasını temenni etmişlerdir.²⁷⁷

NATO'nun barış misyonu görevini AB'ye devretmesine rağmen, halen 400 NATO askeri, Müttefik Uyum Görev Gücü bünyesinde, Makedonya'da bulunmaktadır. AB'nin Makedonya Temsilcisi Alexis Burns, var olan 22 askeri muhaberat birimi ve ağır silahlı diğer dört birimi ile ufak komuta merkezinin varlığının sürdürüleceğini söylemiştir.

NATO Makedonya'da kalarak Makedonya ulusal ordusunun yeniden biçimlenmesine ve genelkurmay personeline yardım edecektir. Dışişleri Bakanı Buçkovski, Makedon Ordusu için gerçekleştirilecek bir reform projesinin NATO ile birlikte tasarlanacağını ve projenin giderlerinin Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından karşılanacağını belirtmiş; ayrıca NATO'nun söz konusu projeyi çok yakında hayata geçirmesinin beklendiğini açıklamıştır.²⁷⁸

Konkordiya misyonu 15 Aralık 2003 tarihinde sona ermiştir. Bu misyonun devamı olarak 'Proksima' adı verilen, Avrupa Birliği sivil polis misyonu 15 Aralık 2003'ten itibaren göreve başlamıştır.

5.4.3. "Proksima" Misyonu

Avrupa Birliği bağlamında yürütülen ve görev süresi dokuz ay süren Konkordiya Misyonu'nun görevinin tamamlanması, Makedonya'daki yabancı askeri varlığına da fiilen son vermiştir. Konkordiya'nın yerine, 15 Aralık 2003 tarihinde faaliyete geçen AB Sivil Polis Misyonu 'Proksima' göreve başlamıştır. Proksima'nın 200 silahsız polisten oluşan gücü, Makedon emniyet teşkilatı içinde reformların hızlandırılması için çalışmaktadır.

²⁷⁷ "Concordiya Ya Prezema Misiyata Vo Makedoniya Od NATO" (Concordiya Makedonya Misyonunu NATO'dan Devralıyor), 02/04/2003, <http://mk.oneworld.net/article/view/53494/1/3446>, (28/04/2003).

²⁷⁸ Valentin Nesovski, "Avrupa Güçlerinin Makedonya İle Tanışması", *Southeast European Times*, Üsküp, 03/02/03, <http://www.balkantimes.com/html2/turkish/030123-VALENTIN-001.htm>, (11/05/2003).

Proksima'nın Üsküp'teki genel merkezinde 30 polis görev yapacak, on polis bakana danışmanlık yapmak üzere İçişleri Bakanlığı'nda, 150 polis ise Üsküp, Ohrid, Kumanova, Gostivar, Debre, Ustruga ve Kırçova'daki karakollarda görevlendirilmiştir. Şubat 2004'te tam teçhizatlı hale gelen misyonun başına, Belçikalı Bart d'Hooge getirilmiştir.

Proksima Misyonu'nun işe başlaması dolayısıyla düzenlenen törende konuşan AB Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Javier Solana, *Silahlı çatışma artık istikrara yönelik en büyük tehdit olmaktan çıkmış, yerini suç almıştır; bu da çözümümüzün askeri değil, siyasi olmak zorunda olduğunun göstergesidir; bu misyon, AB Avrupa Güvenlik Programı'nın kaynaklarında özel ihtiyaçlara uyacak şekilde ayarlamalar yapabildiğini göstermektedir. Proksima'nın doğru yer ve zamanda doğru misyon olduğundan eminim. açıklamasını yapmıştır.*²⁷⁹

Avrupa Birliği ülkelerinin, birliğe 2004'te katılan ülkelerin ve Norveç, İzlanda, Türkiye, Kanada, Rusya, Ukrayna, İsviçre ve ABD polislerinden oluşan Proksima Misyonu'nun görev süresi 2004 yılının bitiminde sona erecektir.

5.5. Çerçeve Anlaşması'ndan Sonra Makedonya'nın Güvenlik Durumu

5.5.1. Sınırların Geçirgenliği

Sınırların geçirgenliği Makedonya güvenliğini zedeleyen en önemli sorunlardan biri olarak gösterilmektedir. 2001 krizi de büyük ölçüde bu yüzden kaynaklanmıştır. Arnavut savaşçıların ve UÇK militanlarının büyük bölümü Makedonyalı olmasına

²⁷⁹ Marija Lazarova, "Proksima Polis Gücü, Makedonya'da Görevi Devraldı", 19/12/2003, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcPeaceComp.htm, (21/12/2003).

rağmen Kosova sınırından Makedonya'ya büyük ölçüde gerilla, silah, lojistik destek sağlanmıştır.²⁸⁰

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 10 Haziran 1999 tarihli ve 1244 sayılı kararı uyarınca Kosova sınırının güvenliği tamamen 'Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu' (UNMIK) ve Kosovo Güçleri (KFOR) askerleri tarafından korunmaya başlamıştır. Ayrıca sınırların değişmesi de sözkonusu değildir. Birleşmiş Milletler, Makedonya-Yugoslavya arasında yapılan antlaşmayı resmen tanıdığını açıklamış, herhangi bir sınır değişikliğine karşı olduklarını belirtmişlerdir. Ancak, UNMIK ve KFOR askerlerinin sınırı korumalarına rağmen Kosova-Makedonya sınırından illegal geçişlerin hala devam ettiğini söyleyebiliriz.²⁸¹

Çerçeve Anlaşması'na göre, sınırların korunması konusunda Makedonya Hükümeti'nin reformlar yapması ve en geç 2007 yılına kadar ulusal birliklerin sınırlardan çekilip yerini çokuluslu polis güçlerine bırakması öngörülmüştür. Bölgenin güvenliği büyük ölçüde Kosova ve Güney Sırbistan'da yaşanan istikrarsızlıklardan etkilenmektedir. Bu bölgeler uzun dönemde birer çatışma unsuru oluşturduklarından, 1 milyonun üzerinde insanın yaşadığı, birçok stratejik yapının bulunduğu ve Makedonya'nın gelecekte Avrupa'ya tek çıkış yolu olan 10. koridoru oluşturan Kumanova-Üsküp-Kalkandelen bölgesi için tehlike oluşturmaktadırlar.²⁸²

Makedonya, Sırbistan ve Karadağ, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Romanya ve Arnavutluk devletlerinin başbakanları, Balkanlar'daki sınırların yönetimini, AB standartlarına uygun hale getirme yönündeki çabaları koordine etmek amacıyla 22 Mayıs 2003'te sınır güvenliğine ilişkin ortak bir platform oluşturma kararı alarak,

²⁸⁰ Stevo Pendarovski, "Prilozi Kon Sistemot na Nacionalna Bezbednost" (Ulusal Güvenlik Sistemine Bir Bakış), *Proces 2002*, Bezbednosta na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet na Pretsedatelot, s.24.

²⁸¹ Violeta Oroshi, "Granice Na Kosovo I Stabilnosta Na Regionot" (Kosova'nın Sınırları ve Bölgenin İstikrarı), *AIM Prihstina*, 30/04/2002, <http://www.aimpress.org.mk/skriptil/tekst.asp?Tekst=429>, (07/03/2003).

²⁸² Pendarovski, loc. cit.

organize suçlar ve silah kaçakçılığı ile mücadele konusundaki kararlılıklarını yinelemişler.²⁸³

5.5.2. Organize Suçlar

Organize suçlar ve kriminal hareketler güvenliği, düzeni, hukuk devletini, serbest ticareti, iktisadi ve mali çalışmalarını tehlikeye atmaktadır. Bu tehlike özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da, sosyalist rejimin yıkılmasıyla, siyasi, iktisadi, sosyal ve hukuki alanlarda geçiş dönemi dediğimiz değişikliklerin meydana gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, bahsi geçen bölgedeki devletlere uluslararası hukuk ve güvenlik tedbirlerinin öğretilmesi ve bu yönde gelişmelerinin desteklenmesi gerekmektedir.²⁸⁴

Bölgede meydana gelen savaşlardan ve karışıklıklardan sonra, organize suç örgütleri serbestçe hareket etme şansı bularak, faaliyetlerini hızlandırmışlardır. Yani, sınırların geçirgenliğini de göz önüne alırsak, Balkanlarda organize suç örgütlerinin rahatça dolaşımının zor olmadığını söyleyebiliriz. Bu gruplar uyuşturucu, insan ve kadın ticareti, silah kaçakçılığı yapmakta; ayrıca, Makedonya şehirlerinde, stratejik yapılara, polis merkezlerine ve ordu binalarına terörist saldırılar düzenlemektedir.²⁸⁵

Makedonya Cumhuriyeti organize suçlar alanında yeni düzenlemelere giderek ve reformlar uygulayarak bu suçların önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, uluslararası alanda ve bölge ülkeleriyle de işbirliğine giderek global bir sorun olan organize suçların kökten temizlenmesi için büyük uğraşlar vermektedir.

Makedonya Cumhuriyeti ve Sırbistan ve Karadağ Cumhuriyeti'nin dışişleri bakanları yaptıkları görüşmede organize suçların Balkanların istikrarını en derinden etkilediğini belirterek, bölge sorunlarının etnik sorunlardan değil, organize suçlardan ve kriminal örgütlerden kaynaklandığını kabullenmişlerdir. Bu nedenle iki devletin organize

²⁸³ "Balkan Liderleri Sınır Güvenliği Konusunda Ortak Platform Oluşturuyor", Dnevnik, Utrinski Vesnik-23/05/2003; MIA, A1tv, Makfaks-22/05/2003,

http://www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/030523-WMI-002.htm, (04/06/2003).

²⁸⁴ Tıpe Stoyanovski, "Globalni Zakani" (Küresel Tehditler), Proce 2002, Bezbrednost na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet na Pretsedatelot, s.115.

²⁸⁵ Pendarovski, op. cit., s.23.

suçlara karşı birlikte mücadele edeceklerini ve diğer bölge ülkelerinin de buna destek vermelerini beklediklerini açıklamışlardır.²⁸⁶

5.5.3. Büyük Miktarda Silahın Bulunması

Son yıllarda Makedonya Cumhuriyeti'nde ve komşularında büyük miktarlarda silahın depolandığı bir gerçektir. Balkanlar bölgesi sahip olduğu silahlarla 'Barut Fıçısı' olma niteliğine ulaşmıştır.²⁸⁷

Makedonya vatandaşlarının elinde ne kadar silah bulunduğu konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte, tabancadan küçük boyutlu roketatarlara kadar yaklaşık 500.000 parça silahın bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu silahlar Makedonya'ya, 1997 Arnavutluk Krizi ve 2001 Makedonya Krizi sırasında Kosova'dan ve organize suç örgütleri tarafından getirilmiştir.²⁸⁸

Makedonya Cumhuriyeti'nde 2001 krizinin başlamasından sonra, insan hayatı çok değersiz bir hal almaya başladı. İnsanın en büyük değer olduğuna dair toplumsal ve evrensel prensipler yok sayılmaya başlandı. Makedonya'da bu değerlerin yeniden diriltilmesi için ülkede mevcut bulunan silahların toplanması veya gönüllü olarak teslim edilmesinin teşvik edilmesi gerekmektedir.²⁸⁹

Bu hususta ciddi çalışmalar yürüten Makedonya Hükümeti, yeni bir kanun tasarısı çıkararak silahların gönüllü teslim edilmesini teşvik etmektedir. 1 Kasım 2003'te başlayan kampanya 15 Aralık 2003'te sona ermiştir. Butün siyasi partilerin desteği ile başlatılan bu kampanya uluslararası kamuoyu tarafından da desteklenmiştir.²⁹⁰

²⁸⁶ "Makedoniya i Srbija i Crna Gora Smatrayu Da Organizovani Kriminal Pretstavlya Glavnu Pretnyu Za Bezbednost" (Makedonya ve Karadağ'a Göre Organize Suçlar Güvenliğin Temel Engelini Oluşturmaktadırlar), *Dnevnik*, 28/02/2003, AP, AFP, MIA, AITV, Makfaks, 27/02/2003, http://www.balkantimes.com/html_text_only2/serbianLatin/030228-IVAN-003.htm, (03/04/2003).

²⁸⁷ Pendarovski, op. cit., s.29.

²⁸⁸ Yordan Spaseski, "Orujyeto i Nasilstvata" (Silahlar ve Şiddet), Üsküp: Akademik, Teoriya i Praktika, Agenciya "Akademik", Mayıs 2003, ss.1-60, s. 4.

²⁸⁹ İbid, s.6.

²⁹⁰ Maryan Nikolovski, "Makedoniya Povtorno ke Znee Oruzye" (Makedonya Tekrar Silah Hasatı Yapacak), 22/05/2003, <http://www.aimpress.org.mk/skriptil/tekst.asp?Tekst=487>, (19/07/2003)

Makedonya'da, 15 Aralık 2003'te sona eren yasadışı silahların gönüllü teslim edilmesi kampanyası boyunca 7.571 uzun namlulu silah, 100 bin parça mühimmat, 165 kilo patlayıcı, 1.001 parça diğer silahlar ve 497 metre fûnye ve kablo toplanmıştır. Yetkililerin yanısıra yabancı temsilciler ve teknik yardım sağlayıp bunları gözeten Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) de girişimi başarılı olarak nitelendirmişlerdir.

Kampanya Operasyon Merkezi'nde görevli olarak çalışan Blagoja Markovski'ye göre: *Bu kampanya, Makedonya'nın silahsızlanma ihtiyacı ve AB'ye katılım konusunda bir vizyona sahip olduğunu gösterdi; bu kampanyayla ilgili yasanın geçirilmesinden kampanyanın son gününe kadar, planladığımız her şeyi olaysız bir şekilde hayata geçirmiş olmamız önemli.*

UNDP'nin Makedonya Daimi Temsilcisi Frode Muring'e göre ise : *Bu girişim vatandaşların küçük silah sorununun farkında olduğunu ortaya koydu; kampanya yalnızca olaysız geçip iyi sonuç vermekle kalmamış, toplama süreci ve vatandaşları bilinçlendirme faaliyetleri, bu sorunla başa çıkma sürecine uzun vadede sağlam bir zemin de hazırlamıştır.*²⁹¹

Bu kampanya Makedonya'nın güvenliği açısından ve kaybolmuş değerlerin yeniden canlandırılması doğrultusunda atılmış çok önemli bir adımdır. Silahsızlanma kampanyasının sona ermesiyle birlikte silahlarını gönüllü olarak teslim edenler af kanunundan yararlanmışlardır. 16 Aralık 2003'te yürürlüğe giren yeni düzenleme uyarınca, yasadışı silah bulunduranlar 10 yıl hapis cezasına çarptırılacaktır. Kampanyanın başarılı geçtiği konusunda herkesin hemfikir olmasına rağmen, Makedonya Cumhuriyeti'nin yasadışı silahlardan tamamen arındırıldığı da söylenemez. Fakat, bu gibi kampanyaların devam etmesi, hatta, sadece Makedonya'yla sınırlı olmayan, bölgesel çaplı geniş kampanyaların başlatılması doğal olarak çok daha ciddi sonuçlar verecektir.

²⁹¹ Mariya Lazarova, "Makedonya'daki Silah Toplama Kampanyası Önemli Sonuçlar Verdi", 13/01/2004, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcPoliComp.htm, (15/01/2004).

5.5.4. Makedonya Parlamentosu'nun Başlatığı Reformlar

15 Eylül 2002'de yapılan parlamento seçimlerinde iktidara gelen *Makedonya Sosyal Demokratlar Birliği (SDSM)* öncülüğündeki *Makedonya İçin Birlikte Koalisyonu* ve Arnavut ortağı *Demokratik Bütünleşme Birliği (DUI)* Çerçeve Anlaşması uyarınca bir dizi yasanın parlamentodan geçirilmesi için büyük çaba göstermişlerdir. Muhalefet partilerinin büyük tepki ve eleştirilerine rağmen, Kalkandelen Üniversitesi Yasası'nın ve Yerel Yönetimler ve Toprak Ayrımı (yeni belediyelerin kurulması ve belediye sınırlarının değiştirilmesi) yasalarının bir kısmı parlamentodan geçirilmiştir.

Parlamento 20 Ocak 2004'te yapılan oylamada, Kalkandelen'de Arnavutça eğitim verecek bir devlet üniversitesi kurulması konulu kanun tasarısını yasalaştırmıştır. Muhalefetteki Liberal parti ile VMRO-DPMNE partisi, oylamayı boykot etme kararı olarak tepkilerini dile getirmişlerdir.²⁹² Muhalefetin bu tutumu, yaklaşan yerel ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri nedeniyle milliyetçi kesimin desteğini almak için düşündüğü bir manevra olarak yorumlanabilir. Muhalefet partisi yandaşı olan Makedonya Cumhurbaşkanı Boris Traykovski, ülkede Arnavutça eğitim veren ikinci devlet üniversitesi olacak olan Kalkandelen Üniversitesi'nin kurulması hakkındaki yasayı 20 Şubat 2004'te imzalayarak, bazı siyasi partilerin tasarı aleyhinde sergiledikleri protestoları kınamış, ülkedeki her etnik grubun eğitim için eşit fırsatlara sahip olması gerektiğini söylemiştir.²⁹³

Kalkandelen Üniversitesi'nin kurulma sürecinin yasalaşmasının ardından Çerçeve Anlaşması'nın temel unsurlarından biri olan Toprak Ayrımı ve Yerel Yönetim Yasası'nın hükümet tarafından onaylanmasının ardından yasa parlamentoya intikal etmiş ve burada da beklendiği gibi yine muhalefetin tepkisiyle karşılaşmıştır. Yasaya göre, şu anda 123 olan belediye sayısı 80'e indirilecektir. Ayrıca, bir azınlık grubunun nüfusun % 20'sinden fazlasını oluşturduğu belediyelerde azınlık dillerinin kullanılmasına da izin verilecektir. Bu anlamda her birinde çoğunluğu etnik Arnavut topluluğun oluşturacağı yaklaşık 28

²⁹² "Makedon Meclisi, Arnavutça Eğitim Verecek Devlet Üniversitesi Kurulmasını Onayladı", 21/01/2004, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcPoliComp.htm, (22/01/2004).

²⁹³ "Makedonya Cumhurbaşkanı Kalkandelen Üniversitesi'ni Kuran Kararnameyi İmzaladı.", 21/02/2004, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcSociComp.htm, (22/02/2004).

adet çift dilli belediye öngörülmektedir. Aynı şekilde, bir belediyede Türkçe'nin resmi dil haline gelebilmesi için o belediyedeki etnik Türk toplam nüfusunun % 20 barajını geçmesi gerekmektedir. Aynı prosedür Sırp ve Romen topluluğu için de geçerli olacaktır.²⁹⁴

Uluslararası toplum temsilçileri 11 Aralık 2003'te düzenledikleri ortak basın toplantısında, hükümetin yetkinin yerel yönetimlere dağıtılması hakkındaki yasa paketini onaylamasını övmüşlerdir. AB sözcüsü, bu onayı Ohrid Barış Anlaşması'nın uygulanması ve Makedonya'nın AB'ye üye olma çabaları yolunda ileriye atılmış önemli bir adım olarak nitelendirmiştir.²⁹⁵

26 Şubat 2004'te Avrupa Birliği üyeliği için başvuru mektubunu sunması gereken Makedonya Hükümeti, Yerel Yönetim yasa tasarısının parlamentoda yasalaşması için büyük gayret sarfetmiş ve sonunda bunu başarmıştır. Fakat, 26 Şubat 2004'te Bosna - Hersek'in Finansmanı konulu konferansa katılmak üzere giden Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski'nin, uçağının düşmesi sonucu hayatını kaybetmesi, hem Yerel Yönetim Yasası'nın askıya alınmasına, hem de AB üyeliği başvurusunun ertelenmesine neden olmuştur.

22 Mart 2004'te Başbakan Branko Crvenkovski Avrupa Birliği üyeliği için başvuru mektubunu Avrupa Birliği dönem başkanlığını yürüten İrlanda Cumhuriyeti'nin Başbakanı Bertie Ahern'e başkent Dublin'de sunmuştur. Ayrıca, Makedonya ile AB arasındaki İstikrar ve Ortaklık Antlaşması (SAA), imzalandıktan üç yıl sonra nihayet 1 Nisan 2004'te yürürlüğe girmiştir. AB Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Javier Solana, *Bu adımla birlikte Brüksel ile Üsküp arasındaki mesafenin azaldığını* söylemiştir. Sözü edilen antlaşma, bu türde yürürlüğe giren ilk antlaşmadır.²⁹⁶

²⁹⁴ Marija Lazarova, "Makedonya'daki Toprak Ayrımı Yeni Belediyeler Yaratacak", 18/12/2003, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/031218-MARIJA-001.htm, (20/12/2003).

²⁹⁵ "Uluslararası Toplum, Makedonya'nın Yerel Yönetim Yasalarını Onaylamasını Övdü", 11/12/2003, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcDiplComp.htm, (13/12/2003).

²⁹⁶ "Makedonya'nın AB ile İstikrar ve Ortaklık Antlaşması Yürürlüğe Girdi", 02/04/2004, www.balkantimes.com/html2/turkish/news.htm, (04/04/2004).

5.5.5. Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski'nin Uçak Kazasında Hayatını Kaybetmesi

Makedonya Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski, uçağının 26 Şubat 2004'te güney Bosna-Hersek'teki bir dağa çakılması sonucu hayatını kaybetti. Uçakta Makedonya Devlet Başkanı, çok sayıda danışmanı ve iki pilot da dahil olmak üzere dokuz kişi bulunmaktaydı. Kaza, Trajkovski ve beraberindeki heyetin Bosna-Hersek'in Finansmanı konulu konferansa katılacakları Mostar'a yaklaşık 40 km mesafede gerçekleşti.

Mesleği avukatlık olan 47 yaşındaki Trajkovski Kasım 1999'da cumhurbaşkanı seçilmişti. İhlımlı bir siyaset adamı olan Trajkovski, tarafsız tavrı ve 2001 yılında olası bir iç savaşın önlenmesindeki rolü nedeniyle saygın bir kişilik olarak kabul edilmekteydi. Yetkileri büyük ölçüde sembolik nitelik taşıyan cumhurbaşkanı, hükümet güçleriyle etnik Arnavutlar arasındaki yedi ay süren çatışmalara son veren Ohrid Çerçeve Anlaşması'na öncülük ve başkanlık etmiş, büyük bir felaketin önlenmesinde başrol oynamıştır.²⁹⁷

Uçak kazasının nedenini araştıran Bosnalı, Amerikalı ve Makedon uzmanlardan oluşan bir ekip, 3 Mart 2004'te uçağın kara kutularını, incelenmek üzere Almanya'daki bir kuruma göndermiştir. Bu hususta konuşan NATO'nun Makedonya Sözcüsü Craig Ratcliff, *erken sonuçlara varılmaması veya günah keçisi aranmaması* yolunda uyarılarda bulunmuştur.²⁹⁸

Kazayla ilgili ilk soruşturmada, Bosna-Hersekli yerel yetkililerle Bosna-Hersek'in hava trafiğini kontrol eden Bosna-Hersek İstikrar Güçleri (SFOR) arasında olası bir koordinasyon eksikliği dikkati çekmiştir. Kaza mahallini ziyaret eden Başbakan Crvenkovski, üst düzey SFOR yetkililerinin *ilk arama kurtarma operasyonu sırasında halkla ilişkilerde hataların yapıldığını ve bilgilerde çelişkilerin yaşandığını* doğruladığını söylemiştir. Ancak SFOR sözcüsü Dave Sullivan yaptığı açıklamada, SFOR'un iletişimde bazı hatalar olduğunu kabul ettiğini kesin bir dille reddetmiştir. Sullivan, *Bu iddia tamamen asılsızdır. İletişimden sorumlu esas kurum SFOR değil, Federal İçişleri*

²⁹⁷ "Makedonya Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski Uçak Kazasında Öldü", 26/02/04, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/040226-SVETLA-001.htm, (27/02/04).

²⁹⁸ "Trajkovski'nin Tabutu Vatana Döndü", 03/03/2004, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcPoliComp.htm, (05/03/2004).

Bakanlığı'dır, açıklamasını yapmıştır. Sözcü, olay sonrasında helikopterlere ve barış güçlerine destek veren tek örgütün SFOR olduğunu da sözlerine eklemiştir. Bosna-Hersek Sivil Havacılık Dairesi Genel Müdürlüğü (BH-DCA) ve SFOR'dan yapılan açıklamalara göre, kaza mahalli kurtarma ekipleri tarafından Rotimlje kasabası yakınları olarak tespit edilmiştir. Kötü hava şartları, arazi yapısı ve arama kurtarma ekipleri arasındaki koordinasyon bozukluğu nedeniyle bölgeye kazadan ancak 24 saat sonra ulaşılabilmiştir. Bu durum çeşitli iddiaların öne sürülmesine neden olmuştur.²⁹⁹

29 Mart 2004 tarihinde Bosna – Hersekli uzmanlar tarafından, 26 Şubat 2004'te Mostar yakınlarında meydana gelen ve Makedonya Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski ve beraberindeki dokuz kişinin ölümüyle sonuçlanan uçak kazasının soruşturması tamamlanmıştır. Kaza için kurulan özel BH komisyonunun başkanı Salko Begiç, müfettişlerin terör saldırısından mekanik sorun ve insan hatasına kadar her türlü olasılığı incelediğini söylemiştir. Salko Begiç'e göre, Almanya'nın Münih şehrinde RUAG enstitüsünde yapılan incelemede kara kutuların uçak havalanmadan önce arızalı olduğunu ve kara kutulardaki son üç uçuş kayıtlarının birbirine karıştığını açıklamıştır.³⁰⁰

5 Mart 2004'te Cumhurbaşkanı Boris Trajkovski için resmi cenaze töreni düzenlenmiş ve cumhurbaşkanı son yolculuğuna uğurlanmıştır. Törene büyük sayıda devlet adamının katılması Trajkovski'nin ne kadar sayılan bir kişi olduğunu kanıtlamaktadır. Makedonya için bir barış unsuru olan Trajkovski'nin kaybı gelişmekte olan ülke açısından çok büyük bir kayıptır. Trajkovski'den sonra gelecek cumhurbaşkanının onun yolunda ilerlemesi ve Trajkovski'nin yarıda bıraktığı işleri tamamlaması Makedonya Cumhuriyeti'nin geleceği için çok önemlidir.

Trajkovski'nin vefatının ardından yeni cumhurbaşkanı seçimleri anayasaya göre, cumhurbaşkanlığı makamının boşalmasından itibaren 40 gün içinde yapılmalıdır. Yapılan kanuni değişikliklerin ardından Makedonya'da 14 Nisan 2004'te erken cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması kararlaştırılmıştır. Seçimlere, iktidardaki SDSM partisinden Başbakan Branko Crvenkovski, ana muhalefet partisi VMRO-DPMNE'den Saško Kedev,

²⁹⁹ Antonio Prlenda ve Mariya Lazarova, "Trajkovski'ye Onurlu Cenaze Töreni, Kızıyla İlgili Soruşturma Sürüyor", 01/03/2004,

www.setimes.com/default3.asp?lang=turkish&page=process_print&article_id=23281, (03/03/2004).

³⁰⁰ "Trajkovski'nin Uçak Kazasının Soruşturması Tamamlandı", 04/03/2004;

www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/040329-WMI-001.htm, (05/03/2004).

Demokratik Bütünleşme Birliği'nden Gezim Ostreni ve Arnavut Demokrat Partisi'nden Zudi Xselili adaylıklarını açıklayarak seçimin ilk turuna katılmışlardır.

Yüksek Seçim Komisyonu tarafından 15 Nisan 2004 tarihinde yapılan açıklamada, Makedonya Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ilk tur galibinin SDSM'nın lideri Başbakan Branko Crvenkovski olduğu açıklanmıştır. Anayasa'ya göre, seçime katılan adaylardan birinin ilk turda cumhurbaşkanı seçilmesi için oyların %50 + 1'ini yani mutlak çoğunluğunu alması gerekiyor. Oyların yüzde 42,86'sını alan Crvenkovski'nin oyları seçilmeye yetmemiştir. Birinci turda en yüksek oyu alan iki aday, yani Crvenkovski ile oyların 34,53'ünü alan ana muhalefet partisi VMRO-DPMNE adayı Saško Kedev arasında 28 Nisan 2004 tarihinde ikinci tur seçimleri yapılmıştır.³⁰¹

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci tur oylamasında iktidardaki Makedonya Sosyal Demokrat Birliği (SDSM) genel başkanı Branko Crvenkovski oyların yüzde 62,66'sını kazanarak Makedonya Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Rakibi VMRO-DPMNE'den Saško Kedev ise oyların ancak yüzde 37,34'ünü toplayabilmiştir. Yüksek Seçim Komisyonu tarafından açıklanan resmi sonuçlara göre seçmenlerin yüzde 53,33'ü sandık başına giderek seçim sonuçlarının geçerli olabilmesi için gereken % 50'lik seçime katılım barajının aşılmasını sağlamıştır. 41 yaşındaki Crvenkovski Makedonya'nın 13 yıl önce bağımsızlığını ilan etmesinden bu yana ülkenin üçüncü cumhurbaşkanı olmuştur.³⁰²

³⁰¹ Mariya Lazarova, "Makedonya'da Crvenkovski ile Kedev İkinci Turu Kaldı", 15/04/2004, <http://www.balkantimes.com/html2/turkish/040415-MARIJA-001.htm>, (17/04/2004).

³⁰² Mariya Lazarova, "Crvenkovski Makedonya Cumhurbaşkanı Seçildi", 29/04/2004, <http://www.balkantimes.com/html2/turkish/040429-MARIJA-001.htm>, (30/04/2004).

SONUÇ

'Makedonya Cumhuriyeti'nin Bağımsızlığından Günümüze Güvenlik Politikası' isimli bu çalışmada realist bir bakış açısıyla güvenlik fenomeni açıklanmaya çalışılmıştır. Makedonya Cumhuriyeti bağımsızlığından itibaren birçok güvenlik sorunuyla karşılaşmış, bazılarının çözümünde modern bir Avrupa devleti olarak hareket ederek diyalog ve barışçıl yollara başvurmuş, bazen de, özellikle 1998 yılındaki iktidar değişikliğinden sonra, sorunların çözümünde daha çatışmacı politikaları tercih ederek, şiddet ve savaş gibi kaba kuvvete dayanan çözüm yollarını kullanmıştır.

Güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasının birçok nedeni vardır:

- Sosyalizmin ve Yugoslavya'nın dağılması sonucu birçok bağımsız devletin ortaya çıkması sonucu yaşanan kaos;
- Sosyalizmin yıkılmasıyla kabul edilen yeni değerler sisteminin sonucu olarak Makedonya'nın bir geçiş döneminden geçmesi;
- Geçiş dönemi nedeniyle ekonomide yaşanan sıkıntılar ve işsizlik oranının artması;
- Makedonya devletinin kurulmasıyla siyasette ideolojik partilerinin yerine 'Etnik' partilerin kurulması sonucu vatandaşların etnik unsurlara göre bölünmesi;
- Komşu devletlerin Makedonya'ya yönelik 'talepleri' nedeniyle geleceğe yönelik korkuların ve güvensizliğin hakim olması;
- Makedonya'nın stratejik önemi dolayısıyla, birçok dış gücün bu bölgeyi kontrol etmek istemesi sonucu yaşanan rekabet ve bu rekabetin getirdiği belirsizlik;
- Multietnik bir yapıya sahip Makedonya'nın azınlık haklarına yeterli önemi vermemesi nedeniyle, özellikle Arnavut azınlığın bu hakları elde etmeye yönelik demokratik yolları denemesine rağmen bir sonuca ulaşamamaları sonucu antidemokratik yolları seçmesi;

- Bölgede yaşanan istikrarsızlıkların (Kosova Savaşı gibi) Makedonya'yı doğrudan etkilemesi;
- Sınırların yeterince korunamaması nedeniyle organize suçların önüne geçilememesi;
- Milliyetçi partilerin iktidara gelmesiyle halkın, özellikle gençlerin milliyetçilik duygularının artması ve vatandaşlar arası kin ve nefretin hakim olmaya başlaması;
- Geçiş döneminde yaşanan sıkıntılar sonucu sosyopatolojik belirtilerin (alkolizm, uyuşturucu bağımlılığı, fuhuş, intiharlar...) ortaya çıkması;

Yukarıda saydığımız tüm bu sıkıntıların aşılması, Makedonya Cumhuriyeti'nin hedef olarak seçtiği Avrupa ve Atlantik kurumlarına üyelik yolunda gerekli reformları yaparak, en kısa zamanda bu kurumlara üye olmasından geçmektedir.

Makedonya Cumhuriyeti'nin egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunması, Makedonya'nın devlet olarak var olmaya devam etmesinin temel koşuludur. Bu ise sadece Makedonya'nın değil, bütün bölge istikrarının korunması anlamına gelmektedir. Bu yüzden, komşu devletlerin de desteğiyle Makedonya'nın Avrupa Birliği ve NATO yolunda ilerlemesi ve güvenliğinin artırılması yolunda açık ve net bir tutum sergilenmelidir.

Makedonya Cumhuriyeti, alan ve nüfus olarak küçük olmasına rağmen, büyük bir kültürel ve tarihsel mirasa sahip, pozitif, ilerlemeci ve barışçı davranışıyla ön plana çıkan bir devlettir. Avrupa Birliği, Makedonya'ya destek vererek bu yapının korunmasını ve bölgeye örnek olmasını sağlayabilir.

Kolektif güvenlik sistemleri Makedonya'nın istikrarının korunması konusunda; Avrupa Birliği ise ekonomik kalkınma konusunda yardımcı olarak Makedonya'nın kalkınmasını kolaylaştırarak, bu kurumlara üye olmasını ve problemlerini çözmesini kolaylaştırabilirler.

Makedonya'da yaşanan 2001 krizi Makedonya'nın toprak bütünlüğünü ve üniter yapısını tehlikeye atmış, fakat uluslararası camianın da desteğiyle imzalanan 'Çerçeve Anlaşması' bu tehlikenin atlatılması ve ülke bütünlüğünün korunmasını sağlamıştır. 2002 yılında yapılan seçimlerde milliyetçi partilerin iktidardan düşmesi ve iktidara *Makedonya*

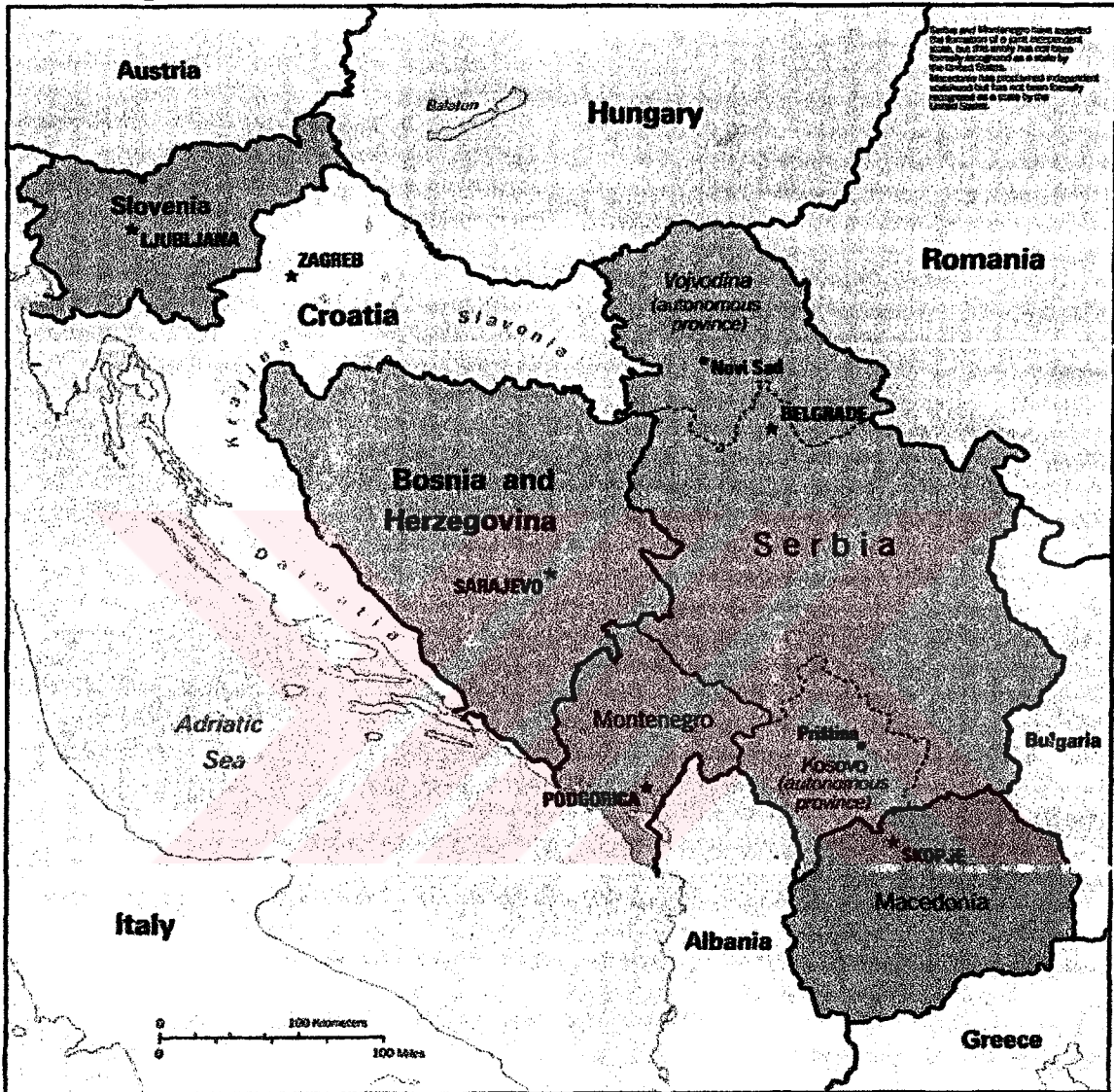
İçin Birlikte Koalisyonu'nun gelmesi barış yönünde atılan önemli bir adımdır. Uluslararası desteğe sahip yeni hükümet multi-etnik bir karaktere sahip olduğu için geniş kitlelerin desteğini almayı başarmıştır.

Makedonya'da olası bir krizin yaşanması ve ülkenin üniter yapısının bozulması veya federal bir yapıya geçiş, Makedonya'nın parçalanması ve Balkanlar'ın yeniden istikrarsızlaşması anlamına gelir. Bu yüzden, Makedonya'nın bir an önce 'Çerçeve Anlaşması'nda belirtilen unsurların yasalaşmasını sağlaması ve uygulaması gerekmektedir. Aksi halde 2001 krizinin benzeri bir durumun yaşanması söz konusu olabilir ki, bu Makedonya'nın yok olması anlamına gelebilir.

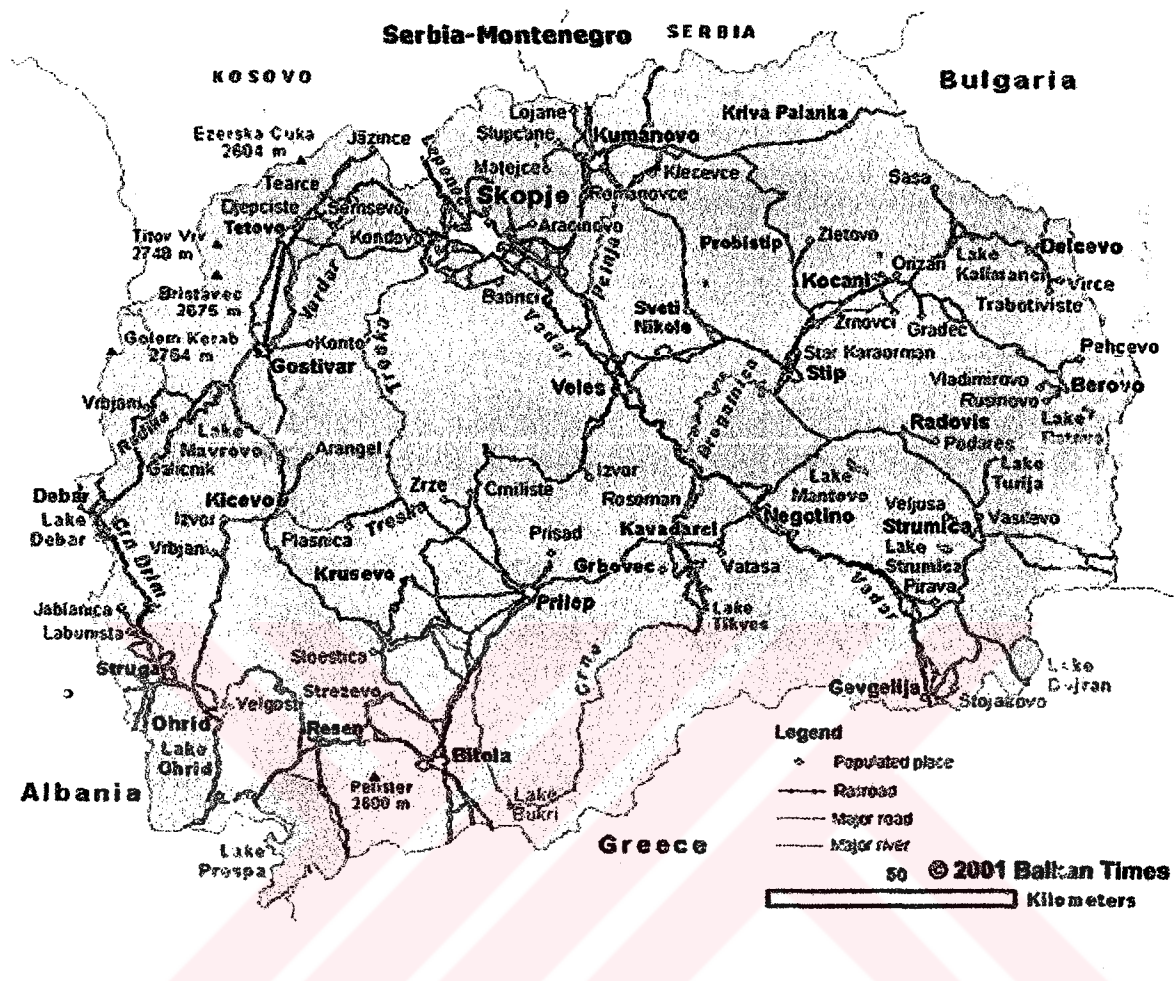

EK - I : Eski Yugoslavya Haritasi

Former Yugoslavia

EK – II : Makedonya Cumhuriyeti Haritası

KAYNAKÇA

- Alkan, Necmettin. **Dağılan Yugoslavya Mozağinde Bosna**, İstanbul: Beyan Yayınları, 1995.
- Alp, İlker. “Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti”, **Stratejik Analiz**, Cilt: 2, Sayı: 17, Eylül 2001, ss.79-88.
- Andonovski, Zoran. “Makedonya Nezavisna I Suverena” (Bağımsız ve Egemen Makedonya), **Makedoniya**, Sayı: 462, Temmuz 1991.
- Arı, Tayyar. **Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya, İşbirliği**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2002.
- Atanasovski, Todor. “Armada Za Balkanska Lunya” (Balkan Dalgalanmaları İçin Emir), **Puls**, Sayı: 205, Yıl: Aralık 1994.
- Atanasovski, Todor. “Odbrana Na Republika Makedoniya i Neyziniot Razvoy” (Makedonya Cumhuriyeti’nin Savunması ve Kalkınması) **Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya**-Pande Lazarevski, Slavko Milosavleski, Todor Atanasovski, Ivan Katarciev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev-Üsküp: Institut za Sociološki i Političko-Pravni İstrajuvanya, 2001.
- Atanasovski, Todor. **Pulsot Na Voynata, Zagubeniot Mir, Voeni Analizi, Studiği i Komentari** (Savaşın Nabızı, Kaybolan Barış, Savaş Analizleri, Öğretileri ve Açıklamaları), Üsküp: NİP Nova Makedoniya, Puls, 1996.
- Atanasovski, Todor. “Voenite odnosi megu SAD i Makedoniya, Zaštıtata ne znaçi odbrana” (ABD-Makedonya Askeri İlişkileri, Korumak Savunmak Anlamına Gelmiyor), **Puls**, Sayı: 212, Yıl: 10 Şubat 1995.
- Axt, Heinz, Jürgen. “Doğu-Batı İhtilafının Sona Ermesiyle Balkanlarda Soyutlanan Yunanistan’ın Dış Politika ve Güvenlik Politikasına İlişkin Durumu” (çev. İbrahim S. Canbolat), **Dış Politika Dergisi**, 1995, ss.144-159.
- “Avrupa Birliğin’de 2003’ün En Gözde Konusu Acil Müdahale Gücü, Makedonya, İlk Tecrübe”, **Güncel Haber**, Şubat-Mart 2003, <http://www.deltur.cec.eu.int>, (27/04/2003)
- “Balkan Liderleri Sınır Güvenliği Konusunda Ortak Platform Oluşturuyor”, **Dnevnik, Utrinski Vesnik**-23/05/2003; MİA, A1tv, Makfaks-22/05/2003, http://www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/030523-WMI-002.htm, (04/06/2003)
- Beaumont, Peter – Wood, Nick. “Balkanlarda Nefretin Artmasıyla Hassas Barış Ortamı Bozuluyor”, **Stratejik Analiz**, Cilt: 1, Sayı: 12, Nisan 2001, ss.107-110.
- Canbolat , İbrahim S. **Yeni Dünya ve Türkiye (Aşkın Olma Zamanı)**, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2000.
- “Concordiya Ya Prezema Misiyata Vo Makedoniya Od NATO” (Concordiya Makedonya Misyonunu NATO’dan Devralıyor), 02/04/2003, <http://mk.oneworld.net/article/view/53494/1/3446>, (28/04/2003)
- “Çlenstvo Vo OH Triumf Na Pravdata” (BM’ye Üyelik, Hakkın Zaferi), **Makedoniya**, Sayı: 480, Yıl: Nisan 1993, ss.9-10.
- Çulev, Dimitar. “Çisti İ Ednakvo Dobri Odnosi So Sosedite” (Komşularla Temiz ve Eşit Ağırlıklı İlişkiler), **Makedoniya**, Sayı: 515, Yıl: Mart 1996, ss.10-11.

- Çulev, Dimitar. "Makedonya Vo OH, Tapiya Za Drjavnosta" (Makedonya'nın BM'ye Üyeliği, Devlet İçin Tapu Anlamına Geliyor), **Odbrana**, Sayı: 5, Yıl: Mayıs-Haziran 1993, ss.1-50.
- Çunihin, N. "Mirot Ne Samo Što e Potreben, Tuku Toy e i Mojen" (Barış Sadece Gerekli Değil, Aynı Zamanda Gerçekleşebilir Bir Şey), İntervyu so Pretsedatelot na Republika Makedoniya Gospodin Kiro Gligorov, **Odbrana**, Sayı: 1, yıl: Temmuz-Austos 1992, ss.1-50.
- Davutoğlu, Ahmet. **Stratejik Derinlik**, İstanbul : Küre Yayınları, 2001.
- Demirtaş-Coşkun, Birgül, Türkoğlu, Emir. "Makedonya'da Tehlike Çanları: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru Mu?", **Stratejik Analiz**, Cilt:2, Sayı:13, Mayıs 2001, ss.5-19.
- Deniz, Fatih. "Politik Realizm ve Uluslararası İlişkiler", 04/10/2003, <http://www.ittu.edu.tr/nesir/bpress/Archive/2003/ekim/04.htm> (04/04/2004)
- Draškoviç, D. **Osnovi na Metodologijata na İstrajuvanje na Bezbednosnite Pojavi** (Güvenlik Belirtilerini Araştırma Metodolojisinin Temelleri), Üsküp: Univerzitet "Kiril i Metodij", 1984.
- Duggan, P. Stephen. "European Diplomacy and the Balkan Problem", **Political Science Quarterly**, Vol. 28, No. 1. (Mar., 1913), pp. 95-122.
- Eli, Stannes. "Critical Security Studies and the United Nations Preventive Deployment in Macedonia", **International Peacekeeping**, Spring 2004, Vol. 11 Issue 1, pp.161-182.
- Fiher, Dietrich (ad), **Nonmilitary Aspects of Security: A Systems Approach**, UNDIR, 1993.
- Fletcher, Philipa. "Ethnic Albanian Gunmen In Macedonia Turn Political", **Reuters**, 12 Mart 2001.
- Gaber, Viktor. **Za Makedonskata Diplomatiya** (Makedonya Diplomasisi Hakkında), Üsküp: Magor, 2002.
- Gligorov, Kiro **Makedoniya E Se Što İmame** (Makedonya Bizim Herseyimizdir), Üsküp: İzdavacki Centar TRİ, 2001.
- Gocevski, Trayan. "Evropski Krstopati, Perspektivite na KEBS" (Avrupa Kavşakları, AGİT'in Perspektifleri), **Odbrana**, Sayı: 4, Yıl: Mart-Nisan 1993, ss. 1-50.
- Gocevski, Trayan. **Odbrana na Makedoniya, Sistemot na Odbrana na R.M.** (Makedonya'nın Savunması, Makedonya Cumhuriyeti'nin Savunma Sistemleri), Üsküp: **Studentski Zbor**, 1992.
- Gürkan, İhsan. **Jeopolitik ve Stratejik Yönleriyle Balkanlar ve Türkiye**, İstanbul : Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı Yayınları, 1997.
- Halili, Muhamed. "Prioriteti Vo Nadvoreshnata Politika Na Republika Makedoniya" (Makedonya Cumhuriyeti'nin Dış Politikadaki Öncelikleri), **Proces 2002**, Bezbednost Na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet Na Pretsedatelot, 2002.
- Haris, N. Dwight. "The Macedonian Question and the Balkan War" **The American Political Science Review**, Vol. 7, No. 2. (May, 1913), pp. 197-216.
- Hislope, Robert. "Crime and Honor in a Weak State Paramilitary Forces and Violence in Macedonia", **Problems of Post-Communism**, May/Jun 2004, Vol. 51 Issue 3, pp 18-27.

- İlhan, Suat. **Balkanlar'ın Gelişen Jeopolitiği**, Ankara : Türk Kültürü, Şubat 1999.
- Janev, Igor. "Legal Aspects of the Use of a Provisional Name for Macedonia in the United Nations System", **The American Journal of International Law**, Vol. 93, No. 1. (Jan.,1999), pp. 155-160.
- Katarciev, İvan. "İstoriskoto İskustvo na Makedonskiot Narod-Znaçeen Faktor vo Gradenyeto Strategiya za Odnosite so Sosedite" (Makedon Milleti'nin Tarihi Tecrübeleri-Komşularla İlişkileri Geliştirme Stratejisinde önemli Bir Faktördür), **Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya**-Pande Lazarevski, Slavko Milosavleski, Todor Atanasovski, İvan Katarciev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev-Üsküp: İstitut za Sociološki i Političko-Pravni İstrajuvanya, 2001.
- Kiselinovski, Stoyan. **Egeyskiot Del Na Makedoniya 1913-1989** (1913-1989 Arası Makedonya'nın Ege Bölgesi), Üsküp: 1990, ss.19-21, 118-120; **İNAF**, Uluslararası İlişkiler Ajansı, 29 Haziran 1991.
- Kosteski, Nikola. "Voeni Soyuzi, So Nato Do Celta" (Savaş İttifakları, NATO'yla Sonuca Doğru), **Odbrana**, Sayı: 6, Yıl: Temmuz-Ağustos 1993, ss.1-50.
- Krstevski, Emil. "Mal Çekor Za OH Golem Za Makedoniya" (BM İçin Küçük, Makedonya İçin Büyük Adım), **Puls**, Sayı: 116, Yıl: Nisan 1993.
- Krstevski, Emil - Ruzin, Nano. "Balkanski Retrovizor" (Balkan Aynası), Üsküp: **Puls**, Yıl: 5 Nisan 1996.
- Lazarova, Mariya. "Crvenkovski Makedonya Cumhurbaşkanı Seçildi", 29/04/2004, www.balkantimes.com/html2/turkish/040429-MARIJA-001.htm, (30/04/2004).
- Lazarova, Mariya. "Makedon Ordusunda Reform: NATO'ya Doğru Bir Adım Daha", 11/03/2004, www.setimes.com/html2/turkish/040123-MARIJA-001.htm (13/03/2004)
- Lazarova, Mariya. "Proksima Polis Gücü, Makedonya'da Görevi Devraldı", 19/12/2003, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcPeaceComp.htm (21/12/2003)
- Lazarova, Mariya. "Makedonya'daki Silah Toplama Kampanyası Önemli Sonuçlar Verdi", 13/01/2004, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcPoliComp.htm (15/01/2004)
- Lazarova, Mariya. "Makedonya'daki Toprak Ayrımı Yeni Belediyeler Yaratacak", 18/12/2003, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/031218-MARIJA-001.htm (20/12/2003)
- Lazarova, Mariya. "Makedon Nüfus Sayımından Etnik Arnavut Sayısında Artış Çıktı", 15/12/2003, www.balkan-info.com/html2/turkish/031215-MARIJA-001.htm, (12/03/2003).
- Lazarova, Mariya. "Makedonya'da Crvenkovski ile Kedev İkinci Tura Kaldı", 15/04/2004, www.balkantimes.com/html2/turkish/040415-MARIJA-001.htm, (17/04/2004).

- Luma, İilir. “Ramkovniot Dogovor, Albanskoto Praşanye Vo Republika Makedoniya İ Neyzinata Stabilnost” (Çerçeve Anlaşması, Makedonya Cumhuriyeti’nde Arnavut Sorunu ve İstikrarı), *Proces 2002*, Bezbednosta Na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet Na Pretsedatelot.
- MacPherson, Robert. “AFP Examines FYROM Army’s Capabilites, Limitations”, AFP, 21 Mart 2001, FBİS-WEU-2001-0321.
- “Makedonya’dan İç Savaş Haberleri”, BİA Haber Merkezi, 15/03/2001, <http://www.bianet.org/2001/03/17/haber31.htm>, (22/05/2003)
- “Makedoniya İ Sırbıya i Crna Gora Smatrayu Da Organizovani Kriminal Pretstavlya Glavnu Pretnyu Za Bezbednost” (Makedonya ve Karadağ’a Göre Organize Suçlar Güvenliğin Temel Engelini Oluşturmaktadırlar), *Dnevnik*, 28/02/2003, AP, AFP, MİA, A1TV, Makfaks, 27/02/03, http://www.balkantimes.com/html_text_only2/serbianLatin/030228-IVAN-003.htm, (03/04/2003)
- “Makedonya’da AB’nin Barış Gücü Operasyonuna Yetki Verildi”, EU observer.com - 17/03/2003; BBC, AP, CNN, Makfax - 14/03/2003; Yunan AB Başkanlığı, NATO, AB, *Soytheast European Times*, http://www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/030317-SVETLA-002.htm, (15/05/2003)
- “Makedonya’nın AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması Yürürlüğe Girdi”, 02/04/2004, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/news.htm (04/04/2004)
- “Makedonya Cumhurbaşkanı Boris Traykovski Uçak Kazasında Öldü”, 26/02/04, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/040226-SVETLA001.htm (27/02/2004)
- “Makedonya Cumhurbaşkanı Kalkandelen Üniversitesi’ni Kuran Kararnameyi İmzaladı.”, 21/02/2004, www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcSociComp.htm (22/02/2004)
- Metin, Burhan. “Makedonya: Güncel Sıyasi Gelişmeler”, 05/02/2001, <http://derinanadolu.tripod.com/01-01-17-makedonya-guncel.htm>, (17/06/2003)
- Metin, Burhan, “Şar Dağlarında Gerillanın Siyasetle Dansı: Makedonya ve Balkan Polisiği”, 30/04/2001, <http://derinanadolu.tripod.com/01-04-02-sar-daglarinda.htm>, (17/06/2003)
- Mihaylovski, Goran. “Presedanite Opasni Za Evropa” (Çifte Standartlar Avrupa İçin Tehlike Arzetmektedir), *Odbrana*, Sayı:8, Yıl:Kasım-Aralık 1993, ss.1-50.
- Milosavlevski, Slavko. “Albanskoto Praşanye vo Republika Makedoniya” (Makedonya’da Arnavut Sorunu), *Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya-Pande Lazarevli, Slavko Milosavleski, Todor Atanasovski, İvan Katarciev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev*-Üsküp: İnititut za Sociološki i Političko-Fravni İstrajuvanya, 2001.

- Milosavlevski, Slavko. "Nadvoreşna Politika İ Megunarodnite Odnosi Kako Predmet Na Strateşkite İstrajuvanya" (Stratejik Araştırmalarının Konusu Olarak Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler), **Avtori na Nacionalnata Bezbednost na Republika Makedoniya**-Pande Lazarevski, Slavko Milosavleski, Todor Atanasovski, İvan Katarciev, Slaveyko Sasaykovski, Yovan Donev-Üsküp: İnstitut za Socioloşki i Politişko-Pravni İstrajuvanya, 2001.
- Mirçeski, Spase. **Almanah na Republika Makedoniya, Hronologiya 1990-1997** (1990-1997 Yılları Arası Makedonya Olay Dizini), Üsküp: NİP Nova Makedoniya, 1998.
- "Miren İ Stabilen Razvoy" (Barışçıl ve İstikrarlı Gelişme), Novogodişna İzyava Na Pretsedatelot Kiro Gligorov, **Makedoniya**, Sayı:489, Yıl: Ocak 1994, ss.8-9.
- Muhiç, Ferid. "Bezbednosta na Republika Makedoniya-Nekoi Sogledbi"(Makedonya'nın Güvenliğı-Bazı Bakış Açıları), **Proces 2002**, Bezbednosta Na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet Na Pretsedatelot.
- Nacev, Zoran, Naçevski, Radko. **Vojna, Mir, Bezbednost** (Savaş, Barış ve Güvenlik), Kumanovo: Makedonska Riznica, 2000.
- "Nato Ülkelerinden Arnavutluk, Hırvatistan ve Makedonya'ya Reformları Sürdürmeye Teşvik", 28/06/2004, www.setimes.com/html2/turkish/040629-WMI-007.htm - 23k, (30/06/2004)
- Nesovski, Valentin. "Avrupa Güçlerinin Makedonya İle Tanışması", **Southeast EuropeanTimes**, Üsküp, 03/02/2003.
<http://www.balkantimes.com/html2/turkish/030123-VALENTIN-001.htm>, (11/05/2003)
- Nikolovski, Maryan."Makedoniya Povtorno ke Znee Oruzye" (Makedonya Tekrar Silah Hasatı Yapacak), 22/05/2003,
<http://www.aimpress.org.mk/skriptil/tekst.asp?Tekst=487>, (19/07/2003)
- Nova Makedoniya, Üsküp: 10 Nisan 1996.
- "Obrakanye Na Pretsedatelot Kiro Gligorov Pred Pratenicite Na Sobraniето Na Makedoniya "Makedoniya Ostanuva Dosledna Na Demokratiyata" (Makedonya Demokrasiye Sadık Kalmaya Devam Edecek), Üsküp: Nova Makedoniya, Sayı: 17181, Yıl: 1994.
- "Odluka Za Stapuvanye Na Republika Makedoniya Vo Çlenstvo Na NATO" (Makedonya Cumhuriyeti'nin NATO'ya Katılma Kararı), 23/12/1993,
"http://www.president.gov.mk/nato/mak/vest.asp?id=28, (21/03/2003)
- Oran, Baskın (editör). **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, Cilt: II, 1980-2001, İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.
- Oroshi, Violeta."Granicite Na Kosovo İ Stabilnosta Na Regionot" (Kosova'nın Sınırları ve Bölgenin İstikrarı), AİM Prihstina, 30/04/2002,
<http://www.aimpress.org.mk/skriptil/tekst.asp?Tekst=429>, (07/05/2003)
- Öznel, Erdoğan. **Makedonya Yunan Değildir**, İstanbul: Yeni Batı Trakya Dergisi Yayınları, 1993.
- Panta, Cambazovski. "İntervyu So Arben Caferi, Pretsedatel Na Radikalnata Frakciya Na PDP" (Arben Caferi İle Söyleşi-PDP'nin Radikal Kanadının Temsilcisi), **Nova Makedoniya**, Üsküp: 26 Mart 1994.

- Pendarovski, Stevo. "Prilozi Kon Sistemot Na Nacionalna Bezbednost" (Ulusal Güvenlik Sistemine Bir Bakış), **Proces 2002**, Bezbednosta Na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet Na Pretsedatelot.
- Petrov, Z., Yovanovska, S. "Makedoniya Vo NATO, İzyava Na Ministerot Za Odbrana Vlado Popovski" (Makedonya'nın NATO'ya Üyeliği- Savunma Bakanı Vlado Popovski'nin Açıklaması), **Makedoniya**, Sayı: 481, Yıl: Mayıs 1993.
- Pettifer, James. "The New Macedonian Question", **International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)**, Vol.68, No. 3. (Jul., 1992), pp. 475-485.
- Peyov, Naum. **Zagovor Protiv Makedoniya, Avtorski Prilozi i İzbor na Statii so Komentar** (Makedonya'ya Karşı Düzenlenen Komplot), Üsküp: **Makedonsko Radio**, 1993.
- Popova, Gorica. "Republika Makedoniya i Priznavanyeto, Edinburg-Şto Beşe i Şto Segä?" (Makedonya Cumhuriyeti ve Tanınması, Edinburg-Ne İdi Ne Oldu), **Odbrana**, Sayı: 3, Yıl: Ocak-Şubat 1993, ss.1-50.
- Pop-Gorçev, Boris. "UNPROFOR Vo Makedoniya, Do Mir Bez Oryjje" (UNPROFOR Güçleri Makedonya'da, Silahsız Barışa Doğru), **Odbrana**, Sayı: 4, Yıl: Mart-Nisan 1993, ss.1-50.
- Poulton, Hugh. **BALKANLAR, Çatışan Azınlıklar, Çatışan Devletler**, İstanbul: Sarmal Yayınevi, Nisan 1993.
- "Povelba Na Partnerstvo Megu Soedinetite Drjavi, Albaniya, Hrvatska İ Makedoniya (ABD, Arnavutluk, Hırvatistan ve Makedonya Arası İmzalanan İttifak Antlaşması),02/05/2003
<http://www.president.gov.mk/nato/mak/vest.asp?id=176>, (23/06/2003)
- Prlenda, Antonio ve Lazarova, Mariya. "Traykovski'ye Onurlu Cenaze Töreni; Kazayla İlgili Soruşturma Sürüyor", 01/03/2004,
www.setimes.com/default3.asp?lang=turkish&page=process_print&article_id23281, (03/03/2004)
- Profiloski, Lube, **Mediumskata Voyna Protiv Makedoniya** (Makedonya'ya Karşı Yürütülen Medya Savaşı), Üsküp: Bigoss Yayınları, 2002.
- "Republika Makedoniya İ SRY Megusebno Se Priznaa" (Makedonya ve Yugoslavya Karşılıklı Tanındılar), **Makedoniya**, Sayı: 516, Yıl: Nisan 1996, ss.9-11.
- Republika, "Odzivi na Referendum" (Referandum Katılım Oranı), Sayı:5, Üsküp, 11 Eylül 1991.
- Rujin, Nano. "Zosto Makedoniya Vo NATO" (Makedonya Neden NATO'ya Üye Olmalı),01/03/2003,
<http://www.meakm.bizland.com/Zosto%20Makedonija%20vo%20NATO.htm>, (09/03/2003).
- Rusi, İso. "Mir U Makedoniya: Voynici grade, Civili Ruse" (Makedonya Barışı: Askerler Barışı Sağlıyor, Siviller Yıkıyor), 30/08/2001,
<http://www.aimpress.org/dyn/pubs/archive/data/200108/10830-001-pubs-sko.htm>, (06/07/2003)
- Spaseski, Jordan i Aslimoski, Pere. **Bezbednost, Odbrana, Mir** (Güvenlik, Savunma, Barış), Ohrid: İstitut za İstrajuvanje na Turizmot Pri Fakultetot za Turizam i Ugostitelstvo, 2000.

- Spaseski, Yordan i Aslimovski, Pere. **Defendologiya** (Defendoloji), Ohrid: Institut za Istrajuvanye Na Turizmot Pri Fakultetot Za Turizam i Ugostitelstvo, 2002.
- Spaseski, Yordan. "Makedoniya Jrtva Na Balkanot – Bilo I Poveke Nikogas Da Ne Se Povtori" (Makedonya Balkanların Kurbanı-Oldu ve Bir Daha Tekrarlanmamalı), Üsküp: **Akademik, Teoriya i Praktika**, Agenciya "Akademik", Mayıs 2003, ss. 1-60.
- Spaseski, Yordan. "Orujyeto i Nasilstvata" (Silahlar ve Şiddet), Üsküp: **Akademik, Teoriya i Praktika**, Agenciya "Akademik", Mayıs 2003, ss. 1-60.
- Stamenkovski, Aleksa. **Odbrana, NATO** (Savunma, NATO), Üsküp: Nezavisni Izdaniya, NIP Gurga, 1996.
- Stahn, Carsten. "The Agreement on Succession Issues of the Former Socialist Federal Republic of Yugoslavia", **The American Journal of International Law**, Vol. 96, No. 2. (Apr.,2002), pp. 379-397.
- Stamenkovski, Aleksa. "Odbranata-Nayvajna, Branko Crvenkovski, Pretsedatel Na Vladata Na Republika Makedoniya" (Savunma En Önemlidir-Başbakan Branko Crvenkovski'nin Açıklaması), **Odbrana**, Sayı: 6, Yıl: Temmuz-Austos 1993, ss.1-50.
- Stoyanovski, Trpe. "Globalni Zakani" (Küresel Tehditler), **Proces 2002**, Bezbednosta Na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet Na Pretsedatelot.
- Taylor, Skot. **(Ne) Graganska Voyna** (İç Savaş), Belgrad: Knyiga Komerc, 2002.
- "Traykovski'nin Tabutu Vatana Döndü", 03/03/2004,
www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcPoliComp.htm
(05/03/2004)
- "Traykovski'nin Uçak Kazasının Soruşturması Tamamlandı", 04/03/2004,
www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/040329-WMI-001.htm
(05/03/2004)
- "Uluslararası Toplum, Makedonya'nın Yerel Yönetim Yasalarını Onaylamasını Övdü", 11/12/2003,
www.balkantimes.com/html_text_only2/turkish/arcDiplComp.htm
(13/12/2003)
- Uzgel, İlhan. "Balkanlar'da Yeni Gelişmeler ve Makedonya Sorunu", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Nisan 1992, Sayı:142, Cilt: xvı.
- Ülger, İrfan Kaya. **Yugoslavya Neden Parçalandı; Balkan Dramının Perde Arkası**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2003.
- "Ülke Bilgisi-Makedonya", **Southeast European Times**, (21/03/2001),
http://www.balkan-info.com/html2/turkish/country_info_macedonia.htm,
(25/08/2003).
- Weler, Mark. "Ohridsiot Dogovor – Recept Za İntegraciya İli Dezintegraciya Na Republika Makedoniya" (Ohrid Anlaşması – Makedonya Cumhuriyeti'nin Entegrasyon veya Dezentegrasyon Reçetesi), **Proces 2002**, Bezbednosta Na Republika Makedoniya, Üsküp: Republika Makedoniya Kabinet Na Pretsedatelot.
- Weller, Mark. "The International Response to the Dissolution of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia", **The American Journal of International Law**, Vol. 86, No. 3. (Jul.,1992), pp.569-607.

- Vankovska-Cvetkovska, Bilyana. "Mirovnite Akcii Na OOH, Makedoniya- Kamen Na İskuşenieto" (BM'nin Bariş Misyonları, Makedonya-Sabır Taşı), **Odbrana**, Sayı: 4, Yıl: Mart-Nisan 1993, ss.1-50.
- Vasiliki, Neofotistos. "Beyond Stereotypes: Violence and the Porousness of Ethnic Boundaries in the Republic of Macedonia", **History&Anthropology**, Mart 2004, Vol. 15 Issue 1, pp.47-68.
- Vebster, S. New International Dictionari , II.izdanie, cit, spored T. Stojanovski, "Funkcija na Policijata vo Demokratskoto Opştestvo", **Bezbednost** br: 4 Üsküp, 1992.
- Velinovska, Mirka. "Amerikancite Doagaat" (Amerikalılar Geliyor), **Puls**, Sayı: 111, Yıl: 1993.
- Velinovska, Mirka. "Makedonska Opciya Na Balkanot" (Balkanlara Makedonya Modeli), **Puls**, Sayı: 118, Yıl: 1993, ss.12-13.
- Velinovska, Mirka. "Politički Jaburnik" (Politik Kargaşa), **Puls**, Sayı: 116, Yıl: Nisan 1999.
- Yurdusev, A.Nuri. "Uluslararası İlişkiler Öncesi", (der) Atilla Eralp, **Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar**, İstanbul:İletişim Yayınları, 1996.
- Zehariadis, Nikolaos. "Nationalism and Small-State Foreign Policy: The Greek Response to the Macedonian Issue" **Political Science Quarterly**, Vol.109, No. 4. (Autumn, 1994), pp. 647-667.
- "Zakon Za Odbrana Na Republika Makedoniya" (Makedonya Cumhuriyeti'nin Savunma Kanunu), Üsküp:30/05/2001, www.president.gov.mk/nato/mak/vest.asp?id=30, (03/08/2003)